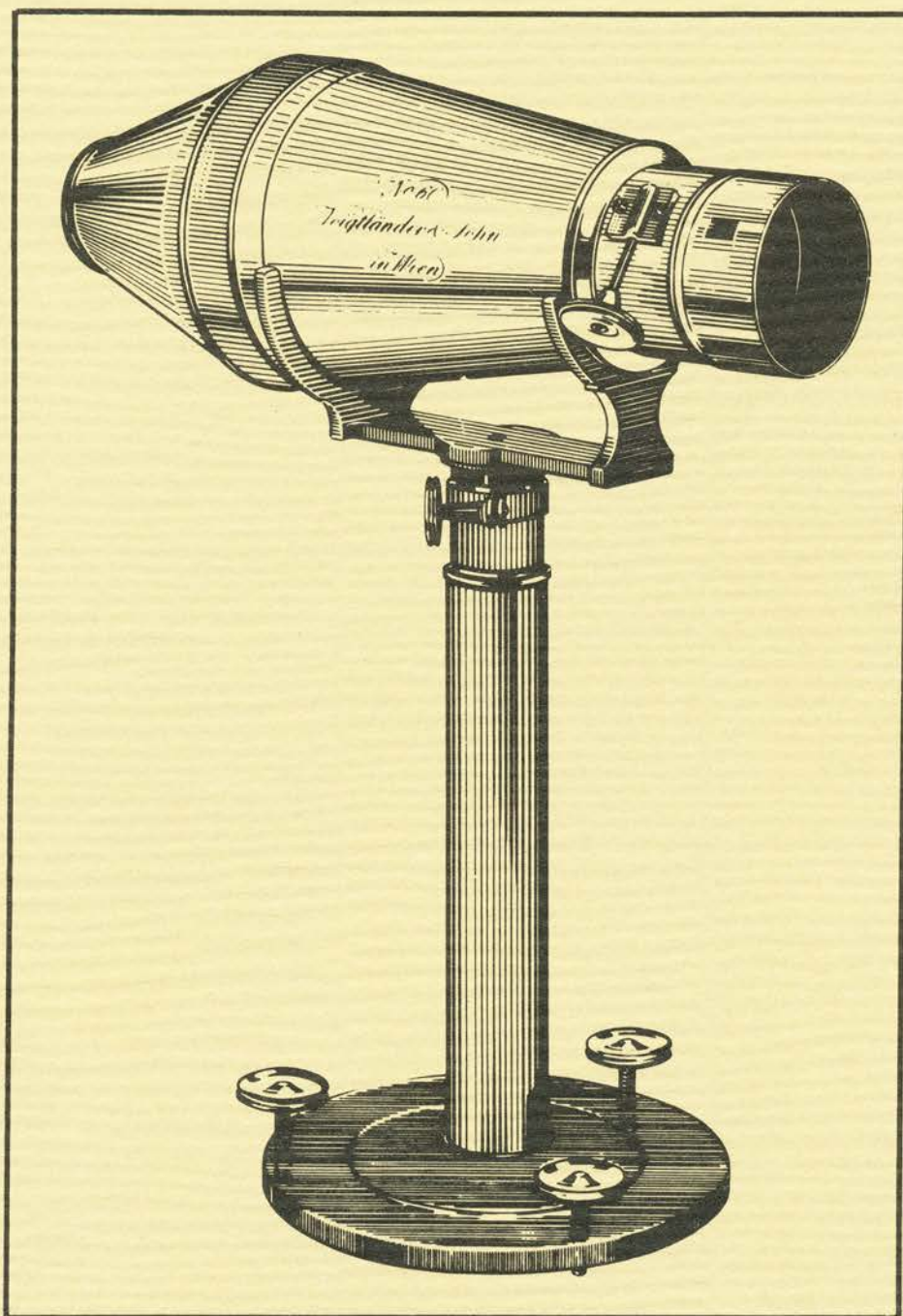

OBJEKTIV

Nr. 52

April 1991

Voigtlander

Dansk Fotohistorisk Selskab

Indhold

- 2 AF RULLEFILMENS HISTORIE.
Sigfred Løvstad.
- 15 PETER WILHELM FRIEDRICH VOIGTLÄNDER.
Flemming Berendt.
- SKJULT KAMERA -
25 GOERZ PHOTO-STEREO BINOCLE.
Niels-Ove Rolighed.
- 31 "TICKA" - ET UR KAMERA.
Flemming Berendt.
- SÅDAN BEGYNDTE DET HELE
2. VERSION.
33 Sigfred Løvstad.
- 37 DA VERDEN KUNNE SES I TRE DIMENSIONER.
Wagn Wiberg Sørensen.
- 43 DET NY FOTOMUSEUM I KØBENHAVN.
Flemming Anholm.
- 46 FAG-FOTO.
25 ÅRS JUBILÆUM.
- 49 EN DONERING FRA DANMARKS TEKNISKE HØJSKOLE.
Mogens Koch.
- "FRA KAIRO TIL KAP".
51 EN Udstilling om Holger Rosenberg.
DANMARKS FOTOMUSEUM I HERNING.
- 57 DIT OG DAT.
- 58 FORMIDLINGSSALGSLISTEN.
- SOPHUS JUNCKER-JENSEN.
60 HER ER MIT LIV
ERINDRINGER. SIDSTE DEL!

Dansk Fotohistorisk Selskab

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af skriftet samt dele deraf er kun tilladt efter skriftlig tilladelse fra Dansk Fotohistorisk Selskab.
No part of this publication may be reproduced in any form, without prior permission in writing from the Copyright holder. Copyright D.F.S. all rights reserved under international Copyright Conventions ISBN 0107-6329 Denmark.

Af rullefilmens historie

Sigfred Løvstad

De fleste kender formentlig filmbetegnelser som 120, 126, 110 m.fl. Mest kendt er nok 135.

Disse numre benyttes, hvis man kort og præcist vil angive en bestemt filmstørrelse.

I dag har fotografer og forhandlere ikke så mange filmformater eller betegnelser at slås med, som vore forfædre.

Disse fortidige rullefilmstørrelser har for en samler stor interesse. Det kunne derfor være på sin plads at rydde nogle af de fejltagelser og misforståelser af vejen, som man ofte støder på.

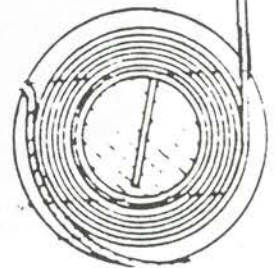
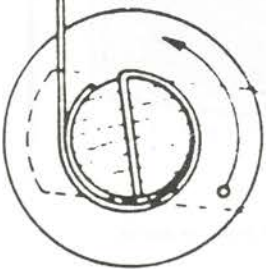
Rullefilmens historie begynder med George Eastman, stifteren af verdensfirmaet Kodak. Efter en række år med fotografiske eksperimenter hjemme i mors køkken om aftenen efter et slidsomt job som bankassistent om dagen, op sagde han endelig sin stilling i banken og lejede i april 1880 nogle lokaler på tredje sal i State Street i Rochester og begyndte sin første fabrikation af fotografiske tørplader.

Det var den unge George Eastman's utrættelige søgen efter at finde et lettere og stærkere materiale end det tunge og skrøbelige glas, som bærer af de lysfølsomme fotografiske emulsioner, der førte til udviklingen af rullefilmen.

Den første filmannonce i 1885 oplyste, at man om kort tid ville præsentere en ny følsom film, som antages at ville blive en økonomisk og bekvem erstatning for tørre plader, både til udendørs og atelierbrug.

George Eastman fremstillede rullefilmholdere til næsten alle eksisterende kameraer. Han havde imidlertid store vanskeligheder med at finde et egnet materiale som bærer af emulsionen. Man benyttede i starten papir som base, men papirstrukturen blev overført på aftrykkene.

Rullefilmen kaldtes i begyndelsen for "Transparente Hinder".

SCIENTIFIC AMERICAN

[Entered at the Post Office of New York, N. Y., as Second Class Matter. Copyrighted, 1888, by Munn & Co.]

A WEEKLY JOURNAL OF PRACTICAL INFORMATION, ART, SCIENCE, MECHANICS, CHEMISTRY, AND MANUFACTURES.

Vol. LIX.—No. 11.
ESTABLISHED 1845

NEW YORK, SEPTEMBER 15, 1888.

\$3.00 A YEAR.
WEIGHT.

INSTANTANEOUS PHOTOGRAPHY.

The perfection in the manufacture of gelatino-bromide sensitive compounds is now so complete that photographs are readily made instantaneously with far less trouble than was required in the days of the daguerreotype or of the more recent wet plate process, and this has led, as one would naturally expect, to the invention of special devices for more effectively utilizing the advantages obtained in the use of highly sensitive compounds.

One of the latest ideas based upon the dry process is the production of an extremely simple apparatus, so arranged that it cannot get out of order and adapted for use by the veriest "greenhorn," if we may so speak, or by one who knows nothing at all about photography. All that is required is to point the instrument at the object, press a button gently with finger, and the picture is made.

Another idea is that when a hundred exposures have been made, all the individual has to do is to send the apparatus to the manufacturers, who do all the work of finishing up the pictures. Thus no manipulation whatever is required by the purchaser, save the making of the exposures; the balance is done by persons especially skilled in the art, resulting, as might be expected, in the production of very uniform and satisfactory work. We believe this system has never before been placed on such an extensive commercial scale as is now commenced, and it promises to make the practice of photography well nigh universal.

The absence of removable bulky plate holders, of the drawing out of slides, of any danger from light streaks, will strike those acquainted with the old style of apparatus as being especially desirable, while the fact that one has a large roll of sensitive material to draw from in making the pictures inspires confidence and freedom, since the exposures may be made rapidly, without previous preparation and apparently without limit.

The novel apparatus shown in our engravings is designed to hold enough sensitive paper to produce one hundred pictures about $\frac{3}{4}$ inches in diameter, yet so that it measures

but may be used for time work also when a secure place can be found to rest it upon. Its simplicity and lightness are its chief features. It consists of an outer rectangular case, neatly covered with black leather, having the rear end closed with a sliding box (see Fig. 2) holding the sensitive paper on a spool, from which,

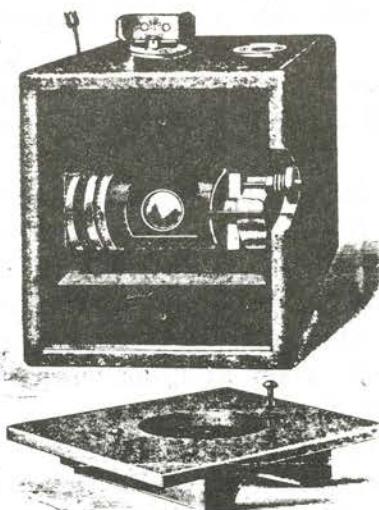

Fig. 1.—THE KODAK CAMERA SHUTTER.

in unwinding, it passes over an index roll, having an indicator mark for each exposure, and a diameter on the

exposing platform, and is finally wound up on the spool to which the key is attached.

As the light can only impinge on the paper within the circular opening, a circular negative is obtained. When the box of sensitive material is slid home into the rear of the camera case, it is prevented from slipping out by the shank of the winding key, passing through the opening in the case, and screwing into the end or axis of the winding spool. It will be observed that all the parts of the supply box are very simple, easily operated, and readily taken apart.

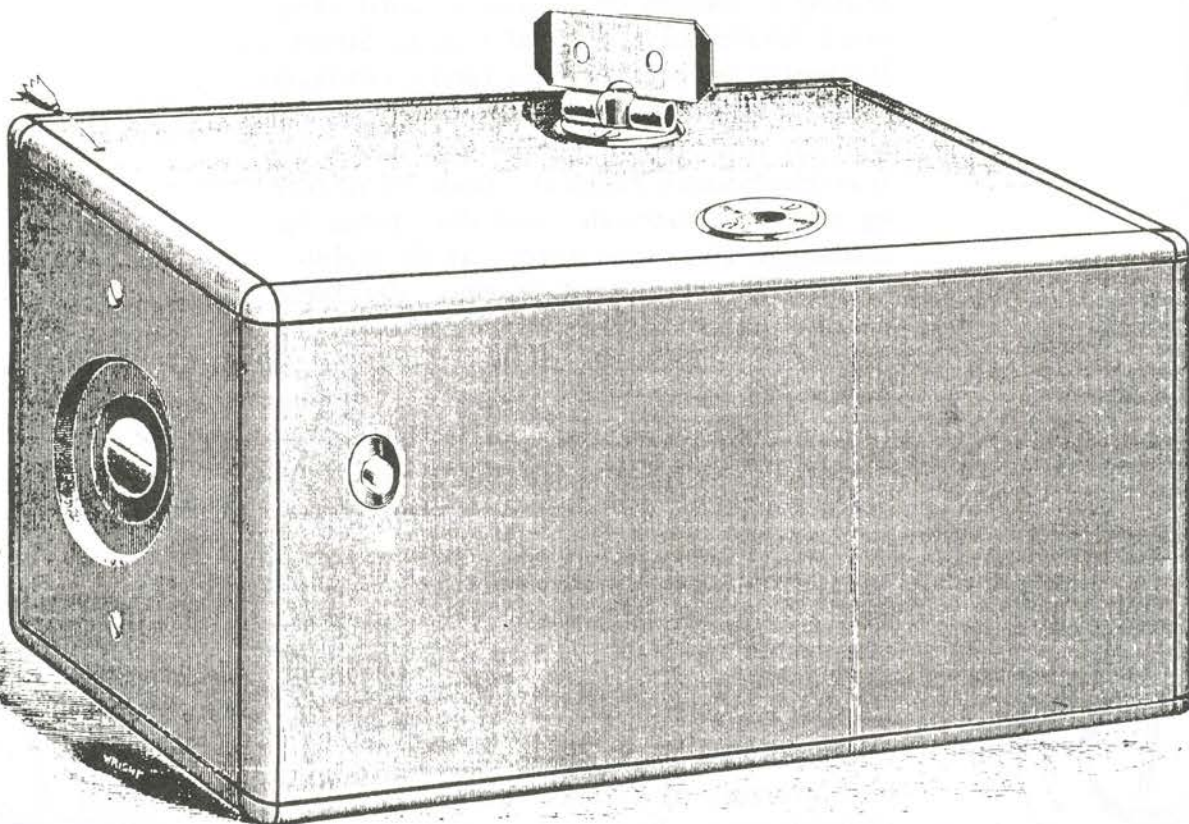
In the front portion of the camera is the shutter and lens, both very unique in their construction. (See Fig. 1, in which the front end protecting the shutter is removed and is shown just below the box. When in place, it clamps the shutter mechanism and is simply fastened by two screws.)

The shutter is cylindrical, having two apertures diametrically opposite each other, and rotates around the two ends of the lens continuously in one direction. In the engraving (Fig. 1) the rectangular aperture of the shutter with the bright disk of the lens in the center is plainly seen. The shutter is propelled by a coiled flat spiral spring located in one end of it, which is wound up by an adjacent ratchet disk wheel, this being in turn operated through miniature pawls by a winding barrel. The latter is rotated by pulling up on the cord which is seen passing through the outer case of the camera in Fig. 1 and in the large engraving. A spring in the winding barrel rotates it in the opposite direction from the pull of the cord, and winds the latter up when released. Two or three short successive pulls on the cord are necessary to wind up the shutter spring to its full tension.

A very ingenious, simple, and positive escapement device is provided in connection with the release button, or pin, for setting off and holding the shutter. The latter will revolve continuously in one direction, stopping at each pressure of the release pin, for at least four or five times, before the shutter spring is completely unwound. The shutter, as will be seen, is

very complete, and yet so complete that it cannot get

Den 15. september 1888 offentliggøres patentet i "Scientific American".

Loaded for 100 Negatives.

I 1888 præsenteredes det første kamera beregnet for Eastman rullefilm.

Weight, 1 pound 10 ounces.

Rullefilmens historie begynder med George Eastman, her
fotograferet i 1884.

I 1888 præsenteredes det første kamera beregnet for Eastman rullefilm. Det fik et navn, der skulle kunne udtales på alle sprog: "KODAK".

Filmen var stadig gydt på papirbase, og apparatet var ladet med 100 optagelser. Når filmen var færdigeksponeret sendte man hele kameraet til fabrikken i Rochester for fremkaldelse og kopiering samt indsættelse af en ny film.

Her i Danmark har vi på Danmarks Fotomuseum dokumentation for, at allerede i 1889 havde fotograf H. Hansen, Odense, forhandling af rullefilm. (Se Objektiv nr. 43 side 13.)

Den generende papirstruktur, der stammede fra negativets papirbase, kom man over ved i det fotografiske laboratorium, at overføre emulsionen til glasplader i forbindelse med filmens fremkaldelse inden kopieringen. Men allerede året efter, i 1889, lykkedes det at gyde emulsionen på en base af cellulosenitrat, og rullefilmen var skabt, stort set som vi kender den i dag.

I 1891 kom de første film, der kunne indsættes i kameraet i dagslys. Men det var efter at Kodak havde sendt sit første "Pocket-kamera" i handelen i 1895 (samt kameraer til andre formater), at de helt store skarer af amatørfotografer blev "indfanget" af den lettelse, som rullefilmen bød på i sammenligning med glaspladerne.

De første år

I årene 1885 til 1895 fremstillede Eastman-Kodak en række forskellige rullefilm. Formaterne varierede fra runde billeder med en diameter på 6 cm til storformatet 18x24 cm. Og billedantallet på en enkelt rulle varierede således: 24/48/54/60/100.

Men fra året 1895 startede en fast kodebetegnelse begyndende fra nr. 101. Vi bringer her den komplette fortegnelse over de i tidens løb fremstillede Kodak film med angivelse af, hvornår produktionen startede og hvornår Kodak i USA er ophørt med at fremstille pågældende filmstørrelser. Sluttidspunktet er behæftet med en vis usikkerhed. Nogle af filmene kunne leveres til såvel 6 som 8 eller 12 opta-

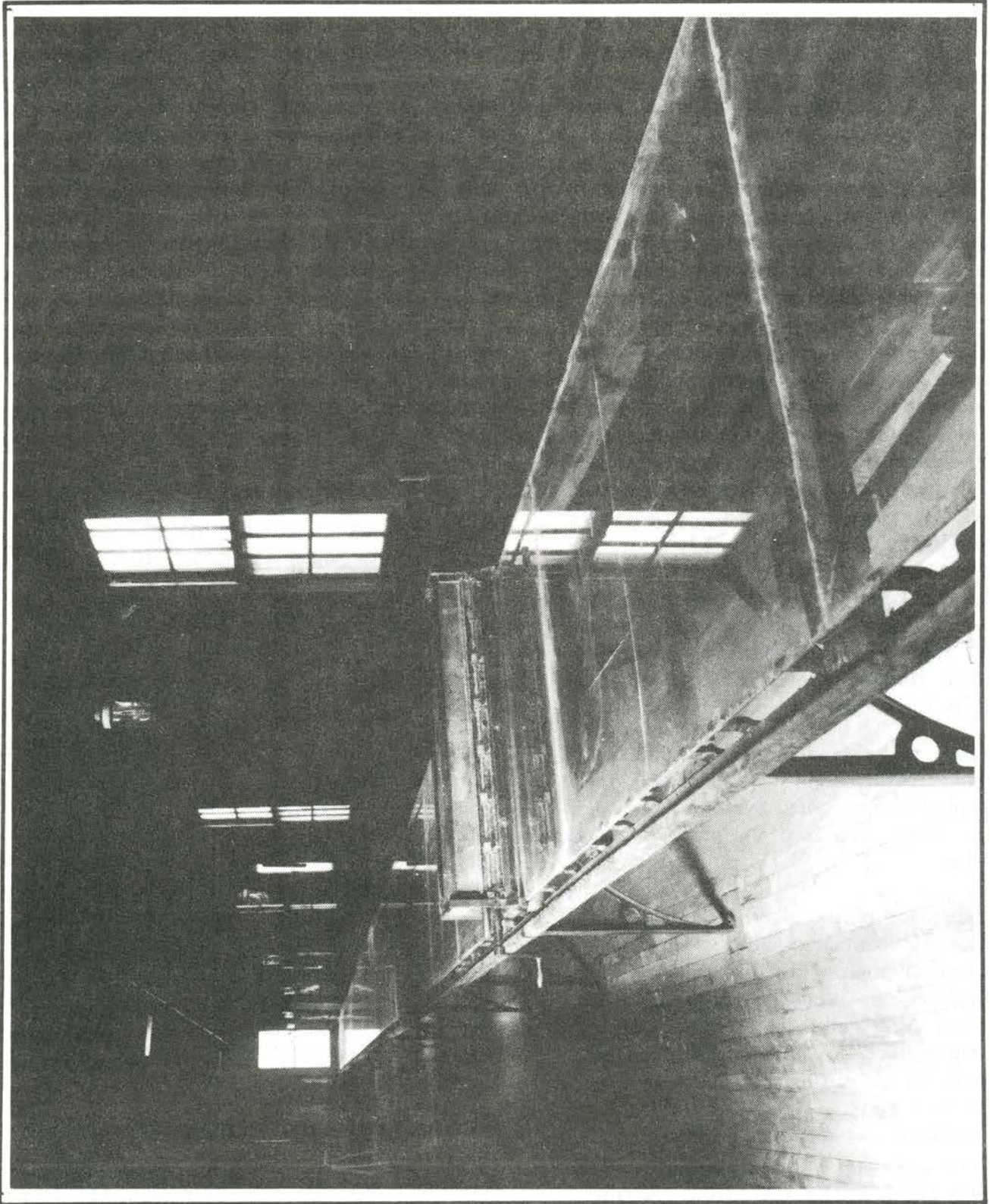
gelser. Dette er dog ikke medtaget. Disse betegnelser, som Kodak indførte, er efterhånden blevet internationale.

Kodaks første film:

År	antal opt.	format i cm
1888	100	6 cm (cirkulær)
1889-97	60-100	9 cm (cirkulær)
1890-97	60-100	8 × 10 cm
1890-97	60	8 × 10 cm
1890-97	op til 100	10 × 12½ (filmbredde 13)
1890-97	48	10 × 12½ (filmbredde 10)
1890-97	54	13 × 18
1893-95	48	17 × 22
1891-95	24	7 × 8
1891-95	24	9 × 10
1891-1900	24	19 × 12½

Intr. Kode	Produkt. år	stoppet	Format
101	1895	July 1956	9 × 9 cm
102	1895	Sept. 1933	4 × 5 cm
103	1896	Mar. 1949	12½ × 10 cm
104	1897	Mar. 1949	10 × 12½ cm
105	1898	Mar. 1949	6 × 9 cm
106	1898	L.L.* 1924	9 × 9 cm
107	1898	L.L. 1924	8 × 10½ cm
108	1898	Oct. 1929	10½ × 8 cm
109	1898	L.L. 1924	10 × 12½ cm
110	1898	Oct. 1929	12½ × 10 cm
111	1898		17 × 12 cm
112	1898	L.L. 1924	18 × 13 cm
113	1898		9 × 12 cm
114	1898		12 × 9 cm
115	1898	Mar. 1949	18 × 12 cm
116	1899		6½ × 11 cm
117	1900	Mar.	6 × 6 cm
118	1900	Aug. 1961	8 × 10½ cm
119	1900	July 1940	8 × 10½ cm
120	1901		6 × 9 cm
121	1902	Nov. 1941	4 × 6½ cm
122	1903		8 × 14 cm
123	1904	Mar. 1949	10 × 12½ cm
124	1905	Aug. 1961	8 × 10½ cm
125	1905	Mar. 1949	8 × 14 cm
126	1906	Mar. 1949	10½ × 16½ cm
127	1912		4 × 6½ cm
128	1912	Nov. 1941	3,8 × 5½ cm
129	1912	Jan. 1951	5 × 7½ cm
130	1916	Aug. 1961	7¼ × 12½ cm
616	1932		6½ × 11 cm
620	1932		6 × 9 cm
135	1934	*)	24mm × 36mm
828	1935		28mm × 40mm
126	1963	(instamatic)	28mm × 28mm
110	1972	(Pocket)	13 × 17mm

1982 DISC 8x11 mm

Det næsten 70 meter lange bord for rullefilm blev konstrueret i 1889!

Denne liste er amerikansk. Den oplyser bl.a., at Kodak har fremstillet 135 mm film fra 1934.* Dette kan imidlertid ikke være rigtigt. I en Kodak handels-meddelelse dateret august 1931 meddeles det, at Kodak-Film til Leica kameraer nu fremtidig leveres med 36 optagelser, i stedet for som hidtil 30 optagelser. Prisen var dengang kr. 2,85 for en dagslyspatron med 36 opt. Gennemsnitstimelønnen var i 1931 kr. 1,31 (!).

I en Kodak prisliste fra 1932 er yderligere opført en film med betegnelsen "50". Den indeholder 6 opt. i format 6x9 cm, og er beregnet for "Graflex" rullefilm kassette. I filmprislisten for 1936 er den ikke mere opført.

Kodak søgte at komme de amatører i møde, som ønskede de samme muligheder, som glaspladerne bød på, nemlig at kunne fremkalde optagelserne enkeltvis, og alligevel beholde fordelene ved dette, i forhold til glas, lette filmmateriale. Kodak løste dette problem ved at præsentere PREMOPAKFILM, og et dertil hørende kamera Premorette (1898).

12 afskårne film lå pakket oven på hinanden, og bragtes efter eksponering om på modsat side ved at trække i en papirstrimmel. Herfra kunne de evt. udtages enkeltvis for fremkaldelse.

Til mange ældre pladekameraer findes der pakfilmkassetter, men systemet udgik med amatørpladekameraerne. Systemet er igen taget i brug ved lancering af Polaroid Packfilm.

Andre firmaer optog efterhånden også fabrikation af rullefilm. Det er mig ikke helt klart, hvornår Agfa gik ind i dette, men jeg har en svensk Agfa prisliste fra 1904 hvor Agfa rullefilm er med. Det tog først rigtig fart, da Agfa byggede en helt ny fabrik til rullefilmsfabrikation i Wolfen ved Berlin i 1908.

Agfa indførte sine egne betegnelser. Mange husker stadig, at en 120 film hed "B2" hos Agfa, og en 127 film betegnedes "A8", en 116 hed "D6" osv.

At forbrugerne havde svært ved at finde ud af hvad betegnelserne stod for fremgår af en Agfa prisliste fra 1923, hvor alle Agfa's rullefilmtyper findes med deres særlige Agfa betegnelser. I en lille kolon-

ne angives nogle andre tal under overskriften "Sædvanlig handelsbetegnelse" og disse tal refererer til Kodak-betegnelserne.

Agfa prislisten fra 1904 indeholder 20 forskellige rullefilmformater, og man anmodes om, foruden kodebetegnelsen, også at meddele til hvilket kamera filmen skal anvendes. Kameraerne var så lidt standardiserede, at der kunne være tale om spoleafvigelser trods samme betegnelse.

Inden at opfindelser finder deres varige udformning, skal de ofte igennem mange omskiftelser. Alligevel kan det overraske, så tidlig rullefilmen fik sit endelige udseende. Man vil ved studiet af listen se, at en filmstørrelse som 120 lanceredes i den, stadig kendte udformning, allerede i 1901.

Og der blev eksperimenteret.

Det mest specielle, jeg har fundet igennem studiet af gamle fototidsskrifter og bøger, er noget, der fik navnet VIDIL FILM. Vi må forestille os, at ganske mange endnu omkring århundredskiftet benyttede kameraer med mulighed for at kunne indstille på en matskive. De europæiske fabrikker satsede på denne kamertype, imedens Kodak faktisk oversvømmede markedet med rullefilmkameraer. VIDIL filmen skulle imødekomme fotografens ønske om indstilling på en matskive - samtidig med, at han nød godt af rullefilmens beskedne vægt. På VIDIL filmen var anbragt et stykke pergamentpapir mellem hvert filmstykke, således at der mellem hver optagelse kunne indstilles direkte.

Brugen af denne film forudsatte naturligvis, at der var tale om et kamera, der var indrettet til såvel rullefilm som plader, og at lysskakten på bagsiden var lukket og sluttede lystæt, når et filmstykke var fremme. Dette snedige system fik dog ikke nogen lang levetid.

Kodak rullefilmkameraer

Hvad angår ældre Kodak-kameraer så forekommer der ofte misforståelser især med kameraernes nummerangivelser. Dette skyldes, at Kodak i en lang periode betegnede deres kameraer med numre foruden navnet. Nummeret angiver hvilket filmformat, der benyttes. Et Kodak Pocket No.1, er f.eks. til 6x9 film, og et "No. 3A Fol-

Monteringshallen for Kodak Folding 4A - det mest udbredte rullefilm kamera, som firmaet lancerede. Fotografiet er optaget i år 1900.

„K O D A K”

er Kodak Kompagniets Varemærke og ingen er berettiget til at beskrive eller sælge et Camera som en Kodak med mindre Kodak Co. har fabrikeret det. Publikum maa selv overtøye sig om, ved at se paa Varemærket eller Etiketten, at de fotografiske Artikler, som sælges som Kodaks, ere ægte.

Vi bede dem, der anskaffe sig Films, nøje at undersøge om Ordet **Kodak** staar paa den lille Papirseddel paa Spolen, ligesom Ordet **Kodak** og Bogstaverne N.C. ogsaa skulle findes paa Æsken. Kun Films, der bære Varemærket **Kodak**, ere ægte.

*Er det ikke en Eastman er det
:: :: heller ingen Kodak. :: ::*

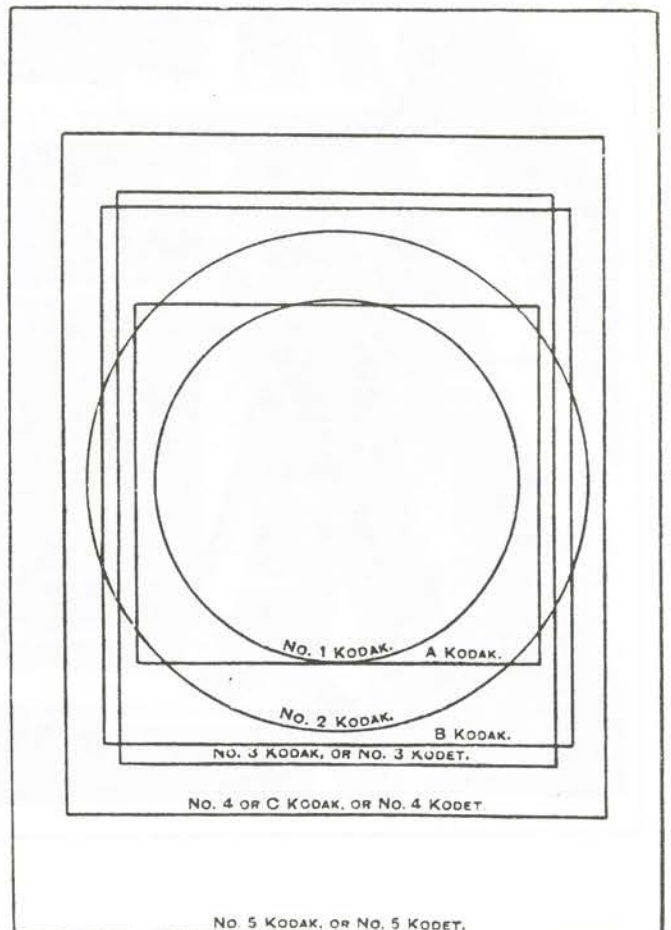
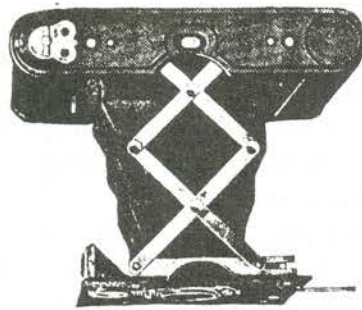

Diagram over KODAK's mange filmformater.

Vest Pocket Autograf Kodak

VEST Pocket Autograf Kodak er efterhaanden blevet en uundværlig bestanddel af Hvermands personlige Garderobe. Den passer akkurat i en Dames Haandtaske eller i en Herres Vestelomme, ligesom et Ur eller en Fyldepen, der ikke generer og ikke bemærkes, før man skal bruge dem.

Anvendelsen af Kameraet er meget simpel, det aabnes let og hurtigt og er øjeblikkelig færdig til Brug, idet Indstillingen er fast. Ved den autografiske Indretning, bliver den veritabel Vestelomme-Notebog, der ikke blot indeholder fotografiske Billeder, men ogsaa Bemærkninger om glade Oplevelser, der senere vil vække fornøjelige Minder. Endskønt det næsten udelukkende er lavet af Metal og derfor er modstandsdygtig overfor Stød, er det dog saa let i Vægt og saa kompakt, at det ikke er generende at bære hos sig. Det er altid en Fornøjelse at være i Besiddelse af dette lille Kamera.

Vest Pocket Autograf Kodak er forsynet med Nr. 0 Kodak Kuglejellukker til Øjeblikshastighederne 1/25 og 1/50 Sekund, samt to Udløsningsfor kortere og længere Tidsoptagelser. Endelig er det forsynet med Kodak Belysningskala til Hjælp for rigtig Belysning.

Det tager Billeder i Størrelsen $4 \times 6\frac{1}{2}$ cm. og lades i Dagslys med Filmruller paa 8 Optagelser (A 127). Det faas med akromatisk Meniscus Linse eller med den lysstærkere Rapid Rectilinear Aplanat, der begge giver fortræffelige Billeder under almindelige Forhold.

Vest Pocket Kodak Special er betrukket med Morocco Skind, men ligner iøvrigt forannævnte. Det kan faas med 3 forskellige Anastigmat, enten med Kodak Anastigmat f. 7,7, som forbinder stor Dybdeskarphed med sin betydeligere Lysstyrke, og endvidere med Kodak Anastigmat f. 6,3 eller Bausch & Lomb Kodak Anastigmat f. 6,9, der begge har endnu større Lysstyrke end f. 7,7 Anastigmaten.

Detaljeret Beskrivelse. Billedstørrelse $4 \times 6\frac{1}{2}$ cm., 8 Optagelser uden Omladning. Apparatets Størrelse $12 \times 6 \times 2\frac{1}{2}$ cm. Vægt ca. 255 gr.; akromatisk Meniscus Linse. Special Kodak er forsynet med Kodak Anastigmat f. 7,7, 86 m/m Brændvidde, eller Kodak Anastigmat f. 6,3, 85 m/m Brændvidde, Kodak Kuglejellukker Nr. 0 og drejelig Brillantsøger. Hele Stellet er af Metal. Special Kodak er beklædt med kornet Morocco Skind. Metaldele er dels forniklede, dels sortlakerede.

PRIS:

Vest Pocket Autograf Kodak med akromatisk Meniscus Linse i sort Lædertaske	Kr. 48.50
Ditto, med Rapid Rectilinear Aplanat	58.50
Vest Pocket Autograf Kodak Special med Kodak Anastigmat f. 7,7 i sort Lædertaske	90.00
Ditto, med Kodak Anastigmat f. 6,3	120.00
Sort Lædertaske	3.50
Ruskindtaske	15.50
Brun foret Lædertaske og Skulderrem	Kr. 16.00
Brun uforet Lædertaske og Skulderrem	13.50
Vest Pocket Kodak Stativ Holder	5.00
Autograf Film (8 Optagelser) Nr. A 127	1.45
Traadudløser Nr. 20	2.50

Vest Pocket Autograf Kodak.
Original. Størrelse.

Kodak Portraitlinse se Side 31.

Den berømte med griflen.

ding Autographic Brownie bruger filmformatet 9x14 cm. (postkort).

Betegnelsen "Autographic" dækker over en specialitet, der lanceredes omkring 1914. Mellem filmbasen og dækpapiret var anbragt et stykke carbonpapir. På kameraets bagside var anbragt en sprække på tværs af filmbanen. Den dækkedes af en lille klap. Et sted på kameraet var i en holder anbragt en metalgriffel.

Det sorte karbonpapir mistede farven der, hvor der blev skrevet med griflen. Man lod så lyset indvirke en kort tid, inden klappen igen blev lukket. Teksten kom således til at fremtræde sort på det fremkaldte negativ resp. hvidt på det færdige billede. En forløber for vor tids data-indbygning. Efter godt 10 år var det gået af mode. Amatørerne benyttede det næsten ikke.

Kodak's formatkode på kameraer:

No.0	4 x 6 cm filmformat
No.1	6 x 9 cm filmformat
No.1A	6 1/2 x 11 cm filmformat
No.2	9 x 9 cm filmformat
No.2A	6 1/2 x 11 cm filmformat
No.2C	7 1/4 x 12 1/2 cm filmformat
No.3	8 x 10 1/2 cm filmformat
No.3A	8 x 14 cm filmformat (postkort)
No.4	10 x 12 1/2 cm filmformat
No.4A	10 1/2 x 16 1/2 cm filmformat
No.5	13 x 18 cm filmformat
No.6	18 x 22 cm filmformat

Det skal bemærkes, at der findes filmformater, som aldrig er blevet fremstillet af Kodak. F.eks. optog man aldrig produktionen af Agfa Karat film (senere benævnt: RAPID).

I tidens løb har kamerafabrikkerne lanceret kameraer med eget filmformat i håb om, at de alene kunne få lov til at levere filmene. Men levetiden var kort for disse tiltag. Og i dag vover næppe selv store fabrikker at fremkomme med egne filmformater.

Der findes også et eksempel på et Kodak-format, som ikke fik nævneværdig følgeskab af andre. BANTAM-formatet 28x40 mm i form af rullefilm med 8 optagelser forblev et amerikansk begreb. Kodak fremstillede i perioden 1935 til 1959 8 forskellige Bantam 828 modeller.

En kamerakonstruktør hos Kodak i Rochester mente, at 24x36 filmformatet var for lille, og billedantallet alt for stort. Men kun meget få andre kamerafabrikker bragte 828 kameraer på markedet, og kun i billige box-modeller.

Helt anderledes gik det med Kodak-formaterne 126 (1963) og 110 (1972). Disse formater blev fulgt op af næsten alle kamera- og filmfabrikker.

Længe verserede der rygter om, at Kodak også ville konfektionere 135 mm filmen i hurtigindlægningskassette. Fantasilulde forlydender talte om, at den ene perforering så ville blive udeladt, hvorved man ville få et super 24/36 format. Altså et format større end 24x36 mm. Det kom dog aldrig.

Det ene efter det andet af de sidst tilkomne formater ophørte man at producere kameraer til. Dette blev også tilfældet for det nyeste format: DISC. (1982). Den gammelkendte 35 mm film sejrede.

Kamerakonstruktørerne fik løst tilbagespolingsproblemerne ved at motorisere denne del af filmtransporten.

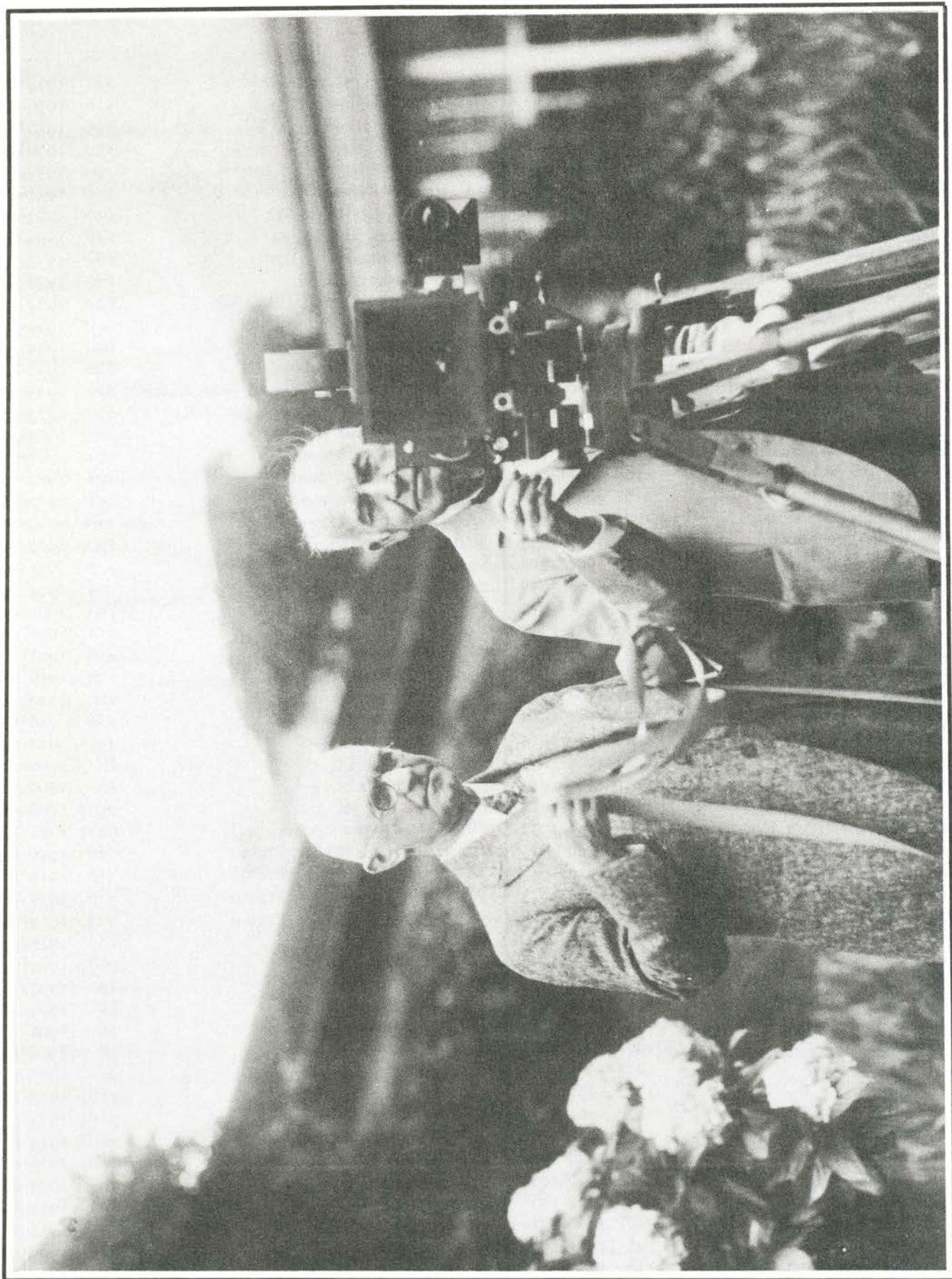
Da Kodak i 1963 lancerede Instamatic 126 kassetten, blev det sagt direkte, at en markedsundersøgelse i USA havde godtgjort, at hovedårsagen til at ikke-fotograferende ikke havde anskaffet et kamera, var at de fandt filmindsætning og udtagning for besværlig.

Det problem havde Kodak så sat deres udviklingsfolk til at løse. I øvrigt er der meget, som taler for, at Philips blev inspireret af Kodaks 126-kassette til at lave deres lyd-kassette.

Omkring 85 procent af alle farvebilleder kopieres i dag fra 35 mm film. Alt peger i retning af, at denne film en dag bliver alene på markedet sammen med 120 filmen.

Pudsigt er den omstændighed, at 35 mm filmen opstod ved et sammenstød af omstændigheder, der har sin rod helt tilbage til det første Kodak kamera fra 1888/89.

Filmene til dette kamera havde en bredde af 7 cm. Da Edison-firmaet skulle bruge en lang celluloidfilm til eksperimenterne omkring levende billeder, fandt man på, at spalte denne film. Derved opstod en filmbredde på 35 mm. Man lavede en perforering i begge sider, og man havde da en biograffilm, der senere, specielt efter fremkomsten af Leica-kameraet (1925),

George Eastman, en stump celluloidfilm, og vennen
Thomas Alva Edison.

KRONOLOGI OVER KODAK OG BROWNIE KAMERAER.

Forkortelser : f. = formater; fp = filmpak; pl = plade.

KAMERA	FILMTYPE	DATO
Baby Hawkeye (UK)	620	1949-1951
Brownie Hawkeye	620	1949-1951
Brownie Hawkeye Flash model	620	1950-1961
2 Cartridge Hawk-Eye	120	1924-1925
2 Cartridge Hawk-Eye mod B	120	1926-1933
2 Cartridge Hawk-Eye mod C	120	1926-1934
2 Cartridge Hawk-Eye mod CC (UK)	120	1927-1930
2A Cartridge Hawk-Eye	116	1924-1925
2 Film-Pack Hawk-Eye	520	1922-1925
2A Film-Pack Hawk-Eye	516	1923-1925
2 Folding Cartridge Hawk-Eye mod B	120	1926-1934
2A Folding Cartridge Hawk-Eye mod B	116	1926-1934
3A Folding Cartridge Hawk-Eye mod B	122	1926-1935
2 Folding Film-Pack Hawk-Eye	520	1923-1923
1A Folding Hawk-Eye mod 1	116	1908-1912
1A Folding Hawk-Eye mod 2	116	1913-1915
2 Folding Hawk-Eye Special	120	1929-1933
2A Folding Hawk-Eye Special	116	1929-1933
3 Folding Hawk-Eye mod 5	118	1908-1909
3 Folding Hawk-Eye mod 6	118	1908-1910
3 Folding Hawk Eye mod 7	118	1910-1912
3 Folding Hawk-Eye mod 8	118	1911-1915
3 Folding Hawk-Eye mod 9	118	1913-1915
3A Folding Hawk-Eye mod 1	122	1908-1909
3A Folding Hawk-Eye mod 2	122	1908-1909
3A Folding Hawk-Eye mod 3	122	1910-1915
3A Folding Hawk-Eye mod 4	122	1910-1915
3A Folding Hawk-Eye Special	122	1929-1933
4 Folding Hawk-Eye mod 3	123	1905-1913
4 Folding Hawk-Eye mod 4	123	1905-1913
2 Folding Rainbow Hawk-Eye mod B	120	1931-1932
2 Folding Rainbow Hawk-Eye Special	120	1930-1933
2A Folding Rainbow Hawk-Eye mod B	116	1930-1933
2A Folding Rainbow Hawk-Eye Special	116	1930-1933
0 Hawkeye (UK)	127	1938-1938
2 Hawkette (UK)	120	1930-1930
2 Hawk-Eye	120	1914-1915
2 Hawk-Eye Special	120	1928-1930
2A Hawk-Eye	116	1914-1915
2A Hawk-Eye Special	116	1928-1930
Hawkeye Ace (UK)	127	1938-1938
Hawkeye Ace Luxe (UK)	127	1938-1938
Hawkeye Flashfun	127	1961-1967
Hawkeye Flashfun 2	127	1965-1969
Hawkeye Instamatic	126	1964-1964
Hawkeye Instamatic 2	126	1969-1972
Hawkeye Instamatic A1	126	1969-1972
Hawkeye Instamatic F	126	1964-1968
Hawkeye Instamatic R4	126	1966-1971
Hawkeye Instamatic X	126	1971-1978
Hawkeye Pocket Instamatic	110	1973-1979

Hawkeye Pocket Instamatic 3	110	1974-1979
Hawkeye Tele-Instamatic	110	1976-1979
2 Portrait Hawkeye (UK)	120	1930-1930
2 Rainbow Hawk-Eye mod B	120	1930-1933
2 Rainbow Hawk-Eye mod C	120	1930-1933
2A Rainbow Hawk-Eye mod B	116	1931-1932
Six-16 Folding Hawk-Eye	616	1933-1934
Six-16 Target Hawk-Eye	616	1933-1933
Six-20 Folding Hawk-Eye	620	1933-1934
Six-20 Hawkeye (UK)	620	1938-1938
Six-20 Hawkeye mod HB (UK)	620	1933-1933
Six-20 Hawkeye Major (UK)	620	1935-1935
Six-20 Target Hawk-Eye	620	1933-1933
Six-20 Portrait Hawkeye (UK)	620	1933-1933
Six-20 Portrait Hawkeye A Star A (UK)	620	1933-1933
Six-20 Portrait Hawkeye Star (UK)	620	1933-1933
Stereo Hawk-Eye mod 3	101	1907-1911
Stereo Hawk-Eye mod 4	101	1907-1911
Stereo Hawk-Eye mod 5	101	1912-1913
Stereo Hawk-Eye mod 6	101	1912-1913
2A Target Hawk-Eye	116	1932-1932
Vest Pocket Hawk-Eye	127	1927-1934
Vest Pocket Rainbow Hawk-Eye	127	1931-1933
2 Weno Hawk-Eye	101	1904-1915
4 Weno Hawk-Eye	103	1904-1915
5 Weno Hawk-Eye	118	1905-1915
7 Weno Hawk-Eye	122	1908-1915
00 Cartridge Premo	35	1916-1922
2 Cartridge Premo	120	1916-1922
2A Cartridge Premo	116	1916-1922
2C Cartridge Premo	130	1917-1922
Film Premo No.1, 3 f.	fp	1906-1916
Film Premo No.3, 3 f.	fp	1906-1910
Filmplate Premo, 3 f.	pl/fp	1906-1916
Filmplate Premo Special, 4 f.	pl/fp	1912-1916
2 Folding Cartridge Premo	120	1916-1922
2A Folding Cartridge Premo	116	1916-1922
2C Folding Cartridge Premo	130	1917-1922
3A Folding Cartridge Premo	122	1917-1922
Pocket Premo	fp	1918-1922
Pocket Premo C	pl/fp	1904-1916
2 Pony Premo, 3 f.	fp	1904-1912
3 Pony Premo, 3 f.	pl	1904-1912
4 Pony Premo, 2 f.	pl	1906-1912
6 Pony Premo, 3 f.	pl	1906-1912
7 Pony Premo, 3 f.	pl	1907-1912
8 Premo, 3 f.	pl/fp	1913-1922
9 Premo, 3 f.	pl/fp	1913-1922
10 Premo	pl/fp	1913-1922
12 Premo	pl/fp	1916-1922
Premo Junior, 5 f.	fp	1908-1916
Premoette Junior	fp	1911-1911
Premoette Senior, 3 f.	fp	1915-1922
1 Premoette	fp	1909-1912
1 Premoette Junior	fp	1912-1922

1	Premoette Junior Special	fp	1913-1918
1	Premoette Special	fp	1909-1911
1A	Premoette	fp	1909-1912
1A	Premoette Junior	fp	1912-1916
1A	Premoette Junior Special	fp	1913-1918
1A	Premoette Special	fp	1909-1911
	Premograph	fp	1907-1908
2	Premograph	fp	1908-1909
4	Stereo Pony Premo	pl	1904-1912
6	Stereo Pony Premo	pl	1904-1912
7	Stereo Pony Premo	pl	1904-1912
	Auto Graflex (slr), 3 f.	pl	1907-1923
	Auto Graflex Junior (slr), 2 f.	pl	1914-1924
5	Cirkut (panorama)	5" film	1915-1923
6	Cirkut (panoramatilbehør)	6,5" film	1907-1925
8	Cirkut (panoramatilbehør)	8" film	1907-1926
10	Cirkut (panorama), 3 f.	6"-10" film	1907-1926
16	Cirkut (panorama), 5 f.	8"-16" film	1906-1924
	Compact Graflex (slr), 3 f.	pl	1915-1925
1A	Graflex (slr)	116	1909-1916
1A	Graflex Autographic (slr)	116	1917-1927
3A	Graflex (slr)	122	1907-1916
3A	Graflex Autographic (slr)	122	1917-1927
	Graflex Series B (slr), 2 f.	pl	1923-1926
RB	Graflex Series B (slr)	pl	1923-1926
o	Graphic	121	1910-1923
	Naturalist's Graflex (slr)	pl	1907-1921
	Press Graflex (slr)	pl	1907-1923
RB	Auto Graflex (slr), 2 f.	pl	1909-1926
RB	Auto Graflex Junior (slr)	pl	1915-1924
RB	Cycle Graflex, 2 f.	pl	1921-1926
RB	Home Portrait Graflex (slr)	pl	1912-1926
RB	Tele Graflex (slr), 2 f.	pl	1912-1923
	Speed Graphic, 4 f.	pl	1912-1926
	Stereo Auto Graflex (slr)	pl	1906-1922
	Stereo Graphic	pl	1904-1921

PREMO NO.	DATO	KODAK NO.	FORMAT
300	1911	500	4,5x6
	1921		4,5x6
315	1905	515	13x18
316	1909	516	6,5x11
318	1903	518	8x10,5
320	1906	520	6x9
322	1904	522	8x14
323	1904	523	10x12,5
326	1920	526	12x16,5
	1926	531	6x13
340	1920	540	4,5x10,7
341	1920	541	9x12
342	1911	542	7,5x13,5
343	1920	543	10x15

Brian Coe's bog "The First Hundred Years", London 1988, har været en støtte i udarbejdelsen af denne oversigt. Bogen kan anbefales på det bedste.

Peter Wilhelm Friedrich

Voigtländer

Flemming Berendt

En af fotografiets pionerer

Umiddelbart efter at den franske stat havde overtaget Louis Daguerre's opfindelse og vedtaget at give opfinderen en livtidspension, samt frigivet processen for hele verden, fremstiller Daguerre et større antal daguerreotypier som gaver til forskellige statsoverhoveder.

Blandt disse modtagere var fyrst Metternick. Denne betydningsfulde mand var åben for tidens nye tekniske frembringelser, og allerede i slutningen af august 1839 sender han fysikprofessor Dr. Andreas Freiherr von Ettinghausen (1796-1878) til Paris, hvor han hos selveste Daguerre bliver undervist i processens praktiske anvendelse.

Kort tid efter vender Dr. Ettinghausen hjem, og med sig har han et daguerreotypikamera, som han præsenterer for en elite af videnskabsmænd kaldet "fyrstenhofrunde".

Denne forsamling af lærde mænd bestod bl.a. af anatomiprofessor Joseph Berres, Franz Kratochwila og matematikprofessor Josef Petzval, samt optikeren P.W.F. Voigtländer.

Kredsen af personligheder diskuterer ivrigt processens fordele og ulemper. En af disse var den alt for lange belysningstid - som var mindst 15 minutter ved fuldt sollys. Ettinghausen opfordrer professor Petzval til ad matematisk vej at beregne en mere lysstærk optik.

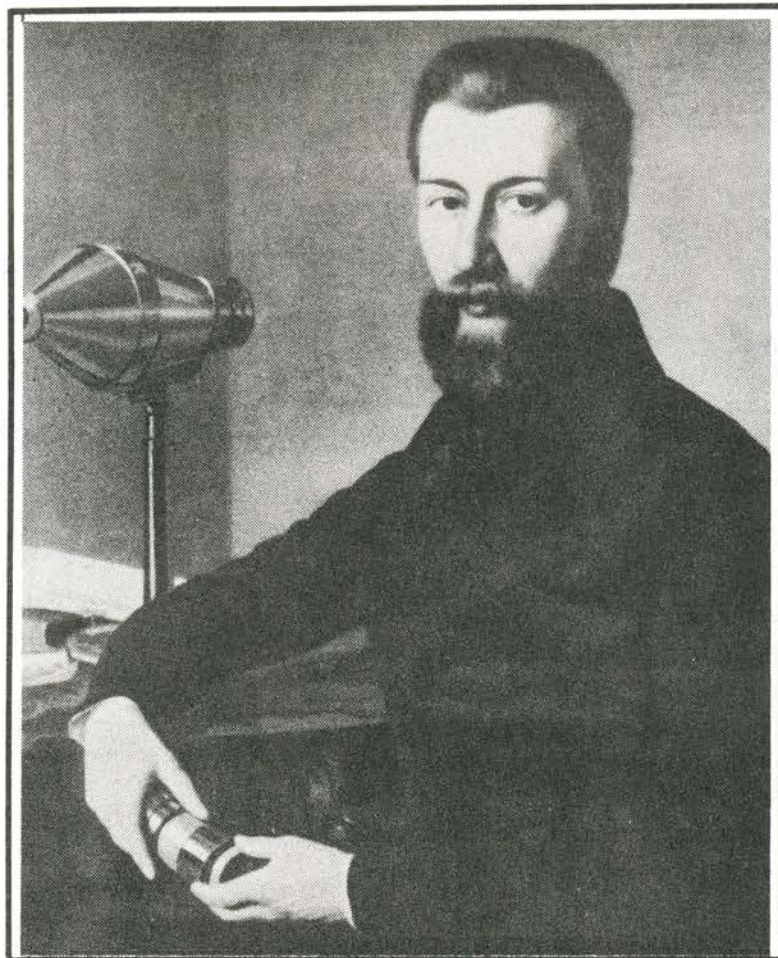
Johan Petzval

Joseph Petzval (1807-1891) var allerede en kendt matematisk begavelse bl.a. på grund af hans nye matematisk-analytiske regnemetode. Metoden havde været anvendt med held ved udregning af et optisk system for kikkerter.

For at beregne og fremstille fotografiske objektiver var Petzval nødt til at begynde helt fra bunden, idet disse objektiver stillede helt andre og mere præcise krav.

Nye glassorter måtte fremstilles med en hidtil ukendt præcision. Dette arbejde tog mere end et år, hvortil må lægges tiden til at udføre de matematiske beregninger.

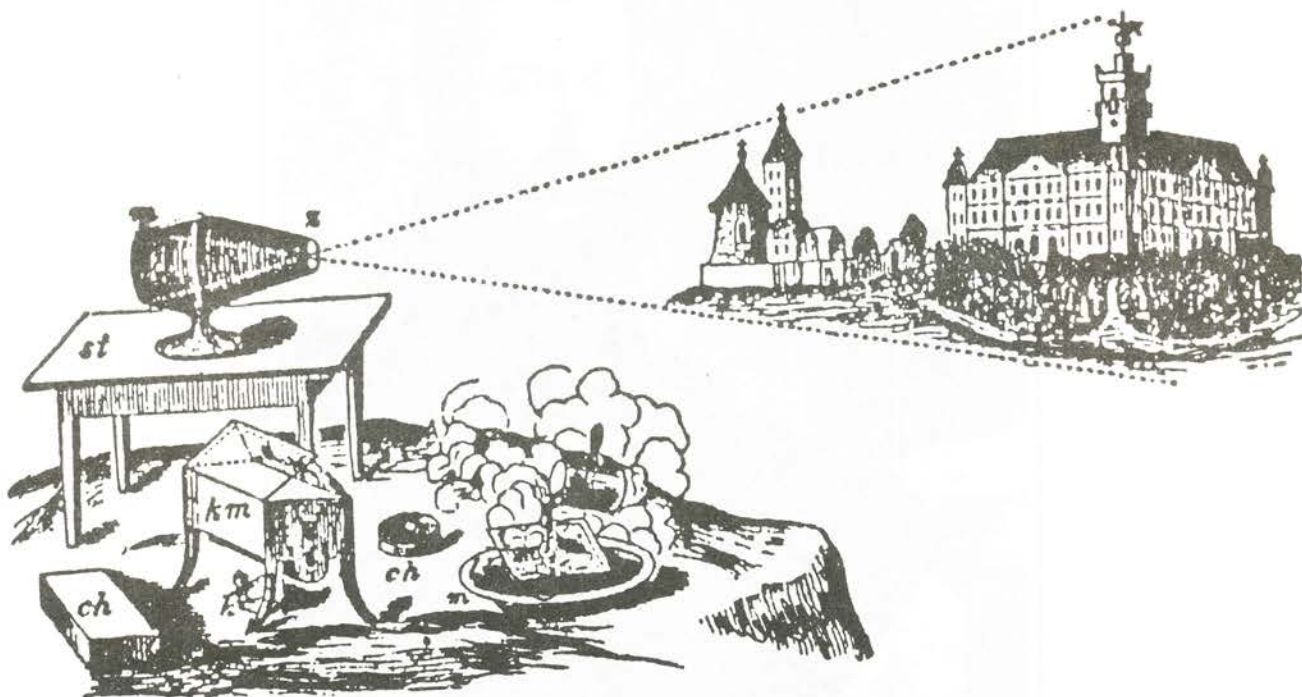
Den østrigske stat viste stor interesse for forsøgene og Petzval indgik i et samarbejde med Wiens førende optiker Peter Wilhelm Voigtländer. Blandt andet stillede han sine egne beregninger til rådighed for Petzval.

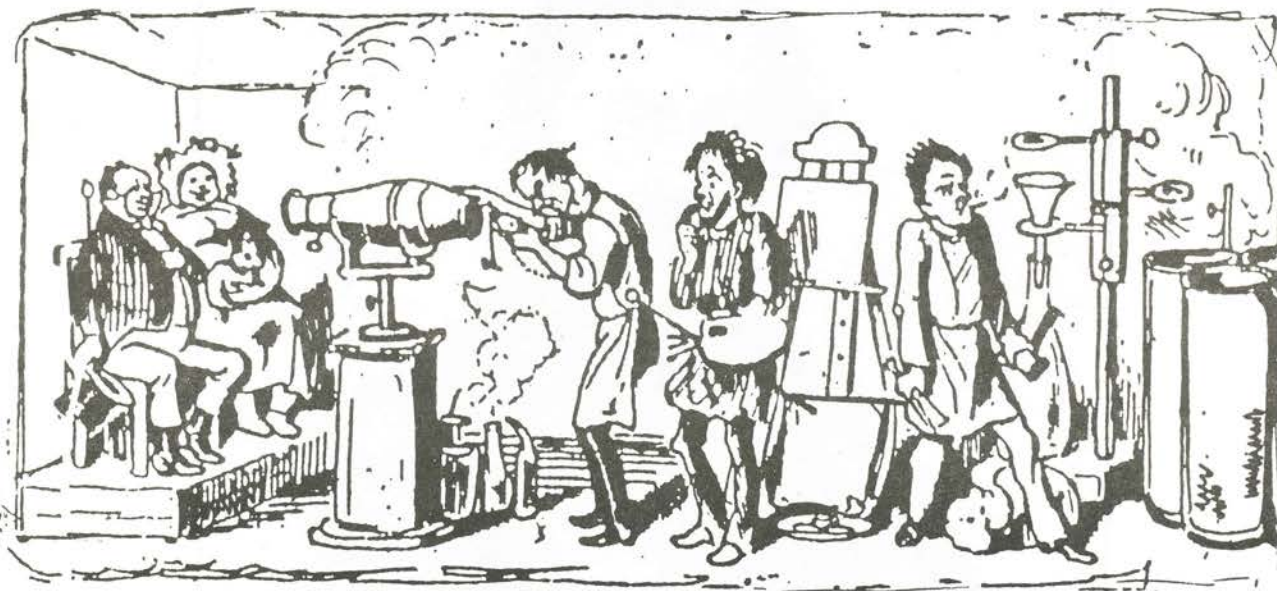
Peter Wilhelm Friedrich Voigtländer.

Professor Joseph Max Petzval (1807-1891).

Læge, pædagog, K.S. Amerling populariserede daguerreotypien i et skrift, hvorfra tegningen er hentet. Prag 1842.

Daguerreotypifotografen i arbejde, medens kunstneren ængstelig ser på. Tegning af TH. Hosemanns. Prag 1843.

Peter Wilhelm Voigtländer

Peter W.F. Voigtländer (1812-1878) blev født i Wien som tredje generation af Voigtländer firmaet, oprettet i 1756. Sin uddannelse havde han fået hos sin fader samtidig med, at han gik på polyteknikum. Allerede som 18 årig foretog han en etårig rejse gennem Tyskland, England og Frankrig. På denne rejse arbejdede han som volontør inden for de forskellige brancher. Formålet var at blive den dygtige handelsmand, der behøvedes ud over den dygtige håndværker. 1837 overtog han ledelsen af firmaet og i 1839 blev firmanavnet ændret til "VOIGTLÄNDER UND SOHN".

Petzval's portrætobjektiv

Efterhånden som Petzvals beregninger blev færdigbearbejdede, overtog Voigtländer disse og begyndte at fremstille fotografiske objektiver af helt ny konstruktion.

Året efter i august 1840 kunne de i fællesskab præsentere deres arbejde for den østrigske industriforening. Professor Petzval havde fremstillet et objektiv, som kunne sammensættes således, at det kunne anvendes dels som portrætlinse dels som landskabslinse (Orthoskop). De første prøvefotograferinger blev foretaget med et konisk pap-kamera. Som landskabslinse var den ubrugelig, hvorimod portrætoptagelserne var rimelig gode.

Dette Petzval-objektiv, med 4 linser, havde en lysstyrke på $1:3,7/149$ mm, herved kunne belysningstiden reduceres til 45 sekunder for en portrætoptagelse.

I et dokument fra tiden skulle ordet "OBJEKTIV" stamme fra det voigtländerske værksted - indtil da havde den almindelige betegnelse været "LINSE". Den franske optiker Chevalier havde foreslået ordet "FOTOGRAF".

Det færdigproducerede objektiv fik herefter navnet Petzval-portrætobjektiv.

— helmetal-kamera

Det næste mål var at fremstille et kamera af passende størrelse. Man besluttede sig til at fremstille det i messing, som et bordkamera.

Konstruktionen blev færdig i slutningen af 1840 og blev solgt fra januar 1841. Metalkameraet lignede mest af alt en stor kikkert. Årsagen var, at man måtte tilpasse kameraets facon til objektivet's brændvidde.

Kamerahuset konstrueredes i konisk facon, med objektivet i den spidse ende, og et konisk bundstykke med matglas. I den anden ende var anbragt et forstørrelsesglas.

Kameraet var monteret i et leje øverst på et teleskopisk stativ, monteret på en bundplade med tre indstillige skruer.

Apparatet blev anvendt således, at det efter fokuseringen blev frigjort af stativet og ført til mørkekammeret.

Fokuseringsdelen blev fjernet, og en rund kassette med den præparerede daguerreotypiplade (diameter 95 mm) isat. Kameraet blev derefter atter anbragt på stativet, og eksponeringen kunne finde sted, ved at fjerne et messingdæksel fra objektivet.

ANWEISUNG

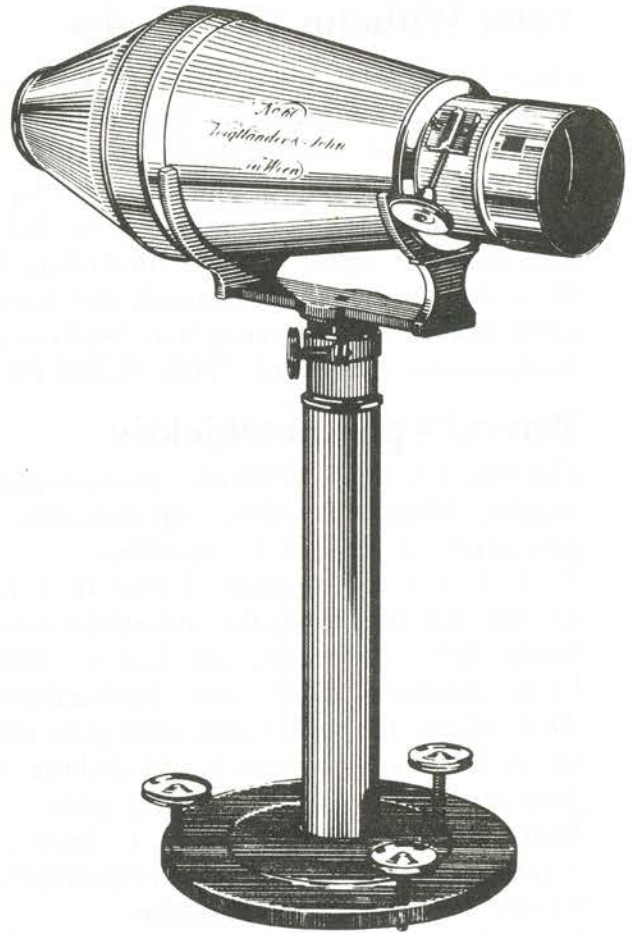
zum Gebrauche
des neuen Daguerreotyp - Apparates
zum **Portraitiren,**

nach der Berechnung des

Herrn Professor Petzval,

ausgeführt von

VOIGTLÄNDER und SOHN.

Anweisung

zum Gebrauche des neuen
Daguerreotyp - Apparates zum Portraitiren,

nach der Berechnung des

Herrn Professors Petzval,

ausgeführt von

Voigtländer und Sohn.

Bey dem Gebrauche des Instrumentes wird die mit drey Stellschrauben versehene Scheibe auf einen Tisch gestellt, das aus zwey Zugröhren bestehende Stativ in dieselbe eingeschraubt, und die *Camera obscura* auf die an dem Stativ befindliche doppelte Gabel gelegt, und zwar so, dass die vorspringende ränderirte Fassung an der Seite der kleinen Gabel anliegt, damit die *Camera* jedesmahl die gleiche Lage erhält.

Nachdem die zu portraitirende Person der Stellung

Voigtländer

1840m, im Mai 1840.

Daguerreotyp Apparate

zum Porträtiren
nach der Berechnung des
Herrn Professor Petzval.

1. Vollständiger Apparat, der beiden Objective
18" u. 19" Öffnung und $5\frac{1}{2}$ " Brennweite mit
Trieb zum genauen Einstellen, die Camera
obscura rund von Messing 3" 8" im Durch-
messer, mit einem Stativ ebenfalls von Mes-
sing mit horizontaler u. vertikaler Benennung,
allen nöthigen Vorrichtungen und Gefäßen
zum jodiren, quacksilbern und waschen des
Bildes, in einen oder zwei polirten Kästen
von Nußbaumholz mit Schloß.

120

2. Apparat wie Oben, mit Ausnahme der
Vorrichtungen u. Gefäße zum jodiren u. s. w.
da Solche jenen Personen, welche schon einen
Apparat der ältern Art besitzen, entbehrlich
sind.

90

3. Die beiden Objective allein, vollständig
geprüft mit Trieb.

50

Auf Vorrichtungen die Füllung des Appa-
rates samt Baumwolle.

5

6 Stück Platten rund 3" 8" im Durchmes-
ser nach der Güte.

8 30

6 Stück Cartons zur Fassung der Bilder
mit ungeschliffenen Gläsern.

3 30

Dreier mit geschliffenen Gläsern

3

Daguerreotyp-Apparate

von
Voigtländer und Sohn.

Nach der Berechnung des
Herrn Professor Petzval.

Alle Preise sind in Convention-Münze, 30 K. Preis.

Nr.	Pr.
1	120
2	95
3	125
4	200
5	90
6	70
7	98
8	170
9	50
10	75
11	140
12	300
13	35
14	10
15	5
16	195
17	170
18	150
19	

Hermed var man i stand til at optage portræt-daguerreotypier. Petzval havde i øvrigt ingen patentrettigheder på konstruktionen. Som forsker var han udelukkende optaget af instrumentets videnskabelige værdi. Men på grund af det store salg krævede han visse økonomiske kompensationer, hvorefter det hurtigt kom til et brud med Voigtländer.

Petzval blev tilbudt et engangsbeløb på 2000 gylden, men i 1844 var bruddet mellem de to mænd en realitet.

produktion

Det lykkedes hurtigt at få en produktion i gang, og i løbet af 1841 blev der fremstillet ca. 70 stk. Efterspørgslen var stor og allerede det næste år kom produktionen af disse metalkameraer op på næsten 600. Det er et forbavsende antal, idet kameraet kostede 120 gylden.

Prisen for en god ridehest var på den tid 100 gylden. I Voigtländer's prisliste figurerer det sidste gang i 1848.

P.W.F. Voigtländer's succes beroede dels på produktets kvalitet og pålidelighed samt hans forretningsmæssige dygtighed. Det skal pointeres, at hans indsats var afgørende for fotografiets udbredelse i hele verden.

Firmaet oprettede agenturer i mange europæiske storbyer og inden længe blev det nødvendigt at grundlægge fabrik nr.2.

Det blev besluttet at bygge fabrikken i det økonomisk stærkere og større Tyskland. Voigtländer var helt klar over, hvilken betydning den nordlige- og vestlige del af Europa havde for en stor omsætning. Nordamerika var også en økonomisk magnet, der var værd at regne med.

Valget faldt på Braunschweig, et trafikmæssigt knudepunkt midt i Tyskland.

I 1845 giftede han sig med en dame fra byen, Nanny Sommer og i 1849 stod den nye fabrik klar. Fabrik nr. 1 i Wien fungerede 19 år endnu til 1868, herefter udgik al produktion fra Braunschweig.

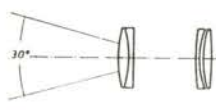
Hvormange - hvornår?

For fotohistorikere og samlere må det være af interesse at vide, hvor de "overlevende" apparater befinder sig.

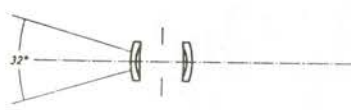
Desuden hvorledes man skelner dem fra de mange efterligninger. Af de fra 1841 byggede originale Petzval-metalkameraer er der kun ganske få bevaret. To eksemplarer befinder sig på Deutsches Museum i Munchen. Det ene har tilhørt Karl-August von Steinheil. Et andet nr. 60, har indtil 1940 stået i Braunschweigs byarkiv. I dag kan man se det i Kunstgewerbe Museum (Kunstindustrimuseet) i Hamburg.

På grund af dets sjældenhed og ejendommelige form har man igennem tiderne følt sig inspireret til at lave kopier af det unikke kamera.

116 JAHRE VOIGTLÄNDER-OBJEKTIVE

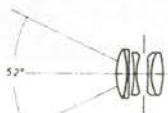
1. Petzval-Objektiv 1:3,7

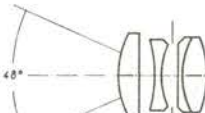
2. Euryskop 1:4,5

3. Collinear 1:6,3

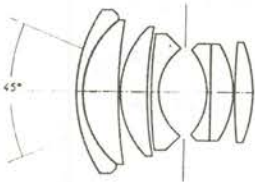
4. Heliar 1:4,5 und
4a. Color-Heliar 1:4,5

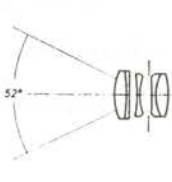
5. Skopar 1:3,5 und
5a. Color-Skopar 1:2,8

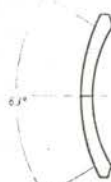
6. Ultron 1:2,0

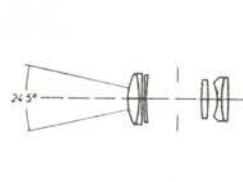
7. Nokton 1:1,5

8. Apo-Lanthar 1:4,5

9. Skoparon 1:3,5

10. Dynaron 1:4,5

Abb. Nr.	Objektiv-name	Rechner und Konstrukteur	Patente	Datum der Patenterteilung, bzw. Jahr der Einführung	Type
1	Porträt-Objektiv	J. Petzval	—	1841	Petzval
2	Euryskop	H. Zincke-Sommer	—	1878	Aplanat
3	Collinear	D. Kaempler	Deutsch.P. 88 505	28. 11. 1893	Gauss
4	Heliar	H. Harting	Deutsch.P. 124 934 Deutsch.P. 143 898	1. 12. 1900 10. 6. 1902	Taylor
4a	Color-Heliar	A. W. Tronnier	Deutsch.P. 888 772	3. 9. 1953	Taylor
5	Skopar	H. Deser	—	1922	Taylor
5a	Color-Skopar	A. W. Tronnier	USA.P. 2 573 511 USA.P. 2 573 512	30. 10. 1951	Taylor
6	Ultron	A. W. Tronnier	USA.P. 2 627 204 USA.P. 2 627 205	3. 2. 1953	Gauss modifiziert
7	Nokton	A. W. Tronnier	USA.P. 2 645 154 USA.P. 2 645 155 USA.P. 2 645 156 USA.P. 2 646 721	14. 7. 1953 28. 7. 1953	Gauss
8	Apo-Lanthar	A. W. Tronnier	Deutsch.P. 880 802	25. 6. 1953	Taylor modifiziert
9	Skoparon	A. W. Tronnier	Franz.P. 1 063 259 Schweiz.P. 311 283	16. 12. 1953 30. 11. 1955	Taylor modifiziert
10	Dynaron	A. W. Tronnier	Schweiz.P. 290 356 USA.P. 2 662 446	30. 4. 1953 15. 12. 1953	Tele-System

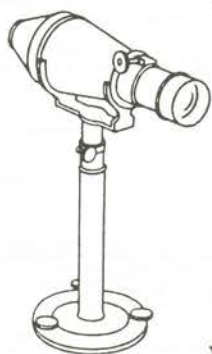
Aufbau	Allgemeine Charakteristik	Besondere Eigenschaften und Anwendung
4 Linsen in 3 Gliedern	Erstes berechnetes Photoobjektiv	Langbrennweitiges lichtstarkes (1:3,4 bis 1:3,7) Objektiv für Mittel- und Großformate. Gute Mittelschärfe, aber schlechte Randstärfe. Ableitungen dienen heute als Projektionsobjektive
4 Linsen in 2 Gliedern	Aplanat	Mit verschiedener Lichtstärke (1:4,0 bis 1:14) und verschiedenem Aufnahmewinkel (30° bis 90°) für Mittel- und Großformate.
6 Linsen in 2 Gliedern	Symmetrischer Doppelanastigmat	Frei von Verzeichnung und unempfindlich gegen Änderungen der Dingweite. Bei mittlerer Lichtstärke (1:6,3) Objektiv für Mittel- und Großformate (Aufnahme und Reproduktion).
5 Linsen in 3 Gliedern	Unsymmetrischer Anastigmat	Lichtstarkes (1:4,5) Objektiv für Mittel- und Großformate. Konturen etwas weicher als bei dem sonst ähnlichen Tessar, daher besonders für Porträt geeignet.
5 Linsen in 3 Gliedern	Fortbildung des Heliar	Fortbildung des Heliar mit weiter gesteigerter Korrektur der Gestalts- und Farbfehler. Vollkommen randstark.
4 Linsen in 3 Gliedern	Unsymmetrischer Anastigmat	Sehr preiswertes lichtstarkes (1:2,8 bis 1:4,5) Objektiv für Klein- und Mittelformate.
4 Linsen in 3 Gliedern	Fortbildung des Skopar	Gesteigerte Farbkorrektur in den seitlichen Bildfeldteilen durch neuartige Konstruktion und Glaswahl in gleichzeitiger Verbindung mit hervorragender Feinkorrektur der sphärischen, astigmatischen und komatischen Restfehler. Dadurch bedingte feinste Detailauflösung bei brillanter Bildwiedergabe und hervorragender Kontrastleistung auch bei großer Öffnung.
6 Linsen in 5 Gliedern	Hochlichtstarker Anastigmat	Hochlichtstarkes Universalobjektiv 1:2 für Kleinbildzwecke, sphärisch, chromatisch, astigmatisch und komatisch, feinkorrigiertes Objektiv mit hervorragender Farbkorrektur über den ganzen Öffnungsbereich hinweg.
7 Linsen in 5 Gliedern	Höchstlichtstarker Anastigmat	Höchstlichtstarkes (1:1,5) Universal-Objektiv für Kleinbildformate. 1,8fach lichtstärker als das Ultron, sonst wie dieses
5 Linsen in 3 Gliedern	Objektiv gesteigerter Farbkorrektur (apochromat-ähnlich)	Langbrennweitiges Objektiv für extreme Anforderungen der Berufslichtbildner in Schwarz-weiß und Color mit apochromat-ähnlichen Eigenschaften. Die Verwendung neuartiger Spezialgläser ermöglichte die besonders hochgezielte chromatische Korrektur für die drei wichtigsten Spektralfarben.
5 Linsen in 4 Gliedern	Weitwinkelobjektiv mit verlängerter Schnittweite	Lichtstarkes (1:3,5) Weitwinkelobjektiv (63°) für Kleinformate. Gegenüber dem Normalobjektiv: Aufnahme Winkel auf das 1,4fache vergrößert.
4 Linsen in 3 Gliedern u. 2-linsiges negatives Hinterglied	Großbildobjektiv mit verkürzter Schnittweite („Teleobjektiv“)	Lichtstarkes (1:4,5) Großbild-Teleobjektiv für Kleinformate. Gegenüber dem Normalobjektiv Abbildungsmaßstab auf das 2,0fache vergrößert.

200 JAHRE
Voigtländer

Eine kleine Mechanikerwerkstatt war der Anfang: Mit seinem Entschluß, sich selbständig zu machen, legte Joh. Christoph Voigtländer im Jahre 1756 den Grundstein zu einem Unternehmen, das sich heute als das älteste feinmechanisch-optische Werk der Welt bezeichnen darf.

Die Entwicklung der Fotografie – von ihren ersten Anfängen bis zu den heutigen Spitzenleistungen – ist mit dem Namen Voigtländer unlösbar verbunden.

Voigtländer-Objektive und -Kameras werden seit jeher unter einem Dach hergestellt – von der ersten VOIGTLÄNDER des Jahres 1840 mit dem ersten mathematisch errechneten Objektiv der Welt bis zu den neuesten Voigtländer Kameras des Jahres 1956 mit den modernen Hochleistungsobjektiven.

weil das Objektiv so gut ist

I 1938, året før 100 året for fotografiets fødsel, fremstillede Voigtländer og Søn, AG, ca. 25 kopier beregnet til udstillingsbrug. Til firmaets 200-års fødselsdag i 1956 blev der fremstillet ca. 200 kopier. Disse blev fordelt til betydende hovedforhandlere rundt omkring i verden samt til museer og samlinger.

I 1976 blev der helt privat fremstillet og solgt en serie på 100 stk., alle nummererede. Disse er lette at skelne fra de øvrige kopier, da de har en grønlig farve.

"Original-ganzmetallkamera" nr. 84, med Petzval-objektiv 1:3,6/150 mm, med trækasse samt tilbehør blev i 1939 opmålt af overingeniør hos Voigtländer, Karl Pritschow.

For at kunne drage en sammenligning med de mange kopier har man på Deutsches Museum opmålt originalkamera nr. 84 og nr. 93.

De målelige afvigelser mellem disse to kameraer er max 0,5 mm. En kopi fra 1976 viste en afvigelse på 0,3 mm fra nr.84. Kopien er derfor meget præcist og omhyggeligt lavet.

De kopier, som blev lavet i 1938 og 1956 hos Voigtländer, viser afvigelser på helt op til 2 mm. Desuden er nogle af sammenføjningerne loddet - det tyder på, at de er blevet lavet af unge under uddannelse.

Af andre afvigelser kan det påpeges, at på de originale apparater er focuseringstandhjulet lejret på en anden måde end kopierne.

Data over to århundreder

- 1756 Firmaet grundlægges af Johann Christoph Voigtländer i Wien.
- 1763 Beskyttelsesdekret fra kejserinde Maria Theresia.
- 1797 Handelsborgerskab til maskinfremstilling.
- 1807 Johann Friedrich Voigtländer udvider sin optiske produktion.
- 1815 Kejserlig privilegium til fremstilling af briller.
- 1823 Kejserlig privilegium til fremstilling af den dobbelte teaterperspektiviske kikkert.
- 1840 Peter Wilhelm Fredrich Voigtländer beregner det første analytiske foto-objektiv. Og konstruerer et: helmetal-kamera.
- 1849 Grundlægger fabrikken i Braunschweig.
- 1857 Landskabsobjektivet Orthoskop konstrueres.
- 1862 Objektiv nr. 10.000 fremstilles.
- 1868 Peter Wilhelm Fredrich Voigtländer bliver ridder.
- 1877 Objektivet Aplanat konstrueres.
- 1893 Objektivet Collinear konstrueres.
- 1898 Firmaet "Voigtländer und Sohn" bliver et aktieselskab.
- 1900 Dr. Harting konstruerer Heliar objektivet.
- 1911 Bergheil og Avus-kameraet konstrueres.
- 1925 Storproduktion af objektiver igangsættes.
- 1926 Objektivet Skopar konstrueres.
- 1930 Rulle-film kameraet Bessa 6x9 cm konstrueres.
- 1931 Rulle-film kameraet Brillant konstrueres.
- 1937 Objektiv nr. 2.000.000 fremstilles.
- 1939 Småbilledkameraet Vito konstrueres.
- 1947 Objektiv nr. 3.000.000 fremstilles.
- 1949 Objektiverne Color-Skopar og Color-Heliar konstrueres.
- 1950 Objektivet Ultron konstrueres.

- 1951. Objektiverne Nokton og Apo-Lanthar og Prominent kameraet konstrueres.
- 1953 Vitessa-kameraet konstrueres.
- 1955 Vito B kameraet konstrueres.
- 1956 Objektiv nr. 4.000.000 fremstilles. Voigtländer's 200 års jubilæum.

Litteratur:

Haberkorn Heinz:
Anfänge der Fotografie.
Deutsches Museum. 1981.

Eder M. Josef:
Geschichte der Photographie. 1905.

Statsarkivet i Braunschweig
Deutsches Museum München
Agfa Historama Leverkusen

Objektive einst und heute
Festvortrag von professor
Dr. Alfred Grabner 1956.

"Der Photohandler", august
1956. Nr.16.

Skjult kamera

Indledning

Når man ser den mangfoldighed af kamera-konstruktioner som igennem tiderne er blevet fremstillet, kunne man fristes til at stille spørgsmålet - hvor mange forskellige fotografiapparater findes der egentlig?

Så vidt mig bekendt, eksisterer der ingen fortegnelse, endsiges et konkret tal, men det formodes at ligge omkring 30-40.000 forskellige konstruktioner. Hermed skulle man tro, at kamerakonstruktørernes fantasi var opbrugt, men nej - der fremstilles i dag flere end nogensinde.

Blandt disse mange apparater findes en gruppe, som har en særlig kuriøs interesse, de camouflerede fotografiapparater. Konstrueret som en spadserestok, bog, taske, kikkert - i Danmark kender vi dem under betegnelsen: spionkameraer eller de-tektivapparater.

Denne specielle type konstruktioner har sin blomstringstid fra begyndelsen af 1860'erne til slutningen af 1890'erne. De senere tiltag må gå under betegnelsen: kuriositeter eller reklamefif.

Ved tørpladens fremkomst blev det muligt at optage billeder uden stativ og på brøkdeler af sekunder. Begrundelsen for de forskellige konstruktioner var meget forskellig - nogle fremstillet for at kunne anvendes i smug, andre af forfængelighed eller slet og ret for at se anderledes ud.

Vi vil her præsentere to typer, som begge må anses for lidt særprægede.

Goerz Photo-Stereo Binocle

Ved Niels-Ove Rolighed

Dette interessante samlerobjekt adskiller sig fra andre kameraer af denne type ved, at det ikke blot ligner en kikkert, men faktisk også kan fungere som kikkert. Det er således et meget anvendeligt og praktisk stykke værktøj. Vi skal nu se nærmere på denne gennemtænkte konstruktion.

Ser vi på det første billede (fig. 1), bemærker vi de drejbare skiver R, hvorpå kikkertlinserne og foto-objektiverne sidder. Kikkertokularen sidder i et dæksel D, bag hvilket matskiven eller kassetterne kan anbringes. Lukkerne spændes/åbnes af stifterne I, II, III, og udløses af knappen c og lukkerhastigheden indstilles med skruen s.

Stifterne fungerer således, at stift I tager begge de andre med og spænder lukkeren i begge sider. Stift II tager også stift III med, hvorved lukkeren spændes i den ene side, mens den anden åbnes. Stift III åbner begge sider til brug som kikkert.

Kassetterne (en kassette til hvert 'rør') er forsynet med numre fra 1 til 24 og blev leveret i en lædertaske. Blænden består af en plade med 2 huller, hvilket giver 3 blændetrin - foruden fuld åben, bl. 8 - bl. 12 og bl. 96.

For at tilpasse apparatet til sine tre anvendelser - teaterkikkert, landskabskikkert og fotoapparat - skal man gøre følgende:

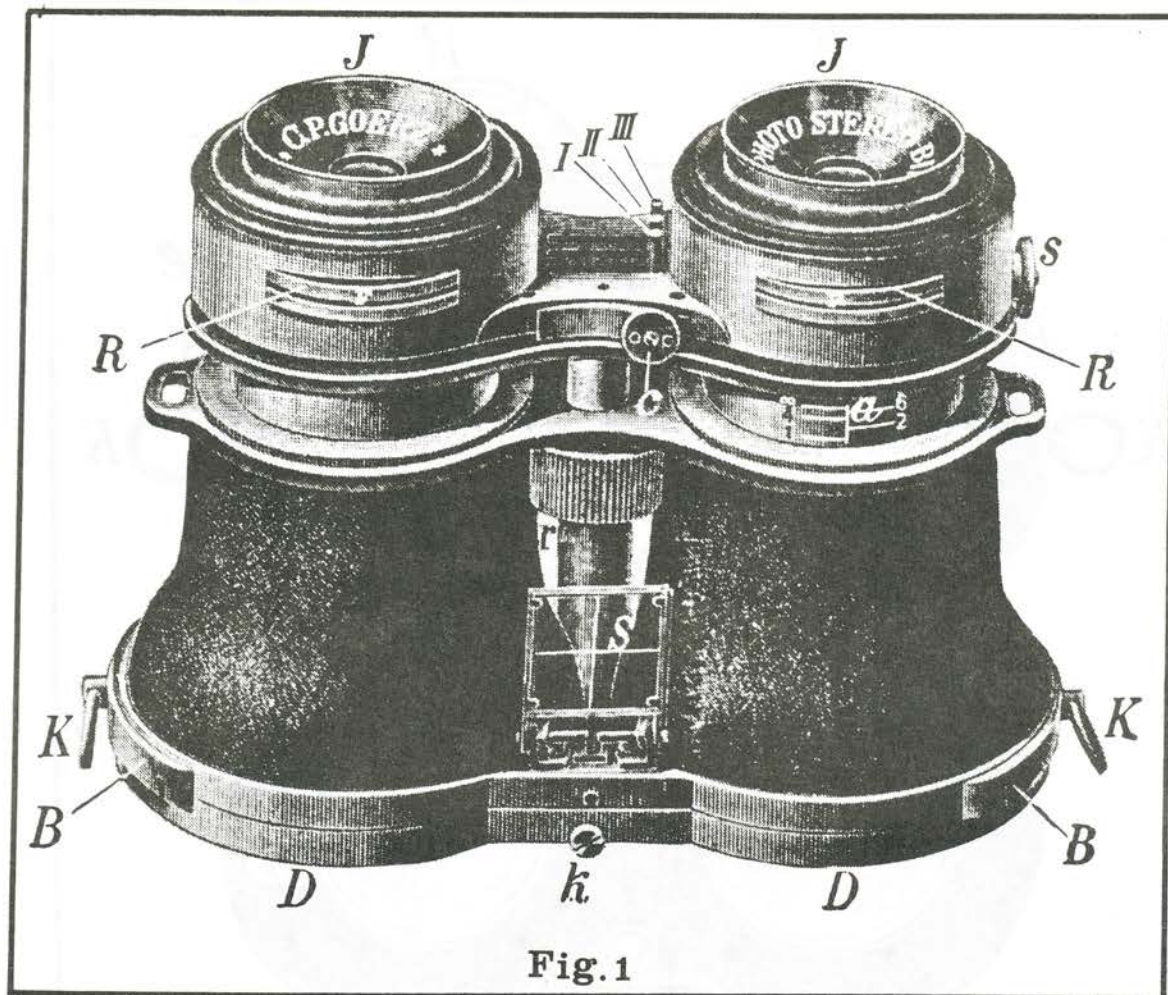

Fig. 1

Som teaterkikkert med en forstørrelse på 2,5 gange spændes stift III, og revolverskiverne R sættes på T. Skarphedsindstillingen sker med knappen r.

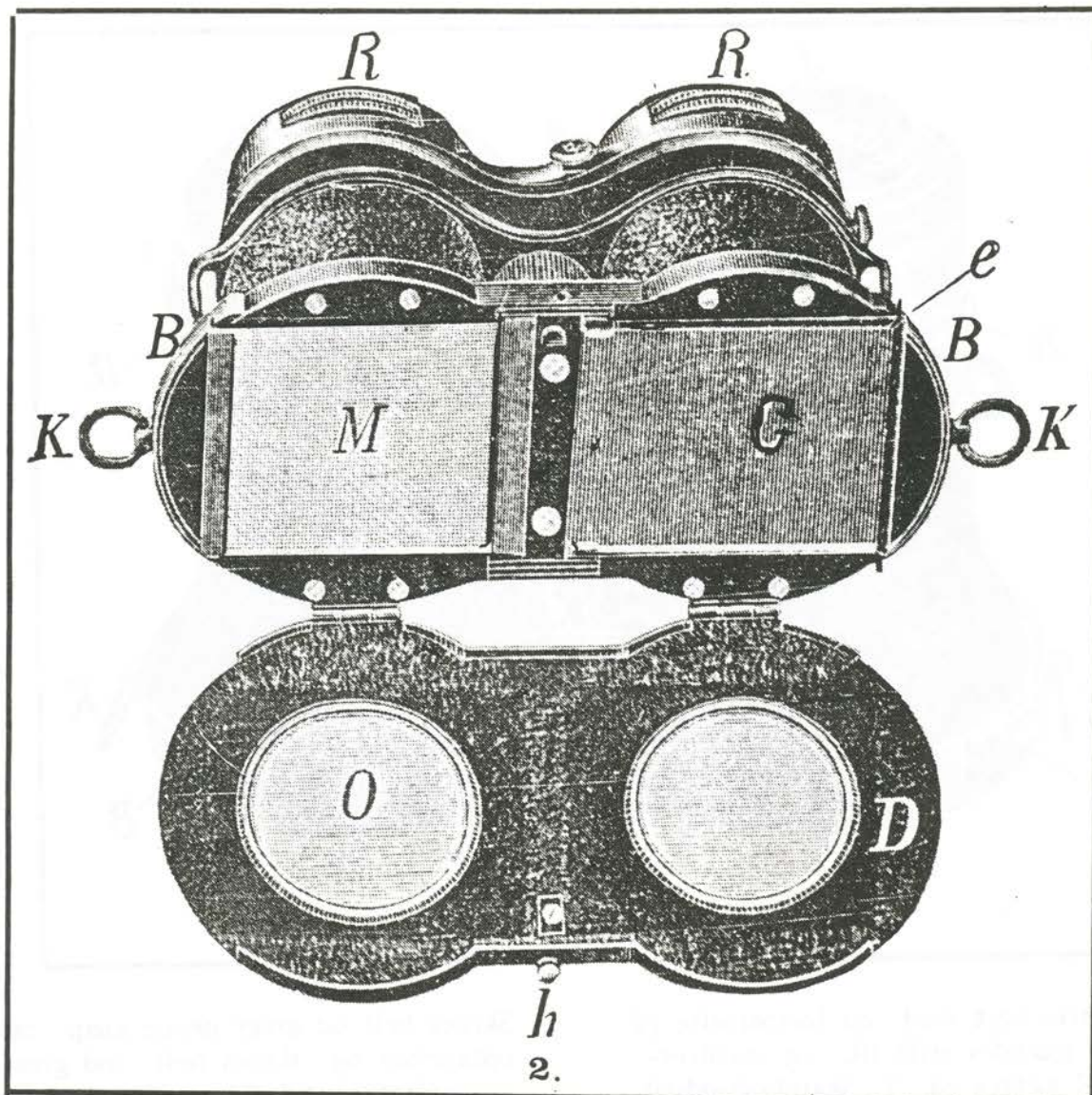
Som landskabskikkert med en forstørrelse på 3,5 gange spænder man også stift III, men nu stilles revolverskiven på F. Skarphedsindstillingen foretages på samme måde som før.

Ved brug som kamera med pladestørrelsen 4,5x5 drejes revolverskiverne R til P, stift II spændes, hvorved den venstre lukker åbnes og matskiven M kan lægges ind. Skarphedsindstillingen foretages fortsat med knappen r. Kender man afstanden til motivet kan man anvende skalaen a. Tallene angiver afstanden i meter. Efter afstandsindstilling og fjernelse af matskiven, lægges kassetterne ind med tallene udad og klapdækslet D lukkes. Så spændes lukkeren, ved enkeltoptagelser ved at spænde stift II, ved stereo-optagelser ved at spænde stift I. Nu åbnes kassetterne ved at trække i ringene K, der sidder fast på kassettelågene, hvorefter eksponeringen foretages ved at trykke på knappen c.

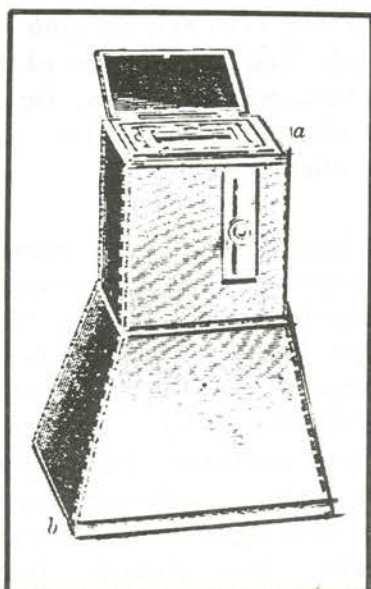
Skruet helt ud giver denne knap momentoptagelser og skruet helt ind giver den optagelser på tid. Så skubbes kassettelåget igen på plads, dækslet åbnes og kassetten fjernes ved at trykke på hjørnet e.

Lukkerens hastighed lader sig indstille af skruen s. Skruet helt ud fås 1/60 sek, skruet helt ind 1/20 sek og midt imellem fås 1/40 sek. Ved optagelser på tid kan kameraet fastgøres på stativ. De små billeder kan tåle en forstørrelse på op til 18x24 cm eller mere.

Til dette formål findes et specielt forstørrelsesapparat. Det kan anvendes med negativstørrelser fra 4,5x5 cm til 9x13 cm og muliggør forstørrelser på 1,6, 2, 3, 4 og 6,5 gange på papirformatet 18x24 cm. Hver forstørrelsesgrad har sit eget objektiv, som anbringes inde i apparatet. I den øvre ende a anbringes negativet, i bunden, b, anbringes papiret eller en diapositivplade. Den ønskede forstørrelse indstilles med en knap efter en skala på apparatets øverste del. Den på knappen siddende viser skal pege nøjagtigt på den

ønskede forstørrelse. Forstørrelsesgrader mellem de afmærkede kan ikke bruges.

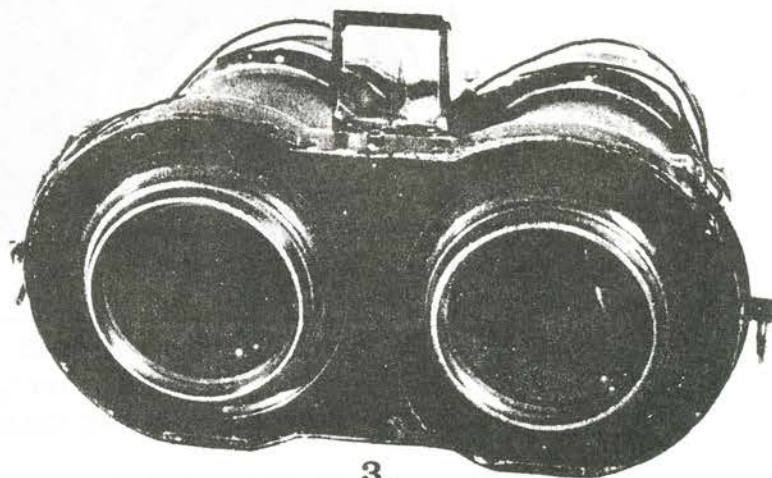
Kameraet er lavet af Zinkal, en zink-aluminium-legering, der ofte er blevet anvendt til kameraer og objektivfatninger p.g.a. den lethed, hvormed det støbes og bearbejdes. Men, det er temmelig forgængeligt. Det er porøst og sprødt og det forvitrer let, hvilket giver bl.a. objektivfatninger dårlige egenskaber. Der findes (endnu!) ting, som allerede efter 50 år delvist er blevet til hvidt støv.

Hvis man har et kamera lavet af dette materiale, skal man tænke sig meget godt om, inden man begynder at skille det ad - det er ikke sikkert, det er muligt at få skruerne til at tage fat igen!

Både når apparatet bruges som kikkert og som fotoapparat er kvaliteten fremragende. Som kikkert udmærker den sig ved stor skarphed og stort billedfelt, samt fraværet af randfarver i motivet. Fotodelens mekaniske udførelse er - bortset fra materiale-

valget - af pålidelig kvalitet. Og skarphe-
den af billederne så god, at forstørrelser
på 5 gange er mulig med negativer opta-
get på fuld blænde.

Efter 1. verdenskrig blev Photostereobi-
nocle ikke fremstillet mere. I 1914 kos-
tede den knap 1000 Guldmærk. Ufatteligt,
hvad man kunne købe af livsfornødenheder
for denne sum. Det var muligt at leve et
helt år for dette beløb...

3.

Her ses apparatet indstillet til brug som
kamera. Det eneste, der kan afsløre, at
det drejer sig om et kamera, er den op-
klappede søger, og det forhold, at 'kik-
kerten' vender 'forkert'.
Udløseren ses til højre for søgeren.

4.

Optische Anstalt

C. P. Goerz

Berlin-Friedenau.

Goerz'

Doppel-Anastigmat

Serie III F: 7,7
Lichtstarkes Universal-Objektiv
für alle Zwecke der Photographie.

Serie IV F: 11
Lichtstarkes Reproductions-
Objektiv.

Goerz-Anschütz' Moment-Klapp-Apparat

für Formate 6 1/2 x 9, 9 x 12, 13 x 18 cm u. Stereoskop,
für schnellste Momentaufnahmen bis 1/1000 Sekunde.

Neu.

Neu.

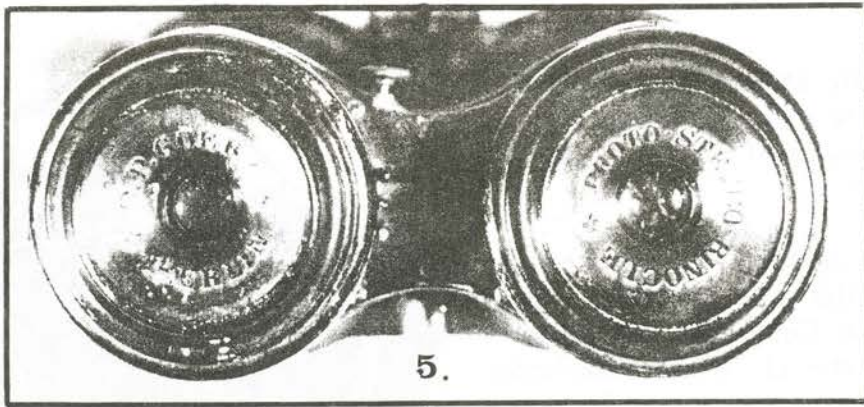
Goerz' Photo-Stereo-Binocle

vereinigt in sich:

1. Opernglas mit 2 1/2 facher Vergrößerung,
2. Feldstecher mit 3 1/2 facher Vergrößerung,
3. Photographische Camera für einfache und stereoskopische Zeit- und Moment-Aufnahmen im Format 4 1/2 x 5 cm.

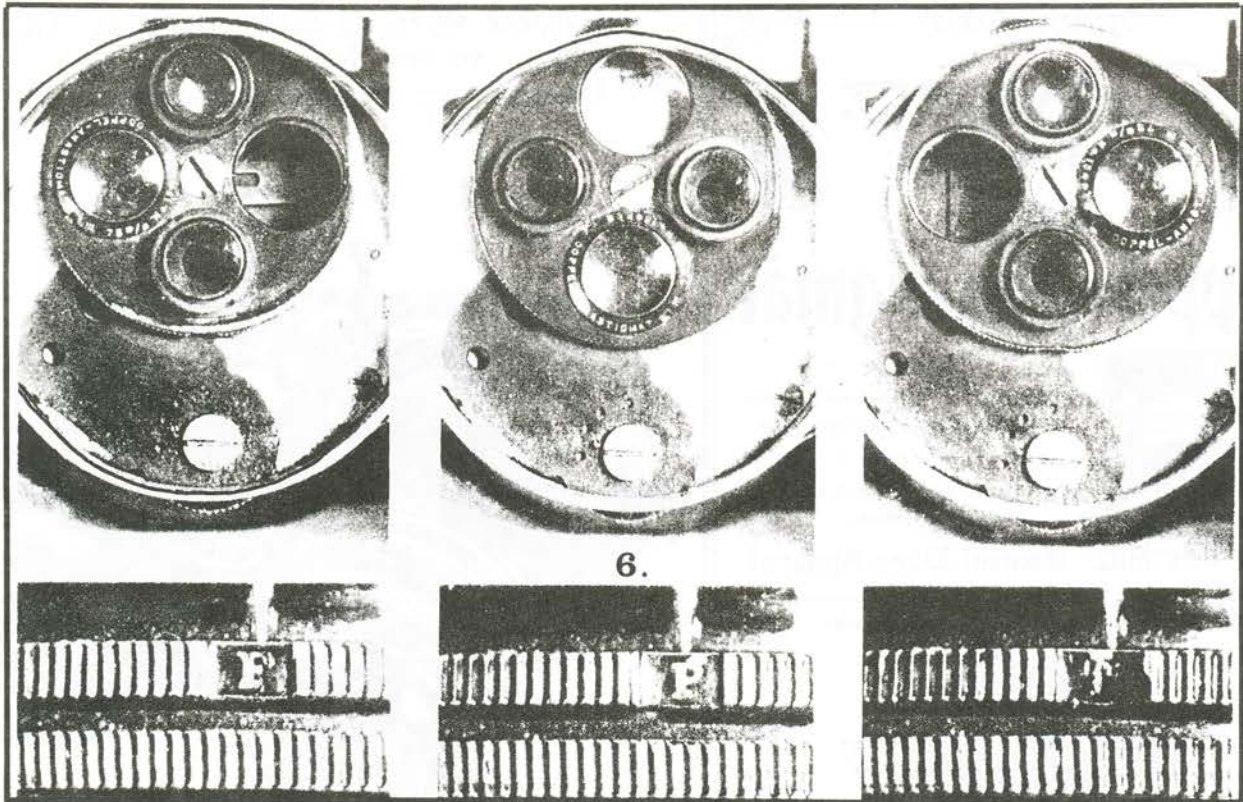
Hauptpreisliste über Objektive und Apparate kostenfrei.

På dette billede ses apparatet indstillet
som teaterkikkert. Man ser objektivet og
knappen til afstandsindstilling.

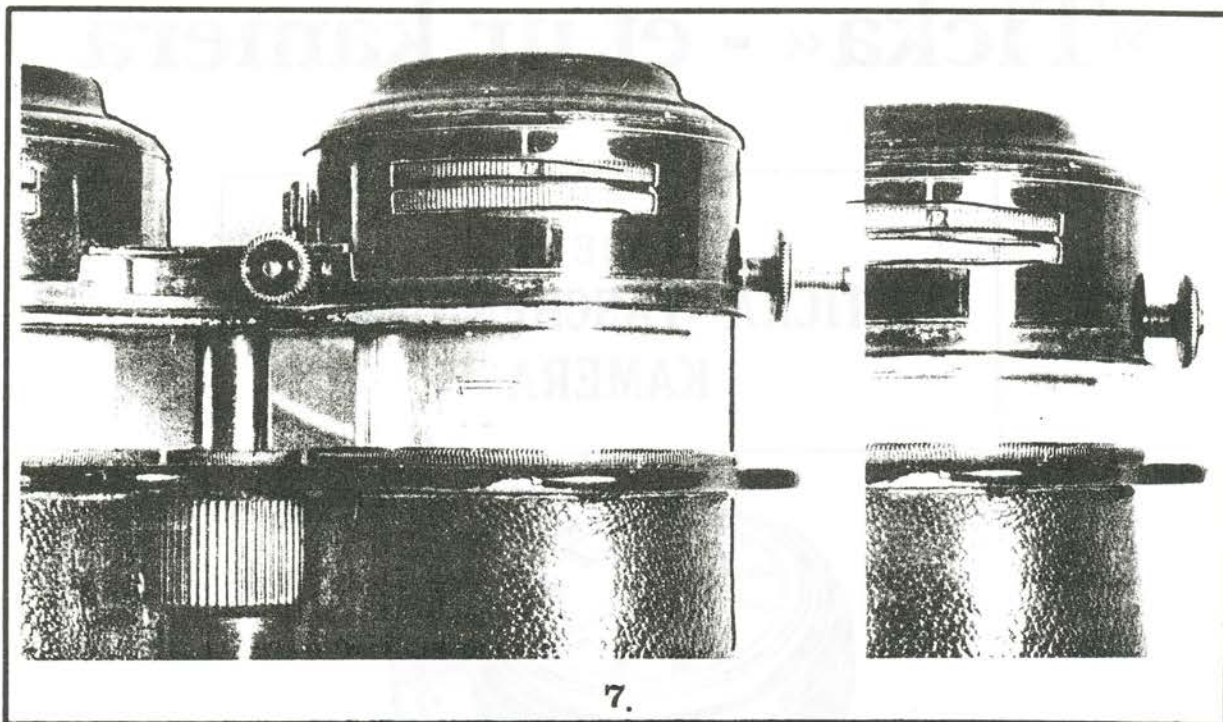
5.
Her ses placeringen af kassetterne - der er en til hvert rør, hvorfor det er ganske let at lave enkeltbilleder.

På dette billede ses indgravningen på okularerne - bemærk, at kameraet vender omvendt af, hvad vi forventer! På venstre okular står "C.P.GOERZ BERLIN" og på det højre "PHOTO-STEREO BINOCLE".

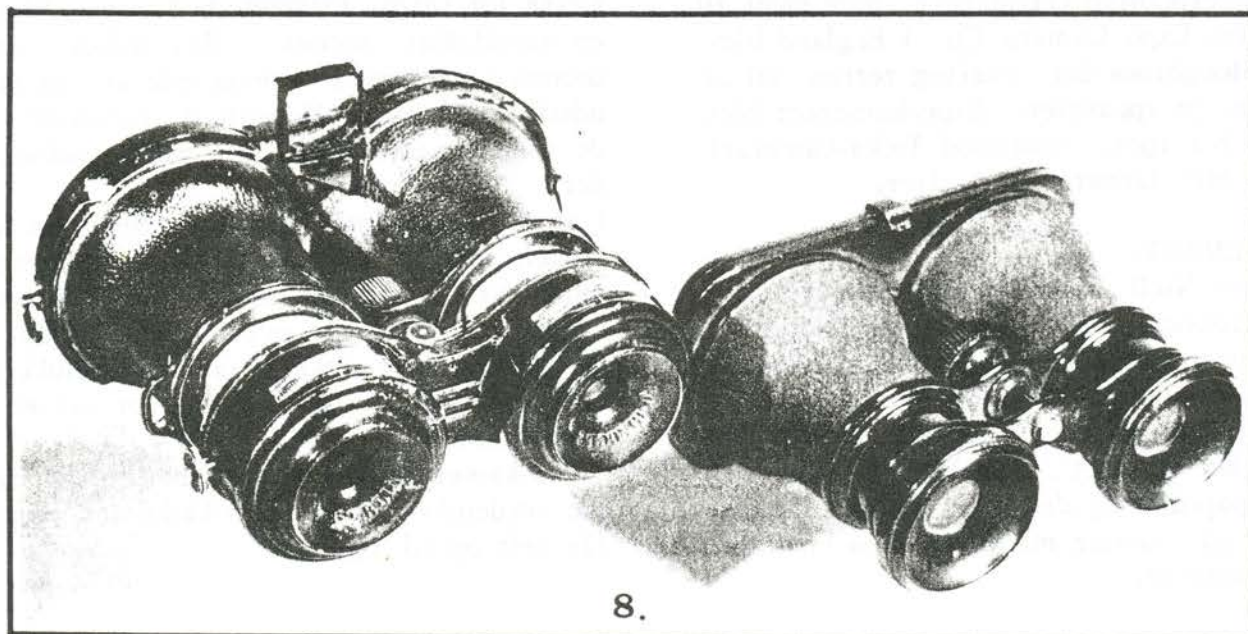
6.
Nedenunder ligger drejeskiven med linserne og derunder den vingeformede blænder. Begge betjenes med de rillede hjul R.

Denne afbildning viser til venstre indstillingen "F". I lysgangen sidder en spredelinse, der bruges til "F"-eldstech-er med 3,5 ganges forstørrelse. Drejes hjulet kommer indstillingen "P"-hotographieren og i yderstillingen helt til højre "T"-eaterglas med kun 2,5 ganges forstørrelse. Fotoobjektivet er en Goerz Doppeltanastigmat III, 1:8, f:75mm.

Her ses afstandsindstillingen. Med midterknappen indstilles begge objektiver og gravering for uendelig, 4, 2 og 1 meter kan aflæses. Udløseren ses øverst mellem de 2 "rør". Med skruen til højre indstilles lukkertiden.

Til Photobinocle kunne fås en stereodiasbetragter, der i udformning minder om en teaterkikkert. Den her viste er til billedstørrelsen 45x107 mm, en anden var til 6x13 cm plader. Begge blev i fabrikkens program indtil midten af 20erne.

»Ticka« - et ur kamera

DIE „TICKA“-TASCHEN-UHR- KAMERA

Ved Flemming Berendt

Allerede i 1886 præsenterede det engelske firma W.J. Lancaster et ur-kamera, og nogle år senere i 1893 blev der konstrueret et lignende kamera i USA, men det, som fik størst succes blev konstrueret af en svensk ingeniør Magnus Niell.

Kameraet blev patentanmeldt i Amerika den 6. september 1904 og i England den 14. oktober samme år.

De amerikanske rettigheder blev solgt til firmaet Expo Camera Co., i England blev det Houghtons der overtog retten til at producere apparatet. Expo-kameraet blev solgt fra 1905, hvorimod Ticka-kameraet først blev lanceret året efter.

KAMERAET.

Magnus Niell tegnede og opbyggede sin konstruktion præcist som et kraftigt herrelomme ur. Filmens bredde var 17,5 mm, og gav plads til 25 billeder i formatet 15x23 mm. En knivlukker løb rundt på indersiden af "uret". Man købte filmen i en lille paprulle og den blev anbragt i apparatet på samme måde som en moderne filmkassette.

Objektivet, en meniscus 30 mm 1:16, anbragte Niell, hvor optrækket normalt sidder. Man var nødsaget til at tildække linsen, mellem hver eksponering. Lukkertiden var fra 1/2 sekund eller længere. Normalt havde kameraet ingen søger, men kunne købes som ekstraudstyr.

Et specialbygget udstyr til fremkaldelse og kopiering kunne leveres.

Dette for tiden raffinerede kamera, blev en umiddelbar succes - ikke mindst da dronning Alexandra erhvervede et på en udstilling. Firmaet Houghtons hævdede at de solgte over 10.000 stk. på tre måneder!

I 1908 markedsførte det store firma en ny model, som fik navnet Watchface. Denne model havde en falsk urskive hvor viseren konstant stod på "10 over 10" for at angive objektivets vinkel, samt spaltelukker fra 1/75 til 1/400 sek. Objektivet var en Cooke Anastigmat 1:6,5.

Ticka-kameraet blev solgt frem til den første verdenskrig, men Expo-kameraet kunne fås helt op til 1939.

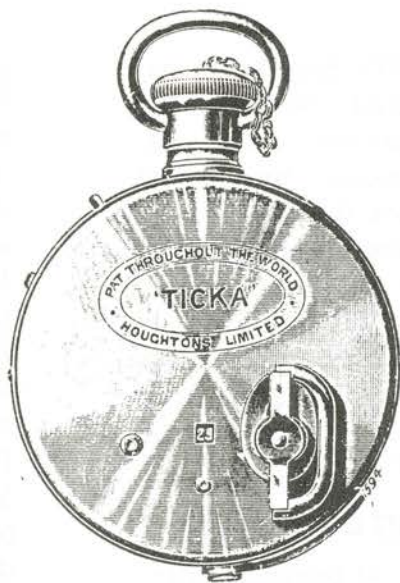
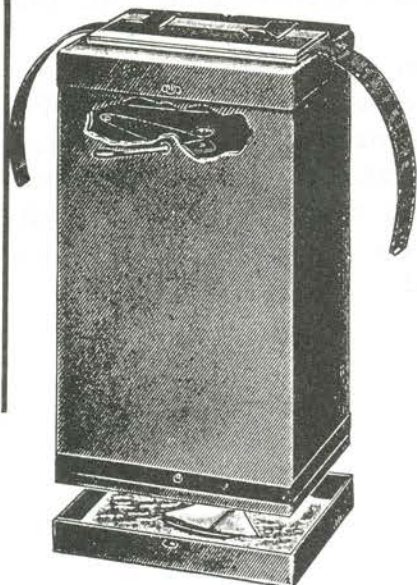
Ticka-Taschen-Uhr-Kamera mit Zifferblatt.

Et sirligt lille kamera, ikke større end et lommeur.
Filmægning ved dagslys - hvert billede på størrelse med
et frimærke.

Der „Ticka“- Vergrößerungs- Apparat.

"Ticka" kameraet fås i lædertaske med brugsanvisning og
søger. Pris: Mk.12.50. Film til 25 optagelser Mk.1.20.

Med "Ticka" forstørrelsesapparat fremstilles 1:1 kopier i
frimærkestørrelse eller 6x9 cm forstørrelser på
bromsølvpapir.

Sådan begyndte det hele....

Kort beskrivelse af AGFA- og GEVAERT

tidligste år i Danmark

Sigfred Løvstad

I forrige nr. af OBJEKTIV bragte vi en artikel af informationschef hos AGFA, Hans Bonnesen, under samme titel. Da beskrivelsen for det meste bygger på mundtlige udsagn, som det ikke har været muligt at sammenholde med skriftlig dokumentation, indeholdt den en række fejl. I fuld forståelse med Hans Bonnesen er det Danmarks Fotomuseum en glæde, ved hjælp af vort arkiv, at kunne korrigere disse. Materialet vil blive overgivet til firmaet AGFA-GEVAERT A/S.

Den historiske baggrund

AGFA's historie i Tyskland begynder allerede ved bygningen af en farvefabrik ved Rummelberger See i 1867 (1). Fabrikken blev i 1873 døbt: "Aktiengesellschaft für Anilinfabrikation". Heraf forkortelsen AGFA, som den 15. april 1897 blev indregistreret som varemærke. Allerede i 1897 finder man en annonce for AGFA-fotoprodukter i "Beretninger fra Dansk Fotografisk Forening" (2). Firmaet havde ikke egen repræsentation i Danmark, men leverede sine produkter gennem

grossister i København og Stockholm. Vi kender ikke annoncerne fra 1897 og frem til 1911, idet tidsskriftet ved indbinding har mistet annoncesiderne. Meget tyder dog på, at salgsproceduren har været den samme.

I 1913 reklameres der med "Gratis litteratur på dansk" (3).

Fra 1914 til 1921 er annoncerne underskrevet af Agfa's repræsentant, Jens Thuesen (4).

Den 2. oktober 1921 overtog hr. H.A. Schönwandt repræsentationen af AGFA-produkter i Danmark, på adressen: Frederiksberg Alle 28. (5). Samme dag blev Søren Kjersgaard ansat. Far til den kendte museumsmand fra Den gamle by i Århus, Erik Kjersgaard.

Søren Kjersgaard

Søren Kjersgaard er født i 1898 og var således 23 år, da han, efter et år i Italien, blev ansat hos AGFA-repræsentationen. I øvrigt straks udnævnt til prokurist (6).

Den senere direktør for AGFA i Danmark hr. James Polack blev ansat i 1925 eller 1926 (7). Han var i 1919 ansat hos Kodak, og etablerede sig i 1921, som selvstændig grossist (8). Fra april 1923 og frem til august 1925 averterer han konstant i D.F.T. James Polack blev udnævnt til direktør for AGFA i 1927 (9).

Efter Hitlers magtovertagelse i 1933 blev der udsendt et dekret om, at intet tysk-ejet firma måtte have en jødisk direktør. I lange tider forsøgte Agfa's hovedkontor i Berlin at holde hånden over den særdeles dygtige og vellidte direktør i Danmark (10). Men i efteråret 1938 måtte James Polack nedlægge sit hverv som direktør for Agfa og forlade firmaet.

Han etablerede pr. 1. november 1938 atter eget grossistfirma (11). J. Polack medtog sin gode ven S.A. Schrøder, og udnævnte ham til prokurist i sit nye firma. Hvornår han var tiltrådt hos Agfa vides ikke. Schrøder døde i 1953 - 45 år gammel (12).

Den tyskfødte fototekniker Oskar Jeitter kom til AGFA allerede i november 1927, og forblev i firmaet til sin død i marts 1952 (13).

Agfa's adresser

AGFA-firmaets adresser: Pr. 1/10 1926 var den Møntergaarden, Vognmagergade 2, København K. (14) (hertil var man flyttet fra Frederiksberg Alle 28).

Fra januar 1929 angives adressen: Gothersgade 49 (15). Herfra flytter man pr. 24. marts 1941 til Landemærket 11-17 (16).

Efter det tyske sammenbrud i 1945 blev a tysk ejendom til allieret krigsbytte. Søren Kjersgaard købte eneretten til varemærke "AGFA" for Danmark for at sikre det til forholdene atter blev normale.

Søren Kjersgaard oprettede firmaet "Photo-Tone A/S" i 1945. I begyndelsen var det småt med importerede fotovarer, og man iværksatte egen produktion. Blandt andet en efterkopieringsvifte, og en focusfinder. Også brancefremmede ting blev produceret. Efterhånden kom der igen gang i fotoimporten specielt efter nytår 1953. Foruden AGFA og ROLLEI repræsenterede Photo-Tone A/S også Bell og Howell, Hunder m.fl. Der skulle dog gå 13 år før AGFA-Foto A/S genopstod.

I løbet af 1952 flyttede "Photo-Tone A/S" til Suhmsgade 1, København, og den 10. september 1954 endte man i Hørs-holmsgade 20.

Agfa - selvstændigt i Danmark

Den 1. juli 1958 genetableredes AGFA-FOTO A/S (17). Søren Kjersgaard fratrådte som direktør den 1. januar 1964, efter 43 års tjeneste hos AGFA, under meget omskiftende forhold (18) og efterfulgtes af V. Lang.

Søren Kjersgaard døde i december 1964. (19).

Fusioneringen mellem AGFA og det belgiske firma GEVAERT blev gennemført pr. 1. juli 1964. Forhandlingerne omkring sammenslutningen blev gennemført i dybeste hemmelighed.

Sammenlægning af de danske firmaer kunne imidlertid ikke foregå samtidigt. Det skete året efter pr. 1. oktober 1965 (21).

Firmaet fik navnet AGFA-GEVAERT A/S.

Overalt

*absolut
tilforladelig*

Agfa
Foto-Artikler

„Agfa“, Actien-Gesellschaft für Anilin-Fabrikation, Berlin SO. 36

„Agfa“- Filmpacks

(Filmpakning)

Pat. anm.

Til Skiftning ved Dagslys
Anvendelig i enhver Filmpak-
ningskassette.

8×10 ⁵	9×12	10×15 cm	
3.—	3.50	4.50	Kr.

pr. Pakke til 12 Optagelser

Almindelige Fortrin:
Ringe Vægt: 60—70%
Besparelse i Forhold
til Plader. Intet Mørke-
kammer nødvendigt til
Fyldning og Tømning
af Kassetten.

Særlige Fortrin:
Tyk, planliggende Film
med højfølsom, orto-
kromatisk Emulsion.
Gloriefri.
Ingen Noncurlinghinde
Let, haandterlig, afrun-
det Metalpakning. —
Sikker Skiftning.

Nøjagtig Brugsanvisning findes i hver Pakke

Prøv selv! Et Forsøg fører til stadig Brug.

Gratis-Litteratur paa Dansk om

„Agfa“-Plader, -Belysningstabel, -Film- pakning, -Fremkalder, Hjælpe- midler, -Lynlysartikler

(rigt illustreret, meget instruktiv)

faas hos de fotografiske Handlende eller fra „Agfa“.

Selskabet fik fire direktører. Valdemar Lang (fra Agfa), Julius Graae og Inger Jespersen (fra Gevaert). Deres chef blev lederen af Agfa-kontoret i Sverige, tyskeren Hans W. Elbrechtz (22).

I fotobranchen fortalte en vittighed, som de herrer, det drejede sig om, selv morede sig meget over. Man sagde, at ved Hans W. Elbrechtz's udnævnelse til "overdirektør" blev direktør Lang "grå" i hovedet, og direktør Graae blev "lang" i hovedet.

Referencer:

1. Agfa Nyt, ekstra-nr., juli 1963.
2. Beretninger fra Dansk Fotografisk Forening 1897.
3. Dansk Fotografisk Tidsskrift maj, juni, juli 1913.
4. D.F.T. 1914-1921. Månedlige Agfa-annoncer.
5. Foto Tidende 10/1961, s.323. Foto Magasinet 10/1961 s.8.
6. Foto Tidende 10/1961, s.323. Foto Magasinet 10/1961, s.8.
7. Foto Tidende 11/1968, s.317.
8. Foto Tidende 11/1968, s.317.
9. Foto Tidende 11/1968, s.317.
10. Artikel om AGFA-GEVAERT. Hans Bonnesen.
11. Foto-Tidende 10/1953, s.249 og 11/1968, s.317.
12. Foto Tidende 9/1953, s.223.
13. Foto Tidende 4/1952, s.86.
14. D.F.T. 10/1926.
15. D.F.T. 1/1929.
16. Agfa Nyt, uds. af Agfa-Foto A/S, Februar 1941, s.1.
17. Foto Tidende 4/1963, s.105.
18. Foto Tidende 1/1964, s.7.
19. Foto Tidende 1/1965, s.14.
20. Foto Tidende 3/1964, s.53.
21. Foto Tidende 10/1965, s.315.
22. Officiel tryksag fra AGFA-GEVAERT A/S 1965.

Actien-Gesellschaft für Anilin-Fabrikation

Fotografisk Afdeling

BERLIN S. O.

Udveksl. & Videreforhandling:

af alle Slags.

Specialitet: Celluloid-Blade og Isolar-Plader.

FREMKALDERE og
KEMIKALIER.

FABRIKS-UDSALG:

Kjøbenhavn: Heinrich & Poulsen.
Adolf Goecker.
Collin & Carlsen.

Stockholm: Numa Petersens Handels- & Fabriks-Actiebolag.

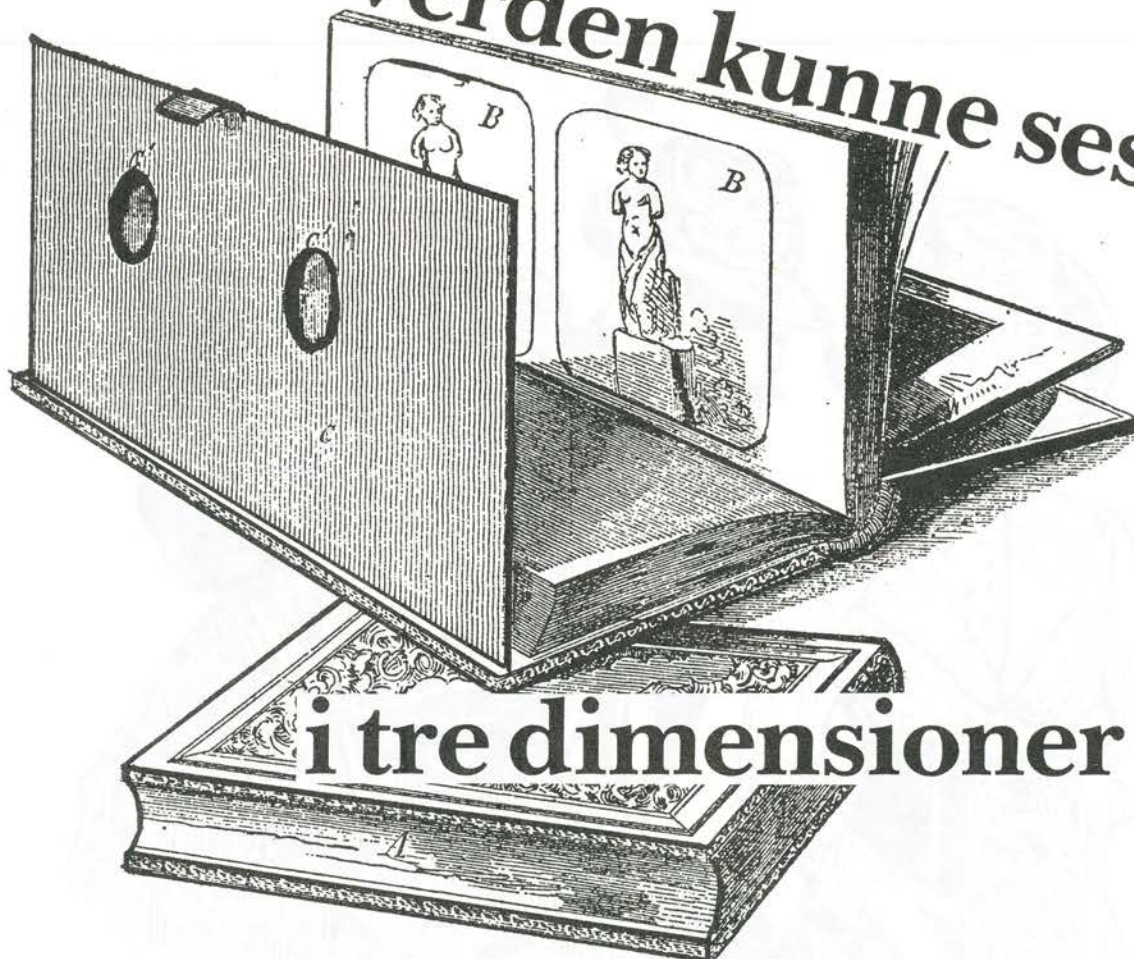

*Ingen
Ferierejse
uden*

Aófa
Foto - Artikler

Reklame fra maj 1913.

Da verden kunne ses

i tre dimensioner

Wagn Wiberg Sørensen

De tredimensionale billeder, som man i dag kan opleve i Tycho Brahe Planetarium i København, fandtes allerede for 150 år siden. Og det kunne opleves hjemme i ens egen stue - nemlig i form af stereofotografier. Faktisk havde enhver familie med respekt for sig selv en stereosamling med tilhørende stereobetrakter og udvalgte stereobilleder.

Et stereofotografi er to næsten ens fotografier limet op på et stykke pap ved siden af hinanden. Når man kigger på dem i en stereobetrakter, virker de som et tredimensionalt billede.

Fra 1850 og frem til 1930'erne blev der produceret millionvis af forskellige stereobilleder med alle mulige tænkelige emner - ofte i oplag på flere tusinde. Stereofotografiet var det første virkelige billedmassemedium, og det er ikke for meget at sige, at stereofotografiet var det nitende århundredes fjernsyn - ikke med levende billeder, men til gengæld i 3D.

Utallige former for stereoskoper så dagens lys. Denne er udformet som en bog med indbygget betragter.

To billeder er nok

Princippet bag den stereoskopiske proces blev beskrevet af englænderen Charles Wheatstone i 1832, syv år før fotografiet blev opfundet. Wheatstone gik ud fra den kendsgerning, at vi mennesker normalt ser omverdenen med begge vore øjne, men opfatter det som et billede.

I virkeligheden ser vi to forskellige billeder, fordi vores øjne er forskudt lidt i forhold til hinanden. Hjernen samler de to billeder til et, og giver os samtidig en opfattelse af dybde og bedre mulighed for afstandsbedømmelse.

Wheatstone tegnede en geometrisk figur to gange ved siden af hinanden, i det perspektiv et par øjne ville se dem. Dvs. i en afstand svarende til afstanden mellem øjnene, 60-70 mm. Tegningerne anbragte han i et apparat, som han kaldte stereoskopet, hvor hvert øje kun så et billede. Da de to billeder var forskudt en anelse i

"Kenilworth Castle" - optagelsen er gjort af J.P. William Woodward i 1855. Albumin kopipapir. Samling: John Philipp.

forhold til hinanden opfattede hjernen dem som et billede med en tredimensional, næsten grafisk dybdevirkning. Det var denne opdagelse stereofotograferne tog til sig og som tyve år senere, fra midten af 1850'erne, blev fantastisk populær i hele den vestlige verden.

De besværlige fotografier

Fotografiet blev opfundet i 1839 af franskmænd Louis Daguerre. Han gjorde en sølvbelagt kobberplade lysfølsom ved hjælp af jodsølvdampe, eksponerede den et vist tidsrum i et camera obscura og fremkaldte til sidst billedet ved hjælp af kviksølvdampe.

En meget besværlig og dyr proces. Resultatet var et positivbillede med en fantastisk flot opløsning og detaljerighed. Men et daguerreotypi var et unikum, som ikke kunne kopieres.

Omtrent samtidig arbejdede englænderen Fox Talbot på en anden fotografisk proces, kaldet kalotypi, som han tog patent på i 1841. Kalotypiet var en negativ-positiv proces og i princippet stamfaderen til den måde vi fremstiller fotografier på i dag.

Talbot gjorde et stykke papir lysfølsomt ved hjælp af sølvnitrat og jodkalium og eksponerede det i et kamera. Derefter blev det fremkaldt og fikseret, og det negative papirbillede kunne ved hjælp af sollys kontaktkopieres over på et andet stykke papir - til et positivt billede.

Man kunne lave lige så mange aftryk som man ville, til en forholdsvis billig penge. Til gengæld var skarpheden og detaljerigheden i kalotypi meget dårlig, og selve processen var langvarig og besværlig.

Foto på glas og kopi med æggehvide

Begge teknikker, daguerreotypiet og kalotypiet, blev brugt til at fremstille stereofotografier, men udbredelsen og antallet var meget begrænset. Der skulle tre næsten samtidige opdagelser til, før stereofotografiet fik sit store gennembrud.

Den første var en forbedret stereobetrakter, opfundet af Sir David Brewster i 1840. Den anden var Frederick Scott Archers våd-kollodium proces, der benyttede glasplader som negativmateriale i stedet for papir. Han fandt ud af, at man kunne binde de lysfølsomme kemikalier til glaspladen med kollodium. Våd-kollodium processen skulle foregå mens pladen var våd, og var ikke nem at arbejde med. Men den var billig, gengav detaljerne meget flot, var betydelig mere lysfølsom end de hidtil kendte materialer. I løbet af få år udkonkurrerede den fuldstændig daguerreotypiet og kalotypiet og blev helt enerådende på markedet.

Den tredje vigtige opdagelse var albumin kopipapir, som blev introduceret af Louis Blanquart-Eurard i 1850.

Øjebliksbillede fra Princess Street i Edingburgh.
Samling: F. Berendt.

Det var fint skrivepapir med et tyndt lag æggehvite, også kaldet albumin, som derefter blev gjort lysfølsomt med sølvhaloid-salte. Albuminpapirets halvblanke overflade gav en meget flot gyldenbrun gengivelse med en stor tonerigdom. Det var nemt at arbejde med og tillige billigt at fremstille.

Udlængsel og billedhunger

Disse tre omtrent samtidige opdagelser var den tekniske baggrund for stereofotografiets næsten eksplosionsagtige popularitet i starten af 1850'erne. Dertil kom at menneskets tilværelse dengang generelt var uhyre billedfattig. Der var ingen video, ingen biografer og intet fjernsyn - og ugeblade, tidsskrifter og aviser kunne ikke vise fotografier, kun tegninger og lign.

Samtidig var det nittende århundrede opdagelsernes og fremskridtets tid. Pludselig kunne man med egne øjne se de ting eller de steder, man før blot havde hørt eller læst om. Når man kiggede ind i betragteren følte man næsten, at man var en del af en helt anden verden. At man var til stede der ved Pyramiderne, på Louvre i Paris, ved Niagara-vandfaldet eller i det eksotiske og fremmedartede Østen.

Stereofotografiet var derfor på en gang en kilde til oplysning, viden, underholdning og fornøjelse, og samtidig fik det en kolossal indflydelse på folks begrebsverden.

I starten var optagelsesteknikken meget primitiv. Man optog simpelthen stereobillederne med et kamera på to forskellige negativer. Fotografen flyttede blot kameraet 6-7 centimeter mellem de to optagelser for at få den stereoskopiske effekt.

Hestevognen flyttede sig

Metoden kunne godt resultere i at to stereobilleder var forskellige. For eksempel kunne en hestevogn eller en person have flyttet sig mellem de to optagelser.

Andre fotografer satte blot to kameraer sammen og optog stereobillederne på den måde. Det blev dog hurtigt almindeligt at benytte rigtige stereokameraer, dvs. kameraer med to objektiver, der belyste samme negativ på en gang. Stereokameraer blev produceret kommercielt fra midten af 1850'erne og satte yderligere skub i udbredelsen af stereofotografiet.

I begyndelsen var de mest udbredte genrer stilleben, arkitektur, natur og gruppebilleder. De var alle udsprunget af malerkunsten og derfor påvirket af den. Ikke underligt, for mange af de første fotografer var tegnere eller kunstnere, der følte sig tiltrukket af eller måske var blevet udkonkurreret af fotografiet. Men efterhånden begyndte stereofotograferne at opdyrke nye felter, og i løbet af få år var der næsten ikke det emne, der ikke blev stereofotograferet.

Den ædle druesaft bliver kontrolleret.
Tysk stereooptagelse fra Sophus Williams.
Samling: Erik Fersling.

En sydtysk byidyl omkring år 1900.
Samling: John Philipp.

Rotterdam er her fastholdt i en optagelse fra ca. 1860-70.
Samling: John Philipp.

*J.F. Jarvis, Publisher,
Washington, D.C.*

*Sold only by Underwood & Underwood,
New York, London, Toronto, Canada, Ottawa, Kansas.*

Selv til det fjerne Rusland blev der sendt fotografere - Moskva forevigt i 1898. Samling: John Philipp.

*J.F. Jarvis, Publisher,
Washington, D.C.*

*Sold only by Underwood & Underwood,
New York, London, Toronto, Canada, Ottawa, Kansas.*

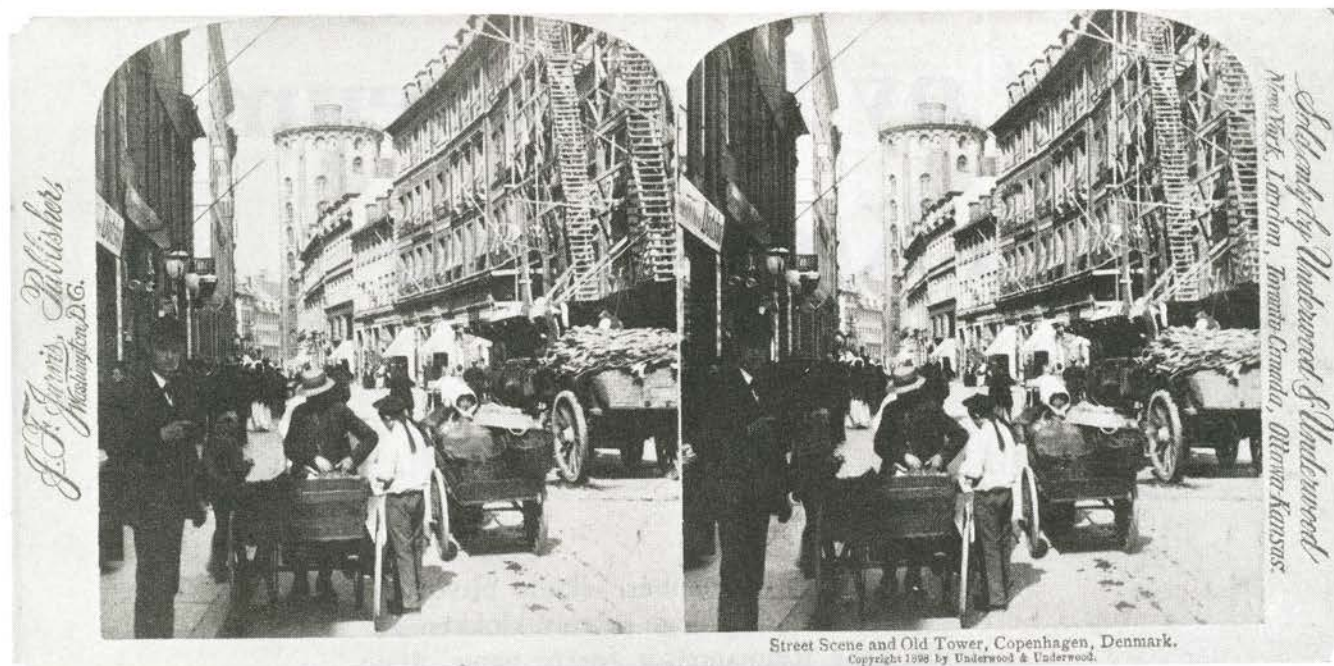
Marked i Nijni-Novgorod 1898. Samling: John Philipp.

*Keystone View Company,
Manufacturers, No. 37, F.*

*Meadville, Pa., New York, N. Y., Portland,
Oregon, London, Eng., Sydney, Aus.*

Det amerikanske stereoskopfirma "Keystone View Company" havde som salgsartikel Nr.406, et billede af Købmagergade. Samling: F. Berendt.

Blandt Underwood & Underwood's 30.000 billeder var også et københavnsk motiv: Købmagergade med livlig trafik.

Samling: Andreas T. Mørch.

Bevægelsen blev frosset fast

Det ændrede stereofotografiet. Takket være den lille negativ-størrelse kunne objektiverne i stereokameraerne være af en meget kort brændvidde, faktisk en slags vidvinkel. Det betød, at en bevægelse under optagelsen - f.eks. en person, der gik - kun udgjorde en lille del af det samlede motiv.

Derfor var stereokameraet i stand til at "fryse" bevægelsen i eksponeringsøjeblikket. Fra slutningen af 1850'erne kunne kunstnere og videnskabsmænd derfor studere menneskets bevægelsesmønster ved hjælp af stereofotografier. Lægevidenskaben brugte det til konstruktion af proteser.

Øjeblikksbilleder blev den nye mulighed kaldt, og nogle af de første blev taget i 1859 af Georg Washington Wilson i Edinburgh. De forestillede Princess Street med mennesker og hestevogne frosset i deres bevægelser. Dengang en bedrift - i dag en selvfølgelighed.

Næsten alle Europas storbyer blev gennemfotograferet af ivrige stereofotografer i denne periode, hvor byerne var i rivende udvikling.

Andre populære emner var rejse- og reportagebilleder, billeder af berømte personer, den kongelige familie, erotica, parader, verdensudstillinger, humor, ja selv katastrofer og krig.

Efterspørgslen var så stor, at firmaer hurtigt begyndte at masseproducere stereofotografier. I 1901 producerede et enkelt firma, Underwood & Underwood, 25.000 stereobilleder om dagen. Firmaets negativarkiv indeholdt over 30.000 forskellige billeder.

Efter første verdenskrig ebbede interessen for stereobilleder ud for helt at ophøre i midten af 1930'erne.

I dag beskæftiger kun et lille antal forskere og samlere sig med mediet. Men stereoskopfotografiet indeholder en næsten udtømmelig kilde af information og viden om livet i en af de mest spændende perioder af menneskets historie.

Det ny fotomuseum i København

Flemming Anholm

Indvielsen

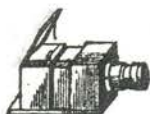
Lørdag den 17. november skulle blive en bemærkelsesværdig dag. Præcis klokken 12 kunne Arne Reimann for første gang åbne døren til sit FOTOMEKANISKE MUSEUM i Abel Cathrines Gade for et indbudt publikum.

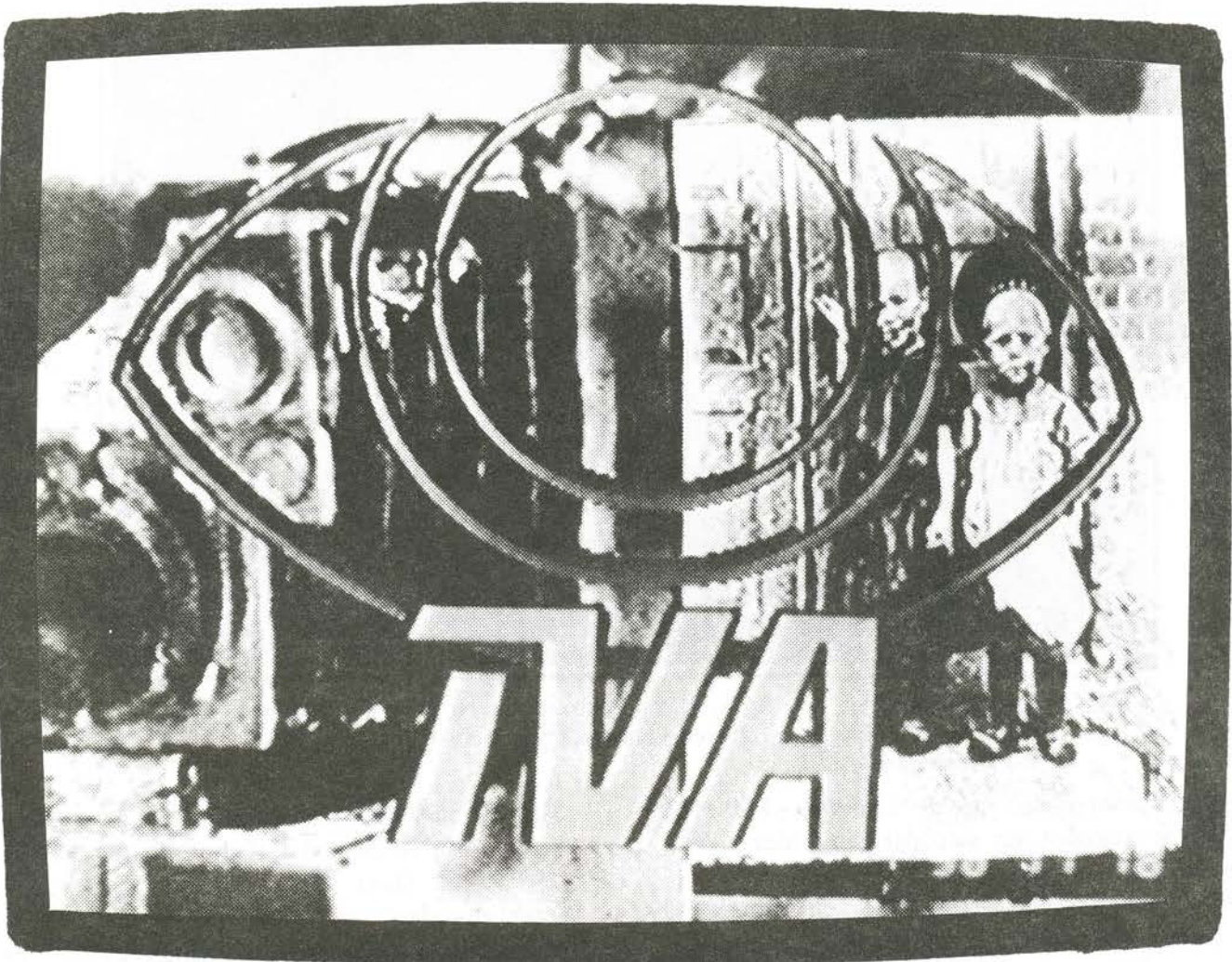
Når ordet "mekanisk" indgår i navnet, skyldes det, at Reimann har begrænset sin samling til det, der ligger forud for elektronikens indtog i fotografiens verden. I december nummeret af *Objektiv* bragte vi en fotoreportage fra indvielsen - her skal jeg nu forsøge at give et detaljeret indtryk af dagens forløb.

Allerede klokken 12.00 var mange mennesker kommet til stede, og i løbet af en times tid kunne man konstatere, at mellem 150 og 200 personer havde fundet vej til Abel Cathrines Gade for at bive åbningen af museet, hvor de blev modtaget af en bredt smilende og lykkelig Reimann.

For at komme til det ny museum skal man gennem porten i gadens nr. 23, og inde i gården vil man stå over for en lang toetagers bygning, som i mange år har været hjemsted for en vognmandsforretning, der havde sine heste opstaldet her. Etagen ovenpå har rummet fourage, og hvad man ellers har behov for i sådan en virksomhed.

Tiden løb fra hestene, og bygningen har dels stået tom, dels været anvendt af små håndværksmestre indtil det lykkedes Arne Reimann at erhverve den. Nu er den totalt renoveret, ombygget og indrettet som hjemsted for den omfattende samling af interessante og sjældne fotografica. Alt samlet til huse igennem en lang årrække.

TV var på pletten, men det var Per Ask Nielsen i Herning også. Foto Mekanisk Museum "in Live".
Klokken 19:59.

Når man har passeret den lille forreste afdeling og kommer ind i selve museet, imponeres man af dets størrelse og dets udseende. Rummet er holdt helt i hvidt, og på gulvet står et stort antal elegante glasmontere. Rundt omkring mellem monterne er anbragt større ting, der ikke kan finde plads i en glasmonter. Hovedmassen af de mange udstillingsgenstande befinder sig naturligvis bag glas, og deres antal er forbavsende. Lokalet er flot belyst af lysstofrør, som Reimann kan takke KODAK for.

Ved de mange genstande er der anbragt oplysende skilte til glæde for de besøgende.

Overalt hænger der smukt trykte skilte, som på en klar og informativ måde fortæller om fotografiens udviklingshistorie. Dette orienteringsmateriale er Flemming Berendt's værk.

I den fjerne ende af lokalet havde Reimann arrangeret en slags talerstol, hvis frontside bestod af Danmarks formodentlig største rejsekamera, og på væggen bagved var anbragt det storslåede panoramabillede af Nyhavn, naturligvis et af Niels Resdahl's fremragende produkter givet som gave af D.F.S.'s medlemmer.

Mange besøgende havde blomsterhilsener med og andre foræringer. En bemærkelsesværdig gave var den, som informationschef Hans Bonnesen fra AGFA kunne overbringe. Det var en mahogni stereoskopbetragter fremstillet af den berømte "Nellerødsnedker", J.P. Andersen, en sag der naturligvis vil være en velkommen fremtidig udstillingsgenstand. Flemming Berendt overrakte en af Kodak-firmaets allerførste produkter (formodentlig en, man har i Herning).

Sigfred Løvstad

Informationschef hos Agfa, Hans Bonnesen, med frue har lige overrakt Arne Reimann en stereoskopbetragter fremstillet af J.P.A. (Nellerødmanden).

I en af monterne havde firmaet POLAROID arrangeret en særudstilling, der viste udviklingen inden for "Instant-fotografien". Desuden forærede firmaet museet et polaroid-kamera, fremstillet i gennemsigtigt plast, således at man kan se apparatets funktioner.

Det var en meget livlig og fornøjelig eftermiddag. Der blev snakket, leet, diskuteret og kommenteret, nu man havde lejlighed til at træffe bekendte fra fotobranchen og samlerkredse. I flæng kan vi nævne repræsentanter for firmaerne Kodak, Agfa og Polaroid, museumsleder Sigfred Løvstad, forfatteren og fotografen Jens Juncker-Jensen, en repræsentant for Fotografisk Landsforbund m.fl.

Overalt så man den lykkelige Arne Reimann, der strålede som en nyslået toskilling ved tanken på den vellykkede start på hans store projekt.

»Oldermandens« tale

Så kaldte han til samling omkring den fornøjelige talerstol og tog selv ordet for at byde velkommen endnu en gang og forklarede lidt om museet og sine forventninger til dets fremtid, hvorefter han gav ordet til oldermanden for Dansk Fotografisk Forening, Niels Elswing, der holdt den egentlige åbningstale.

Sigfred Løvstad fra Danmarks Fotomuseum bragte sin hyldest til Reimann og overrakte ham et stort Elfelt-fotografi af "Nellerødmanden" ved arbejdet i det værksted, hvorfra så mange fine værker er udgået, et billede som vist er de fleste bekendt.

Vort selskabs formand, Niels Resdahl-Jensen, holdt sin tale for Reimann og museet. Til sidst fremsagde dette indlægs forfatter en versificeret tale om samlingens tilblivelse, se forrige nummer af bladet.

Herefter blev der budt på forfriskninger, og der var naturligvis stor tilstrømning til fadølsudskænkningen, der foregik nede ved indgangen, og med glas i hånd kunne man så fortsætte det fornøjelige selskabelige samvær.

Som en ekstra overraskelse dukkede nu et jazzorkester op, og det blev langt hen på eftermiddagen, før de sidste gæster brød op og sagde farvel til Arne Reimann med et tak for i dag og med ønsket om alt godt i fremtiden for Københavns nyeste seværdighed!.

FAG ~ FOTO

25 års jubilæum

Flemming Berendt

Fredag den 22. marts kunne Svend Nielsen og frue fejre FAG-FOTO's 25 års jubilæum på adressen Frederiksberg Alle 29.

FAG-FOTO er stedet, hvor man kan erhverve sig fotografica af enhver art. Svend Nielsen's evne til at opkøbe, hengemme og lagreføre alverdens fotografiske frembringelser er legendarisk.

Det siges dog, blandt venner, at i de første læreår, hvor han kom ud for at måtte medtage disse væmmelige, skjoldede og ildelugtende kolloidumpladekameraer - greb han øksen for at gøre kort proces, de blev omdannet til optændingsbrænde.

Ak ja!

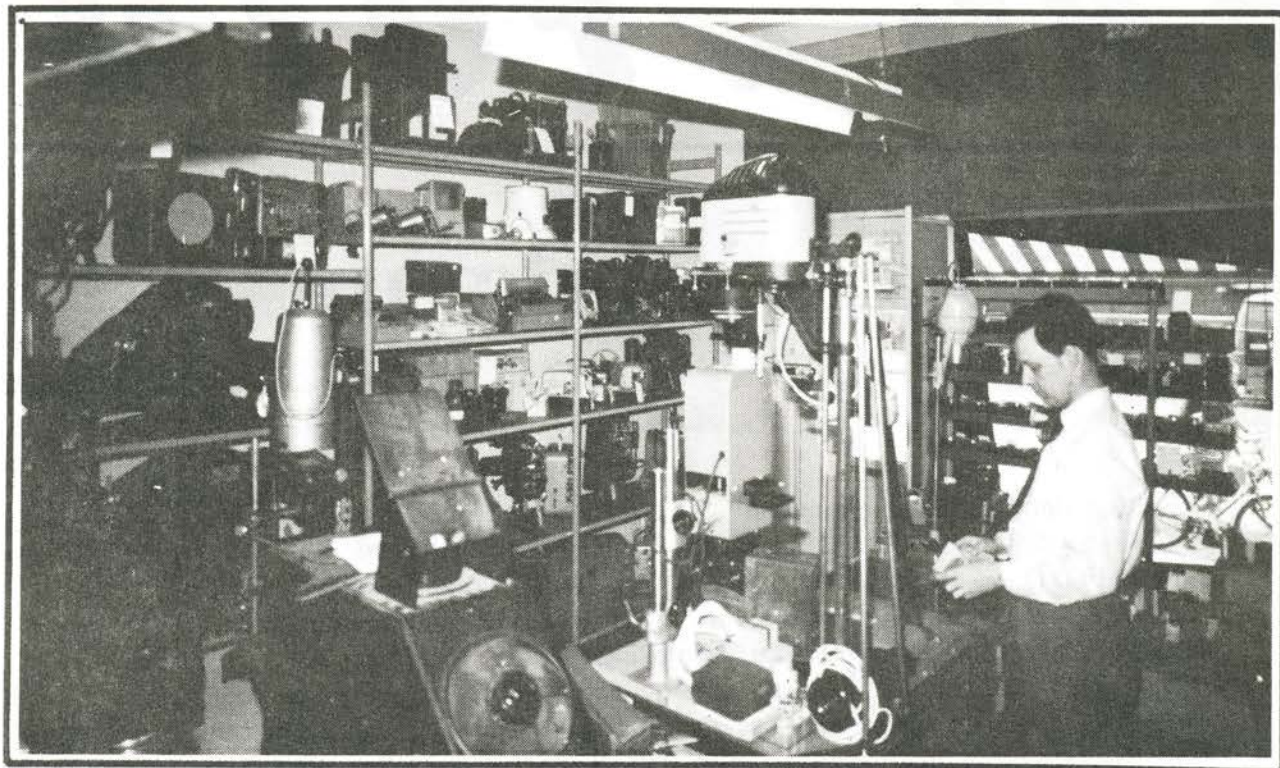
Heldigvis blev læretiden overstået og langsomt, men sikkert voksede forretning og varelager. Alt til glæde for sælger og køber.

Det har altid været udbytterigt at handle med Svend og Inger, især når man handlede med den ene og betalte til den anden, eller var det omvendt?

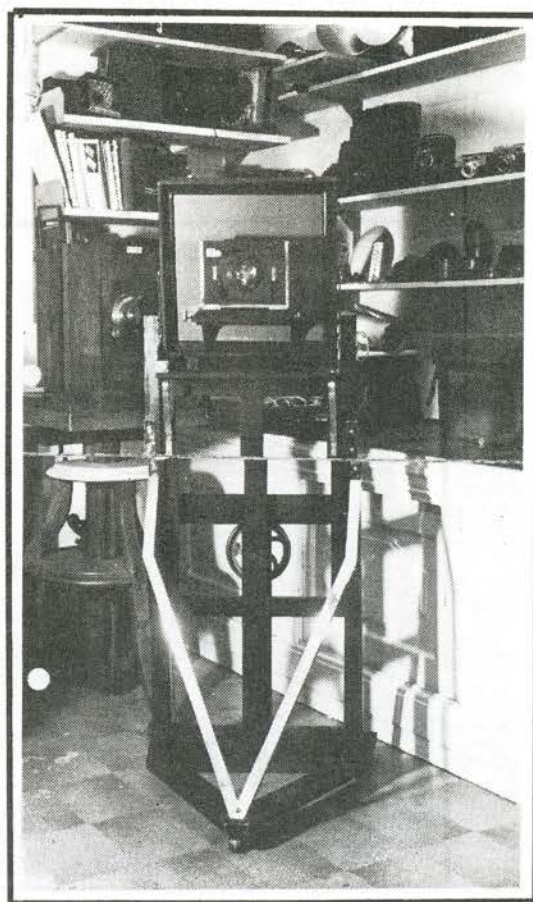
Ordene skal være begrænsede - til gengæld vil billedserien forhåbentlig glæde fortidige og måske fremtidige kunder!

Jubilæumsparret i festligt dress....

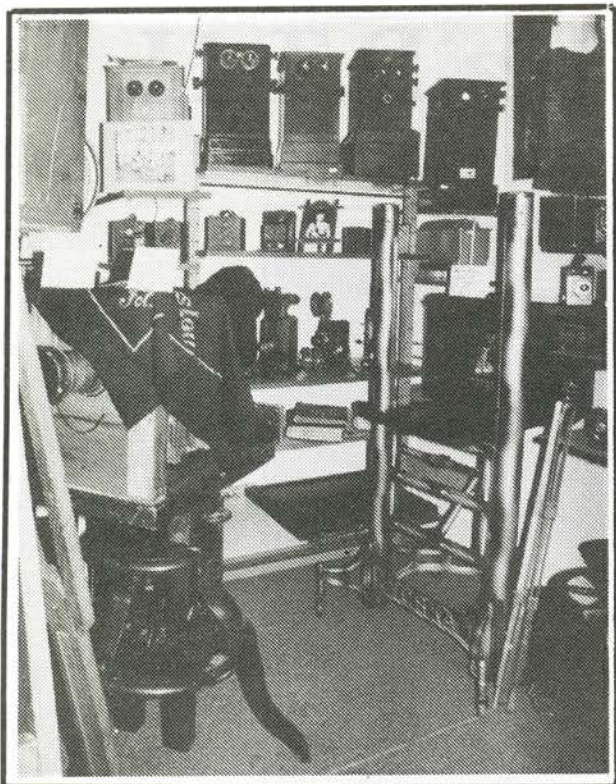

Svend Nielsen midt i "Alladins hule".

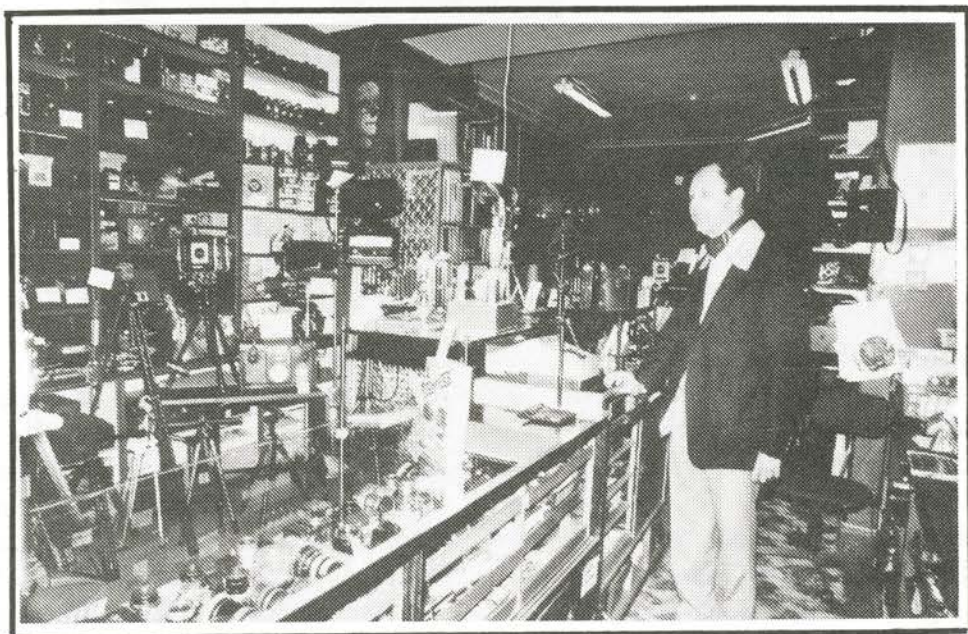

Hurtigt blev hylderne fyldt op - til glæde for samleren.

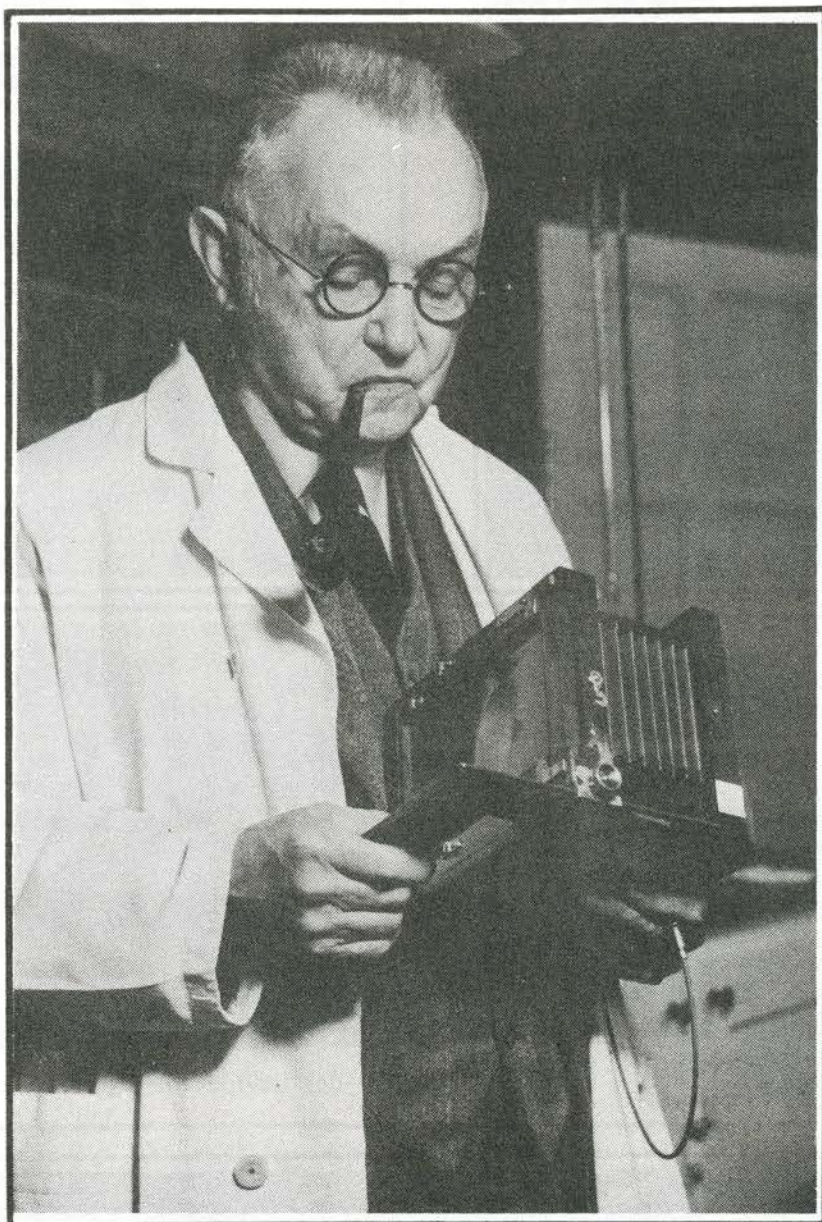
De gamle kukasser taler sit tavse sprog.

1972 blev der udvidet med en "museumsudstilling".

En donering fra D.T.H.

Professor ved Den Polytekniske Højskole, Chr. Winther. Kameraet er engelsk, men ombygget til brug af J.P.A.'s aluminiums kassetter.

EN DONERING AF DANMARKS TEKNISKE
HØJSKOLE, FYSISK-KEMISK INSTITUT,
AFDELINGEN FOR FOTOGRAFI.

Mogens Koch.

Et kapitel i dansk fotohistorie er slut. Det var ikke uden vemod, at undertegnede og Flemming Berendt deltog i lektor O.V. Glistrups afskedsreception fredag d. 21. december 1990.

Det var en trist afslutning på en lang epoke i dansk fotografi. Med Glistrups afsked blev afdelingen lukket. Det betyder samtidig, at al uddannelse indenfor viden-

skabelig fotografi er stoppet. Det betyder også, at tilgrænsende områder, der beskæftiger sig med fotografi, som teknik, ikke kan få videregående uddannelser. Det hele blev grundlagt af den navnkundige professor, Dr. phil., Christian Winther, videreført af professor Max Møller og afsluttet af lektor O.V. Glistrup.

Midt i al vores vemod må vi ikke glemme, at Danmarks Fotomuseum og Konservatorskolen kom til at nyde godt af et par flotte donationer. Museet fik en del udstyr, nogle kameraer, ca 40 objektiver, glasplader, analysevægt, samt en del af Chr. Winthers personlige genstande som brevpresser, pibe, regnskaber og notater, bl.a. fra 2. verdenskrig.

Dele af tingene er fra Chr. Winthers 'samling bag døren', som ikke blev overført til Teknologisk Institut i Vester Farimagsgade, hvor det i så fald ville været gået til grunde i 1944.

Det bliver hermed muligt for museet, ved en senere lejlighed, at etablere et 'hjørne' til minde om Chr. Winthers påvirkning af dansk fotografi.

Konservatorskolen fik en stor del af kagen. Det var ting, som direkte kan bruges i undervisningen. Her var både gamle kameraer, stativer og objektiver. Således, at studerende, der vil studere gamle teknikker, også kan bruge det udstyr, der blev brugt til de pågældende teknikker. Det giver en bedre forståelse for, hvordan teknikkerne er opbygget og hvorfor de nedbrydes.

Mange af disse, specielt gamle ting som kameraer, notater, mv., ville være gået tabt, såfremt O.V. Glistrup ikke havde foranlediget denne donation. Selv om undertegnede gik på DTH i næsten tre hele uger, fra medio november til lukningen og var O.V. Glistrup behjælpelig med sortering og nedpakning, har jeg endnu ikke noget klart billede af, hvor mange og hvilke ting, der er kommet til Konservatorskolen. Endnu er der kasser, som ikke er pakket ud.

Så, hvem ved, måske gemmer der sig endnu sjældenheder fra Chr. Winther's 'samling bag døren'?

Dansk fotohistorie kan være DTH taknemmelig for, at O.V. Glistrup har så megen veneration for fotografi, at det lykkedes at bevare alt dette for eftertiden.

Danmarks Fotomuseum og Dansk Fotohistorisk Selskab har tilkendegivet deres store glæde ved denne gave, og, for D.F.S.'s vedkommende, for de uvurderlige oplysninger, som vil blive til glæde for Objektiv's læsere.

Af videnskabeligt materiale fik skolen alle Herman Christensens notesbøger og noter. Her er bl.a. dagbøger med notater om forsøg og tilhørende indklæbede resultater af sølvudblegningsprocessen. Et meget spændende materiale.

Af fotografiske teknikker fik vi kasser med lysbilleder efter de forskellige farveraster teknikker siden Autochrome, samt en del daguerre-, ambro- og ferrotypier, enten til identifikation eller som øvelsesmateriale. Nogle positiv teknikker udført af Max Møller samt andre gamle billeder tilfaldt skolen.

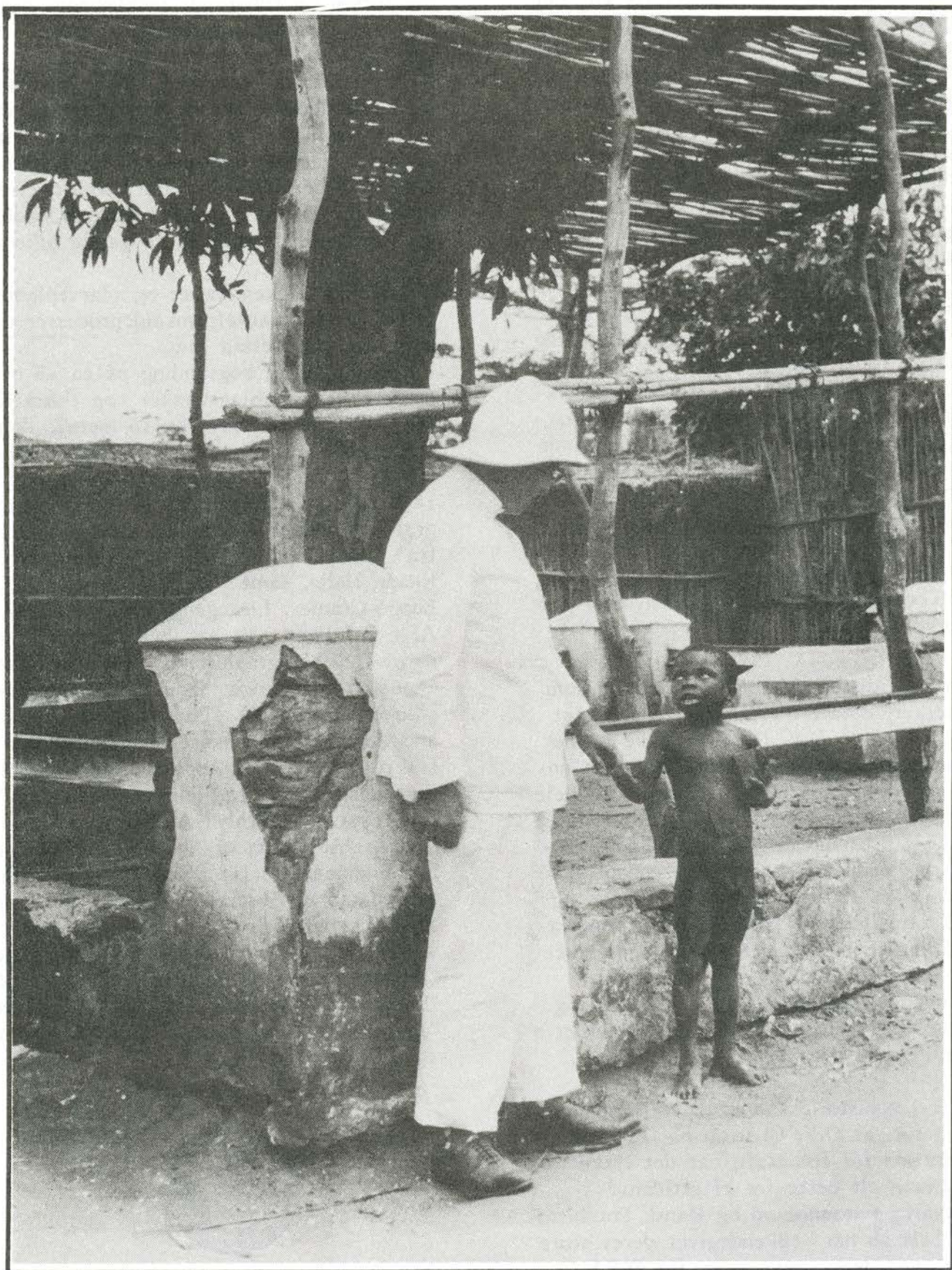
En samling af kemikalier og farvepigmenter bl.a. til farvefremkaldeprocesser og gelatiner fra Merkur mm.

En meget vigtig bogsamling på ca 48 hyldemeter, dels opslagsværker og tidsskrifter. Af opslagsværker, ca 16 meter, kan bl.a. nævnes J.M. Eders "Ausführliches Handbuch der Photographie", komplet fra 1899 til 1932. Helmer Bäckströms "Fotografisk Handbok", 2. oplag, en del hefter fra "Enzyklopadie der Photographie", Knapp Halle, samt bøger af A. Lanier, Luppö-Cramer, Liesegang, Mess, Valenta. Af tidsskrifter, ca 32 hyldemeter, kan nævnes: "Photographische Korrespondenz" 1896-1971, "Science Industries Photographiques" 1923-1968. "Photographic Science and Engineering" (senere "Image Science") fra 1957. "Jou. of Applied Photographic Engineering" (senere "Image Technology") fra 1975. "Monthly Abstract Bulletin" (senere "Abstracts of Photographic Science and Engineering Literature") 1927-1972. "Photographic Abstracts" (senere "Imaging Abstracts") fra 1921. "Zeitschrift für wissenschaftliche Photographie" 1903-1970. "British Journal of Photography" fra 1896. "Photography Journal" fra 1897-98 (senere "Journal of Photographic Science") fra 1953.

DET KONGELIGE DANSKE KUNSTAKADEMI
KONSERVATORSKOLEN

»Fra Kairo til Kap«

Holger Rosenberg

Illustreret Familie Journal's rejsende skribent gennem mere end 25 år, Holger Rosenberg, er her fotograferet med en lille negerdreng ved det mango-træ i byen Ujiji nær Tanganjikasøen, hvor Livingstone i 1871 fandt Stanley. Billedet er optaget i 1927 på rejsen "I Stanley's fodspor".

En elegant perspektivoptagelse ved et afrikanske flodleje.
Bemærk kanten af kinofilm!

Bliv medlem af Danmarks Fotomuseums Venner

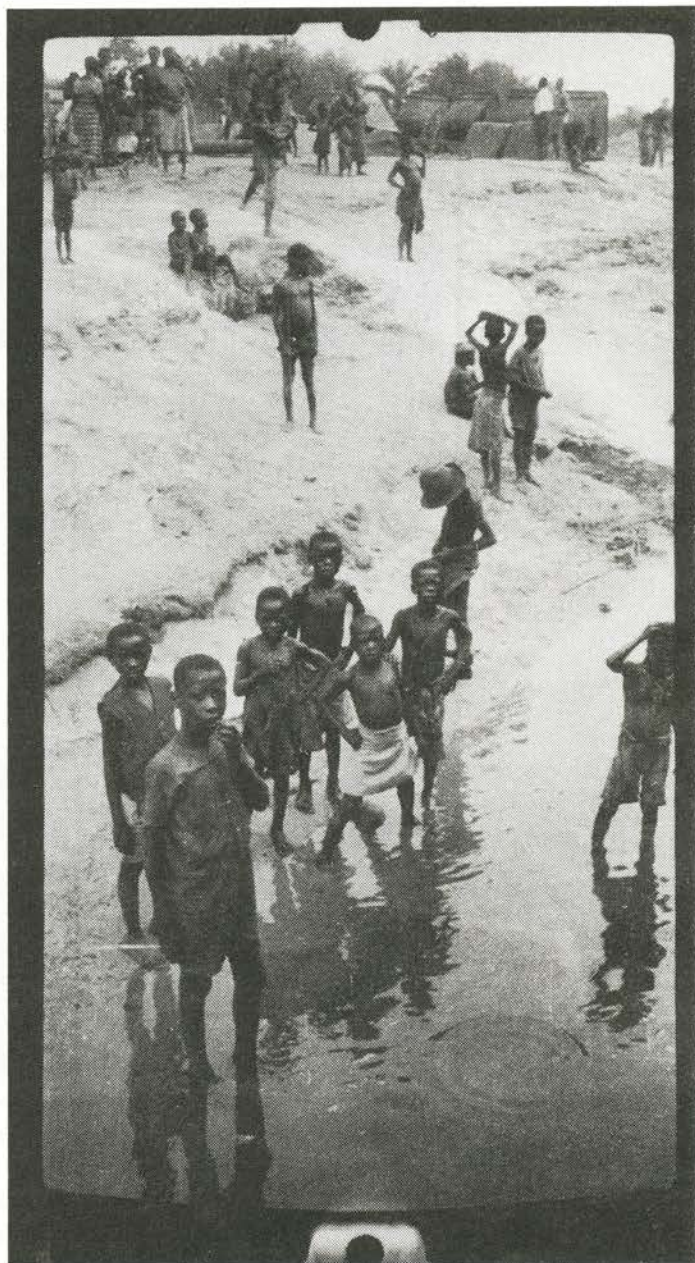
Danmarks Fotomuseum har tradition for at afsløre sin store sommerudstilling omkring Påske.

I år, er dagen den 26. marts, hvor der blændes op for en blanding af "fotomekanik" og sort-hvide fotografier optaget af Familie Journalens mangeårige rejseskribent, globetrotteren Holger Rosenberg.

Kamerabyggeren Jens Poul Andersen (Nellerød-manden), konstruerede på bestilling af Holger Rosenberg et lille handy mahogni-kamera til 35 mm uperforeret kinofilm. Den håndsnilde snedker, som var vant til storformatkameraer, skriver da også i et brev dateret den 6. marts 1924, til Holger Rosenberg via Peter Elfelt, som var forhandleren: "Nu har jeg lavet tre for løjers skyld, og går nødig i lag med det fjerde".

Den gode hr. Jens Poul Andersen havde ikke megen tiltro til sit mini produkt, men mindst af alt, begreb han, at det lille negativformat havde nogen praktisk betydning.

Størsteparten af disse negativstrimler gik op i luer ved schallburgtagebranden mod Carl Allers etablissement i Valby i 1944. Det viste sig senere, at Holger Rosenbergs søn, Ole Rosenberg endnu havde ca. 130 negativer i behold. Optagelserne er fra bl.a. Kongo og foretaget i 1930-31.

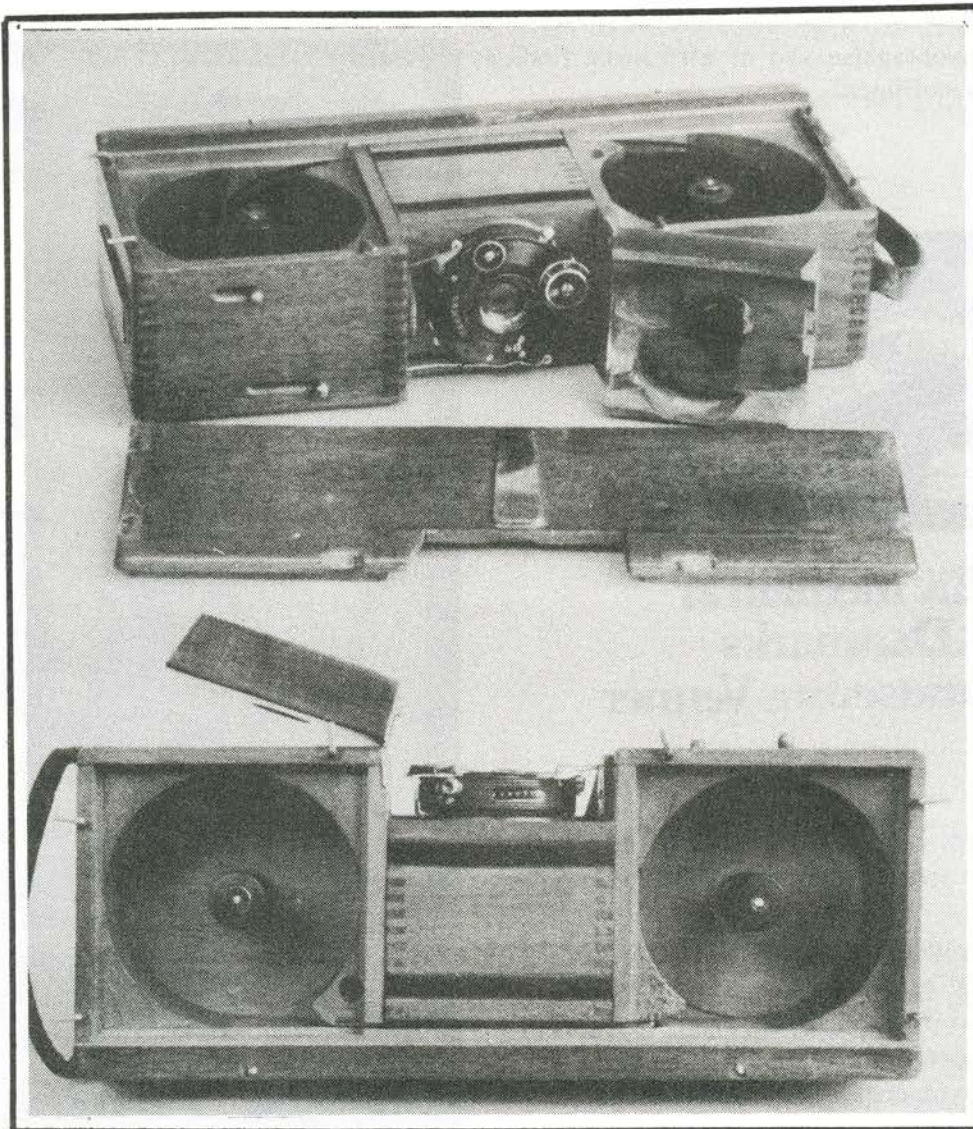

Museumsleder Sigfred Løvstad fik dem overdraget, således at vi i dag, mere end 75 år senere er i stand til at fremstille forstørrelser i en kvalitet, som har overgået de dristigste forventninger.

Fotograf Poul Pedersen, Århus har fremstillet 35 forstørrelser i formatet 60x105 cm, og 40 billeder i mindre formater. Negativmaterialets specielle karakter var et problem, men takket være en donering fra "PHOTO-AV. ÅRHUS," af multigrade papir, er resultatet enestående.

Udstillingen kan ses fra 26. marts til den 30. december 1991.

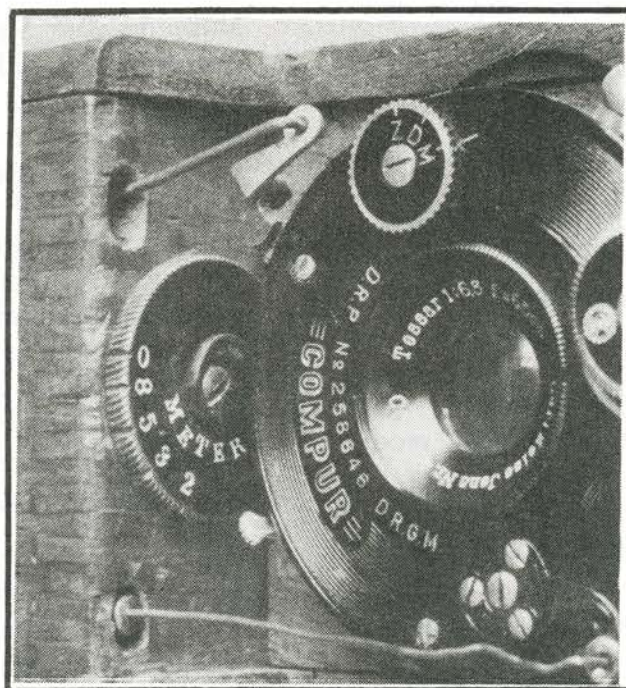
Museet er åbent fra tirsdag-søndag kl. 13-17 (i juli måned tillige åben mandage).
Museumsgade 28. Herning.

Holger Rosenbergs småbilledkamera til 300 optagelser på en rulle
uperforeret kinofilm. Fremstillet i 1920/1924.

Kameraet er fotograferet i efteråret 1977 og gik op i luer ved
branden på Danmarks Tekniske Museum i 1978.

Rosenbergs første småbilledkamera kan ses på Danmarks Fotomuseum!

Kommerciélt FOTO - GALLERI

Photographica er den første i Danmark til at oprette et galleri, der satser på at sælge god fotografi. I udlandet har man kendt denne type gallerier igennem mange år. Der handles nutidig fotografi til pæne priser. Historiske fotografier opnår som bekendt allerede betragtelige priser hos de kendte auktionshuse.

Vi mener, at den stærkt stigende interesse for fotografi herhjemme retfærdiggør et forsøg som vores: ET SALGSSTED FOR FOTOGRAFI. Vi er nemlig overbeviste om, at fotografi på lidt længere sigt vil blive en mindst lige så god investering, som al anden kunst.

Vi satser først og fremmest på danske fotografer, men håber da også ind imellem at kunne præsentere virkelig gode topnavne fra udlandet.

Den første fotograf hos os bliver Gorm Valentin, kendt for sine musik/jazz- og teaterbilleder.

DER INDBYDES TIL FERNISERING:

FREDAG DEN 15. MARTS - 15.00-16.00.

Svend Erik Petersen og kunstnerisk konsulent Andreas Hansen byder velkommen!

GALLERIET I PHOTOGRAPHICA.

SKINDERGADE 41.

KØBENHAVN.

31 12 62 52.

Fotobevaring mot år 2000

Rapport fra Landskonferansen om fotobevaring i Sandefjord
8. - 10.9.89.

Boken utgis av Sekretariatet for fotoregistrering og Norske Kunst- og Kulturhistoriske Museer i samarbeid og inneholder artikler av kjente fagfolk innen fotobearingsarbeidet fra hele Norden.

Følgende tema blir behandlet:

- * Organisering av fotobearingsarbeidet i Norge
- * Ny teknologi i fotobearingsarbeidet
- * Registrering, klassifikasjon og gjenfinning
- * Bevaringstekniske spørsmål
- * Fotografi i museer og arkiv
- * Bruk av fotografi i formidling

Fotobevaring mot år 2000 á kr. 75,- + eksp.gebyr.

BESTILLINGEN SENDES:

SFFR. Postb. 21 Kringsjá, 0807 Oslo 8

Fotohistorien i Norden

Bibliografi over kildemateriale og fotohistorisk forskning i perioden 1839-1866

Flemming Berendt

Fotohistorikeren Solfrid Söderlind har ved universitetet i Linköping udarbejdet en arbejdsrapport, som er en del af et tema kommunikations projekt, kaldet TEMA K. Rapporten er på 67 sider og må betragtes som et enestående redskab til brug for den fotohistorisk interesserede.

Danmark-Island, Norge, Sverige og Finland er optaget i denne bibliografi over kildemateriale og litteratur fra perioden 1839-1865. Et stort stykke arbejde er gjort, et arbejde, som vil være til gavn for fremtidige efterforskninger og bearbejdelse af den nordiske indsats i fotohistorien.

Vort selskab og især Objektiv er omtalt i forbindelse med de projekter, som har haft den faglige historikers bevågenhed.

Det skal for god ordens skyld omtales, at Objektiv's redaktør Flemming Berendt igennem de sidste seks år har indsamlet og systematiseret det meste af det i rapporten omtalte materiale. Desuden er materialet fotokopieret og indbundet.

Det indgår i dag som dokumentationsmateriale og står til rådighed for Dansk Fotohistorisk Selskabs medlemmer.

Det må dog tilrådes at erhverve sig det her tilbudte skrift, som er let overskueligt og gennemarbejdet. Hvorefter man er velkommen til at erhverve detailoplysninger fra D.F.S.

Tema Kommunikation
Universitetet i Linköping
581 83 Linköping.
Sverige.

Tel. 013-28 10 00 vx, 28 21 94.
SV.KR: 65.00.

J. Waterhouse, Esq.

- eller Litt om vår forenings logo!

THE PHOTOGRAPHIC NEWS ADVERTISER

Leif Preus. Fotomuseet i Horten.

Logoet, en indstikblænde, blev opfundet af John Waterhouse. Han var fra Halifax, og lancerede ideen i 1858, dette fremgår af "The Photographic News Advertiser", dateret den 10. september 1858.

Ifølge J. Eder havde Archer allerede fået ideen i 1853, men det er Waterhouse, som tilskrives æren. 1859 tog Voigtländer tanken op og introducerede stikblænden til deres portrætobjektiver. Det har ikke været muligt at finde ud af, om John Waterhouse har patenteret blænden, men jeg mener det ikke. Det vrimlede med tekniske forbedringer på den tid, og de færreste blev patenteret.

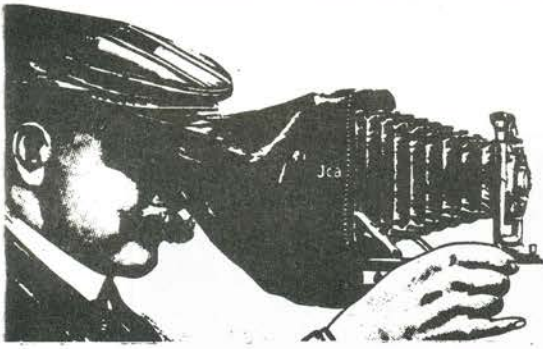
John Waterhouse må iøvrigt ikke forveksles med James Waterhouse, som foruden at være forfatter var en kendt opfinder inden for det fotokemiske område.

FORÅR I DET GRØNNE!

NORTHERN LIGHT GALLERY ApS

Classensgade 18 • 2100 København Ø • tlf 31 38 57 37
Sankt Bendt's Allé 47 • 2630 Tåstrup • tlf 42 99 38 47
Åbningstider: Efter aftale

»Dit og Dat«

Mødereferat

Flemming Berendt

Referat: November

Aftenens gæst behøvede ingen videre præsentation. Den flotte billedudstilling på Danmarks Fotomuseum og den megen presseomtale har gjort J.J.J. til et kendt ansigt.

Jens Juncker-Jensen berettede indgående om det psykologiske spil, som skal etableres imellem fotografen og den portrætterede. Udgangspunktet er sandelig ikke mekanik - men mere brugen af den menneskelige psyke og enkeltheds princip. At være portrætfotograf er næppe noget, man kan lære, det er et medfødt talent.

En stribe af J.J.J.'s vidunderlige portrætter blev vist frem, og der blev stillet indgående spørgsmål fra salen.

Vi afsluttede aftenen med det sædvanlige "kasse-skrot-salg".

Referat: December

Det siges at JULEN er børnenes fest - så har man ikke overværet et formidlingsalg i D.F.S.!

Næsten 70 medlemmer kom for at besigtige årets andet formidlingsalg. Et broget udvalg af alverdens herligheder kom under hammeren, og solgtes for højeste bud! Endnu engang viste Andreas og Tune deres store talenter på dette område. Omsætningen sneg sig op på kr. 21.000!

Selskabets julemand (æresmedlem) uddelte årets sang - afsunget ved hjælp af bas og brum blev vi belært om vore gerninger. Naturligvis mere eller mindre!

Resten af aftenen gik med hyggesnak, julekager, samt

Melodi:

Katinka, Katinka, luk vinduet op.

Når tiden er inde, så møder vi frem,
som formanden det nu befaler,
for julen skal fejres med fynd og klem
i disse mondæne lokaler,
som prægtigt er smykket til festen i dag,
og til og med får vi så kaffe og bag.
Det viser at man har ideer og smag.
(naturligvis mer eller mindre)

I vores forening er ordet jo frit
for alle, og derfor er det
vi hører på foredrag temmelig tit
af dem, der har noget på hjerte.
En taler begejstret om noget han fandt,
en anden beretter om det der forsvandt,
vi lytter og finder det interessant.
(naturligvis mere eller mindre)

Vort gode organ Objektiv må nu ses
som anerkendt førende fagblad,
og æren for dette er mest Flemming B's,
hans hjerne er skarp som et savblad.
Han henter sit stof snart i syd,
snart i nord,
og Gerda er, hvor han færdes, - hun tror
at så kan hun holde ham bedre i snor.
(naturligvis mere eller mindre)

Auktioner går som auktioner må gå,
ad vante og velkendte stier,
og varerne tjener foreningen på,
de roses jo skamløst af Trier,
som ved sine ord og sin charme,
har bragt
de københavnske medlemmer
helt i sin magt,
de byder og tror på hvad Trier har sagt.
(naturligvis mere eller mindre)

Formidlingsssalgslisten

FORTEGNELSE OVER DE AF MEDLEMMERNE UDBUDTE FOTOGRAFICA VED FOR-
MIDLINGSALGET d. 6.12.90. I ØSTERBRO MEDBORGERHUS, Kbh.

Nr:	Beskrivelse	Tilst.	min.kr.	h-slag.
1.	Rodekasse		120,-	
2.	Exa, 1957, Tessar 2.8/50, BT, 135	B	100,-	300,-
3.	Praktina 11 A, flektogon 2.8/35 og trioplan 2.8/100, BT	BC	150,-	300,-
4.	Mamiya - Sekor Zoom 35 -105, /3.5 -4.3 (defekt Mamiya ZM hus medfølger)	A	150,-	
5.	Pentaflex 8 mm., pentovar(Jena) 2.8/32	BC		220,-
6.	Exa 11 a, Tessar 2.8/50 aut.	BC	125,-	270,-
7.	Pladekamera Ernemann	AB	200,-	275,-
8.	Cortotrop dobbelt udtræk m. Carl Zeiss opt. compur lukker, taske og plader	A	500,-	450,-
9.	Mahognikamera m. messingoptik, nyere kasse	A	600,-	800,-
10.	Episkop m. messingoptik	AB	700,-	
11.	Hasselblad 500 C komplet m. magasin og optik-få ridser på inderste linse, ellers:	A	6500,-	
12.	Chinon smallfilmsoptager	A		70,-
13.	Minolta smallfilmsoptager, zoom 8	B		100,-
14.	Canon Auto Zoom 318 M	B		60,-
15.	Album ca. 75 billeder	BC	150,-	100,-
16.	" ca. 70 "	B	200,-	250,-
17.	" ca. 75 "	B	150,-	250,-
18.	" ca. 95 "	B	175,-	175,-
19.	" ca. 48 "	BC		80,-
20.	1 kasse amatør billeder	AB	150,-	150,-
21.	Rolleiflash blitz	AB	100,-	250,-
22.	Album 64 billeder	B	60,-	60,-
23.	Album 70 billeder		125,-	100,-
24.			150,-	150,-
25.	Glasdiaprojektor ca. 1910 - 20	C	200,-	100,-
26.	" ca. 1920 "	C	200,-	175,-
27.	" ca. 1918 - 20 "	CD	200,-	220,-
28.	" ca. 1920 "	CD	200,-	1225,-
29.	Rejsekamera 18 x 24 mahogny, objektiv F. Su er rapid aplanat No. 2	B	400,-	850,-
30.	Pathé fremviser 9.5, m. film	A	150,-	375,-
31.	Filmoptager Mirace 605 S	BC		80,-
32.	Fremviser, kodak mod. K-75, 16 mm.	BC	250,-	500,-
33.	Glasdia projektor	C	200,-	525,-
34.				
35.	Fotax Mini m. org. taske, fabriksnyt	A	250,-	375,-
36.	Rolleiflex 3.5, 1954: sportssøger m. koblet afst. måler, org. etui	A	225,-	350,-
37.	" 2 stk. Rollei nar 2+ Rollei- parkeil 2, org. dåse	A	150,-	175,-
38.	" Rolleiflex snapkobling	B	150,-	150,-
39.	Cine Vue 8 mm. pocket movie viewer, org. mæske.	A		100,-
40.	Weltaweltini m. beredskabstaske og Tessar 1:2 50 mm.	BC	150,-	360,-
41.	Leica repro-stativ		250,-	300,-

BRANDBOKS/PENGEKAB.
170 H x 105 B x 60 D.
2 låger. Kr. 3.800,-
Evt. bytte med kameraer.
Nils Weitemayer.
75 66 13 66.

42.	Ernemann 9 x 12 + kassetter. Vilar 6.8/135	B.		400,-
43.	Butcher's Carbane - watch pocket	BC		175,-
44.	ICA 9x12 rullefilm, helios 1:8, 13cm, BT.	AB		175,-
45.	ICA 9x12 Dr. R Krugener's rap. api. BT.	B		325,-
46.	Icarrette 6 x 6	B		260,-
47.	Optik Xenar 2.8/38 til 24x24 Robot	B	300,-	300,-
48.	Yasicha, 2-øjet spejlrefleks	B	600,-	600,-
49.	Voigtlander prominent, Ultratron, BT, dæksler mv, ikphot	B	700,-	700,-
50.	Rolleiflex 2.8 F m. Xenotar og lysmåler	C	2000,-	
51.	Leica Fotografi, 35 numre	B		160,-
52.	Dansk bygget blitz til gevind-Leica	B		110,-
53.	Auto W Rokkor-HG 1:2.8/35 mm. m. converter 2x + 1 stk 1 x.	B		170,-
54.	8 mm. Eumig fremviser-før 1939, ikuffert	C		300,-
55.	samt 8 mm. Ericsson cinerac	B		340,-
56.	Stereobetr. (træ)m. 40 stereobill. 1910-20	AB	300,-	200,-
57.	Kasse m. 8 box app. 6 x 9	BC		200,-
58.	Minox GL, BT	B	500,-	440,-
59.	Olympus Trip, 24x36 m. Zuiko 2.8	A	200,-	200,-
60.	Rodekasse, bl. a.: kodak elektr. overblændings-enhed, i alt 11 objektiver, mikrofonvindhætte.	C		220,-
61.	Contessa Nettel piccolette, citonar 6.3/75	C	200,-	310,-
62.	lloca Quick E, Zeiss Ikon. A, Smena, Silette+def. app.	B		240,-
63.	Korellie 3x4, Monar 11/50	B	250,-	260,-
64.	ICA 8x10, 5 pl. rapid apl. (Umstætter 803?)	C	250,-	250,-
65.	FED 4, 2.8/53, målesøger, indb. lysm. BT	A	200,-	375,-
66.	Ikolux 12 N proj. dimaron 2.8/100, Stellar 2.8/100 og 4 1/2 volt proj. m. billedstriber	A	250,-	225,-
67.	Agfa Isol. 6x6, sol. 4.5/85+Adox Golf 6x6, BT	AB	150,-	275,-
68.	Minolta SR 1, første batch, røkkor 2/55 BT	B	300,-	230,-
69.	10 fotobøger	B	100,-	200,-
70.	Kodak Instamatic 500, Xenar 2.8/38, kobl. lm. etu. A	A	300,-	450,-
71.	Studielampe, ekstra pære			50,-
72.	Træ-stativ			320,-
73.	Filmo 141 A	AB		110,-
74.	Eumig C.3.M.	B		150,-
75.	Retinette 1 A	C		150,-
76.	K I M SEM	B		100,-
77.	Retinette 1 A	C		90,-
78.	Zeiss Ikon			220,-
79.	Kopiapp. Kodak			60,-
80.	Rodekasse			100,-
81.	Rodekasse			120,-
82.	Rodekasse			170,-
83.	Minox 35 EL, optik Minotar 2.8/35, Taske.	AB	600,-	600,-
84.	10 stk. Petzold auktionskataloger+opnåede priser		300,-	300,-

Den samlermani disse medlemmer har er ikke så lige at stoppe, og for at fornøje dem er vores svar et marked, det såkaldte loppe -. Her bydes til fals både skidt og kanel, og heldigvis er der jo altid en del, der håber af finde en sjælden juvel. (naturligvis mere eller mindre)

Med ti tusind kroner fra fond for kultur er D.F.S. blevet belønnet. At det vi præsterer er noget der duer, har fondens bestyrelse skønnet. Jeg tænker vi får denne gave igen, og efter min mening fortjener vi den, - vi er jo en samling begavede mænd! (naturligvis mere eller mindre)

Referat: Januar

Bravo, Bravo - til Erik Fersling og Andreas Trier Mørch.

51 medlemmer overværede en flot fremvisning af stereobilleder på sølvskærm med briller.

Fersling indledte med en kort beskrivelse af stereobilledets omskiftende tilværelse. Roligt og sikkert fik vi fortalt alt det, man bør vide om sagen. Herefter blev lyset slukket og i stedet blændet op for en vandring ind i det tredimensionale rige. Først en serie unike gamle københavnermotiver. Mange motiver var optaget helt tilbage i 1870'erne af bl.a. Harboe og hans samtidige. En stribe af Peter Elfelts bedste billeder fra hans stereoskopgalleri, bl.a. billeder, som vi ALDRIG har set før - udlånt af personer, som har stået den kongelige hoffotograf nær.

Herefter fulgte en del udenlandske billeder - særlig flotte var billederne fra U.S.A.-firmaet Underwood og Underwood.

Til sidst fremviste Fersling eksempler på nutidige egne optagelser, teknik og fremvisning perfekt. 80 billeder blev vist ialt - og man var blevet en dobbelt oplevelse rigere.

Under hele fremvisningen kommenterede de to herrer på kyndig vis, hvilket gav billederne en tredje dimension.

Andreas Trier Mørch fortalte derefter lidt om, hvor stereoskopfotograferingen befinder sig i dag. Trods modgang ser det ud til, at mediet har overlevet.

Vi så eksempler på nye apparater og fremvisningsmaskiner. Til sidst blev vi præsenteret for den fagre ny verden. Der synes ikke at være grænser for de visuelle oplevelser, som er på tegnebordet, eller allerede på vej. Føle, lugte og sanseoplevelser, som er på grænsen af voldtægt. Alt i alt en strålende aften, som afsluttedes med at 13 kasser "skrammel" kom under hammeren - hermed drog alle lykkelige fra stedet. TAK til Erik og Andreas for et stort forberedelsesarbejde!

Nye medlemmer

Bilhistorisk Selskab
Krogholmgårdsvej 70
2950 Vedbæk.
Ole Emil Riisager.

Oslo Bymuseum
Frogner Hovedgård
Frognerveien 67
N-0207 Oslo 2
Norge.

Hans J. Christensen
Kallerupvej 132
4400 Kalundborg.

Ole Andersen
Højstrup Parken 30.
2760 Greve.

Erwind Meyer
Gildegade 18
6200 Åbenrå.

Torben Schelde Jacobsen
Ærenprisvej 11.
2820 Gentofte.

Bent Olsen
Nybro Vænge 51
2800 Lyngby.

Jens Thomasen
Skallerupvej 3
9220 Ålborg Øst.

Karl W. Christensen
Vejlebrovej 110
2635 Ishøj.

Ole Riis Jensen
Cypresvej 11
3450 Allerød.

Jørgen Rudolf Rasmussen
Rolighedsvej 7
3460 Birkerød.

Peter Eeg Due
Rødlandsvej 1
2300 København S.

Kurt B. Pedersen
Spicas Alle 4
2720 Kastrup.

Uffe Mortensen
Teglgårdsvej 835
3050 Humlebæk.

Karen Vendelstrup
Henningens Alle 3
2900 Hellerup.

Velkommen!

Generalforsamling- og Landsmøde

Lørdag den 20. april 1991

Sophus Juncker-Jensen

(1859-1940)

Her er mit liv. Erindringer....

Bearbejdet ved Flemming Berendt

Kopieret efter de originale
glasplader af Poul Pedersen

Det Kgl. Bibliotek

Christian den X.

Han var en, i mange henseender, højest kultiveret og interessant mand. På min tid var forretningen lidt sygnet hen. Vi var, foruden mig, en kopiør og en bydreng, men de penge, der kom ind, var fortjeneste. Vi fik ikke en karton ind af døren, uden at den skulle være pakket ind således, at papiret kunne bruges igen til det billede, kartonen skulle passe til. Var sejl garnet skåret af for tæt ved knuden, som de, der kendte ham, drillede med at gøre, så blev det alligevel med en nål pillet op. Kopierpapir blev talt op, hvor mange stykker, der skulle bruges, og ikke en stump mere blev forsvundet.

Var en plade taget i dag, ud at kopiere i morgen, den var næsten færdig, før folk var fotograferet, dog måtte vi, for velanstændighedens skyld, vente et par dage, før billederne blev leveret. Ikke en stump sejl garn, ikke en stump papir i huset, alt var fortjeneste, men han var alligevel rar at være hos, og vi kom godt ud af det sammen. Desuden lærte man en masse, som kom en til nytte senere hen i livet.

Københavnske kolleger.

På den tid var det vist egentlig en gylden tid for mange fotografer, og der var mange i København.

Hohlenberg, Østergade 1, med operasanger Wolf Jensen som operatør, havde for en tid de kongelige med kejseren af Rusland, prinsen af Wales og deres følge. Hoffotograf J.P. Petersen, Kongens Nytorv 5, havde den fine eksklusive adel og bourgeoisie, ligesom Hansen og Weller, der havde fået atelieret flyttet fra Østergade 15 til koncertpalæet, et overmåde stort og flot atelier med alle datidens ny indretninger og stor skilteplads i porten ud til Bredgade.

Endvidere var der hoffotograf Budtz-Müller i Bredgade, der foruden almindelig soldaterfotografering, især gardere, også fik alle de kongelige op ad sin hønsetrappe.

Løvrigt var Gothersgade fuld af soldaterfotografer, hvoraf den mest kendte var N.P. Nielsen, den senere så kendte administrator for hjælpe- og byggefonden.

På Østergade boede, foruden de nævnte, Augustinus i Wellers gamle atelier, og i Efterslægtens Skole var gamle geniale Georg Hansen. I sin rigtige glansperiode boede han i Bredgade 23, og indrettede sig senere i den et etagers hjørnebygning Bredgade-Toldbodvej med stort atelier og adgang lige ud til den store have.

Om ham kunne jeg fortælle mangt og meget, men se hans billeder, man kender dem straks, hans geniale opstillinger, det humør og den frihed, der er over dem alle. Han var, efter min mening, den mest geniale portrætfotograf, vi nogensinde har haft, en rigtig grand seigneur, og de kongeliges ven, derfor disse fri billeder.

Når man havde haft en god dag, så stod charabancen med fire heste for døren, mad og champagne i kurvene, og så i skoven med gode venner. I den sidste tid gik det ham ikke så godt, han måtte dele kår med de fleste andre fotografer, som det, når de bliver ældre, går ned ad bage for, men jeg tror nok, han i de kongelige havde venner til det sidste.

Endvidere var der Peder Most, Chrone, Peter Lassen og Lønborg, som lavede disse store, på den tid enestående, sammenkopierede brystbilledgrupper, somme tider op til 100, i dobbelt 1/1 ark. format.

Hvordan han på den tid fik papiret til at holde sig, har altid været mig en gåde. Andre forsøgte jo at kopiere ham, men det blev aldrig det samme.

På Købmagergade boede en bunke fotografer, men særlig Neuhaus havde en masse fotografering, der på den tid var ganske uhørt - hans priser var også lidt lavere. Til tider sad kunderne op ad trappen i lange rækker, og hvis de, når deres tur kom, gjorde det mindste vrøvl eller bemærkninger, sagde Neuhaus: tror De, jeg kan fotograferer Dem med det ansigt, De

Apparater fra tiden

FAG-FOTO

Frb. Allé 29

KØB-SALG-BYTTÉ

31 22 44 91

Det nyetablerede atelier i Frederiksberggade 21. I midten ses S.J.J. med sit første barn Ellen. 1890.

Atelieret omkring 1895.

har på. Næste.

Fotograf Tilge, som boede i nærheden, sagde tit: jeg lever af dem, der ikke kan blive fotograferet hos Neuhaus, men det var nu ikke sandt, for Tilge havde trods sin enorme fedme en udmærket børneforretning kendt over hele byen. Han kunne ikke selv forstå hvorfor, for, som han sagde, når børnene ser mig med mit store fuldskæg, stikker de i at hyle, men han må nu alligevel have haft andre gode egenskaber, for kønne og gode var hans billeder.

Og så var der Albert Schou, ung, glad og gemytlig, en rigtig hittepåmand. Han var oprindelig boghandler, så skuespiller og derefter som så mange andre, når de ikke kunne blive andet, fotograf. Han var kendt af hele byen, også på grund af sit samarbejde med Ernst Boisen med ny ideer til Københavnernes fornøjelse.

Selv læste han op om Maglekilde og flere i foreningen, og om dagen fotograferede han kendte personer. Altid var der sving i ham. Ved siden af ham boede dyrlæge Møller, som vi kaldte ham, og jeg tror forresten, at han endnu drev lidt dyrlægeri. Han flyttede siden til Frederiksborggade. Han var en uhyre elskværdig mand, og havde vist det held, modsat de fleste af sine kolleger, at ende som en rig mand. Og der boede mange flere på Købmagergade, men jeg kan ikke huske dem alle.

På Amagertorv 4 boede Riise, en fin mand, søn af apotekeren på St. Thomas. Det var den akademiske forretning med høj kultur, men han døde tidlig, og hans bror Frederik Riise overtog så forretningen og drev den i samme ånd. Siden flyttede han lidt rundt, og jeg lærte ham at kende, hvad vi måske senere skal høre lidt om, da han jo hørte til en yngre generation end de andre.

Ved siden af, på Amagertorv 6 eller 8 havde Mary Steen sit atelier. Hun var en høj og velvoksen kvinde med sort krøllet

hår og et par smukke øjne og en selvsikker optræden. Hun havde også de kongeliges bevågenhed, var en dygtig fotograf, og der findes uhyre mange gode situationsbilleder af de kongelige taget i deres hjem, hvad der på den tid slet ikke var så let.

Senere kom Christensen Morange på Amagertorv 25, og i 31 boede Chr. Christensen. Han drev en mellemstandsforretning med diapositiver m.m. Han var en tid formand for D.F.F., et brilliant menneske, han lever endnu, ung, frisk og lige sprælsk, han bliver nok 100 år. Ham kender vi alle endnu.

I Bernina boede Dahl med kommoden, hvad han kaldtes, fordi han havde en høj hæl på det ene ben, men ellers var han en ualmindelig sjov mand, der vist lavede den for tyk, så han rejste til Argentina.

Tværs over gaden boede vores allesammens morsomme og geniale Fristrup. Han var vel nok hurtig i replikken, selv Sonne kunne ikke stå sig mod ham, når de mødtes til holmgang i foreningen. Men Fristrup skrev også både sange, skuespil og rettede alle de fleste andre forfatteres skuespil. Han havde en meget sød kammerat i sin kone, ingen børn, og en god forretning, hvor prinsesse Marie vist var hans glanspunkt.

I Frederiksberggade boede også en del fotografer, bl.a. Clausen, og Skrattbodtcker. Han havde en stor, tildels bondeforretning af alle de bønder, der kørte ind til gæstgivergården i Vestergade, Knapstedgård og Halmtorvet. Han var vist nok indvandret katolik, solgte grunde, og hjalp at bygge den katolske kirke på Vesterbro. Han døde ikke af sult, men var anset for at være en rig mand.

Og så var der den elskværdige Alexander sen, senere svoger til Hauerslev, og Sønderbro, der boede på Vesterbro. De boede begge ved og lige over for skydebanen. Ja, der var vist mange flere, men på

HERBST & PREUSS FOTO

ØSTERBRUGADE 64 . 2100 KØBENHAVN Ø . TLF. 31 42 71 17.

Den nordiske Udstillings Fotografiske Atelier.

Juncker Jensen
Frederiksberggade 21, Nørrebro K.
ENERET.

Danmarks Fotomuseum

ILFORD
PHOTO

Nørrebro var Johannes Petersen, en ualmindelig dygtig mand, man bed ikke skeer med ham, han havde sin egen mening, men den var som regel rigtig. Han holdt fanen højt, havde i lang tid en god forretning, men blev meget tidlig døv. På Fælledvej var der Olsen, hvis atelier Hauerslev senere overtog. På Østerbro var der også nogle, bl.a. Dresler på Østerbrogade 26, en god forretning. Og så noget på den tid aldeles mærkeligt, en lille mand, uhyre beskeden, vistnok oprindelig skomager fra Lolland eller Sydsjælland. Han levede af at gå rundt og fotografere grupper og deslige, og han borede sig lige op til de kongelige og kejserslige, og skaffede sig bestillinger med 4 chifret tal, som alle de andre fotografer slikkede sig om munden efter. Han havde et lille atelier på hjørnet af Holsteinsgade, hvor han lavede sine billeder og vist også tog portrætter, men om det blev til noget, tror jeg ikke. Men i det første var han et fænomen, så de andre, der troede, de var inde, tabte både næse og mund.

Endvidere var der nogle på Christianshavn, men dem erindrer jeg ikke i øjeblikket. Men tænk så mange fotografer, de fleste endda med en hel god omsætning, og København havde på den tid ikke mere end 225.000 indbyggere.

De store formaters tid.!

Fotografien var nu nået til at tage store plader. Kamera, objektiver - helt op til 1/1 ark.

De mellemstore plader lærte man jo snart at behandle, men at tage en glasplade på 16x24 danske tommer i hånden og overhælde ensartet med kolloidium var nu ikke hver mands sag. Disse store plader blev heller ikke behandlet i kyvette, men vi brugte en stor flad porcelænskål med sølvbadet i, hvor man nedlagde pladen under stadig bevægelse de 3-4 minutter det

tog. Men fremkaldelsen foregik i hånden, da man jo stadig skulle kontrollere dens karakter.

Helt op til disse formater tog man portrætter, endog grupper, men der kneb det altid med at få alle til at sidde stille, skønt alle de nakkeholdere og støtteapparater, man havde, blev anvendt. Det var et enerverende arbejde.

Så kom en ny opfindelse - solarapparatet. Det var en mægtig maskine, et helt astronomisk apparat. Budtz-Müllers var bygget helt oppe på taget med en tandgang i gulvet, hvori kameraet var fastgjort. Det pegede lige op mod solen, og var således indrettet, at det bevægede sig efter denne. Solen skinnede lige ned i objektivet, og nu kunne man med små plader få en forstørrelse i godt vejr på 2-3 timer.

Af disse apparater var der ikke mange. Såvidt jeg ved ved kun to. Hoffotograf J.P. Petersen, hvortil var bygget et helt hus i hans have på Strandvejen. Men det var et stort fremskridt, og nogle påtog sig forstørrelser for andre kolleger.

På dette tidspunkt fik jeg tilbud om plads som operatør og retouchør hos Peder Most, der havde flyttet sit atelier hen i Store Købmagergade 18.

Han var en kunstnersjæl med stort fuldskæg, omgikkes kunstnere, drak romtoddy med dem, og havde sin kundekreds blandt dem og deres. Han havde hele huset fuldt fra loft til gulv af malerier, og lavede udemærkede belyste fotografier. Der traf jeg Gjørup, den senere mangeårige kasserer for Dansk Fotografisk Forening, hvori vi jo begge var medlemmer. Vi besøgte ofte foreningen med dens tit meget stormfulde møder, som dog altid endte i godt kammeratskab. Vi lærte altid af samtaler en del, som vi ikke før havde vidst, og samtidig lærte vi principalerne både her fra København og fra provinsen, som ofte indfandt sig til møderne, at kende.

KAMERASPECIALISTEN

v/ Ib Holsted Larsen

Frederikssundsvej 136 - 2700 Brønshøj - 31 60 63 17. Giro 552 84 37

Tidsskriftet, som var stiftet samtidig med foreningen 5. april 1879, blev diskuteret. Det blev i mange år redigeret af redaktør Schleisner, og der fremkom ofte gode artikler og meddelelser om nyt, hvoraf fotografien jo heldigvis altid har meget, og som man har godt af at følge. Også flere udenlandske tidsskrifter var fremlagt i foreningen.

Tørpladens fremkomst.

Overgangen til tørplader var nu næsten fuldbyrdet. 12x16 1/2 ligefrem surrede om ørerne. Schleisner, Munkhofen og flere andre fabrikker begyndte at dukke op. Der var ikke mere så meget tale om at lave plader selv - der kom et nyt pust over det hele, en helt ny teknik.

Rørvig, den mangeårige, dygtige bestyrer af Budtz-Müllers atelier, var blevet syg for nogle år siden, og nu ville hans efterfølger - svenskeren Staffeldt til Indien. Pladsen var ledig, jeg fik den, og tiltrådte i april 1884.

Budtz-Müller var vel nok en mand af eget format. Oprindeligt var han provisor på Svane Apoteket, og derigennem kommet så meget i berøring med fotografer, som købte deres kemikalier og søgte råd, hvad man altid trængte til, hos ham. Han etablerede sig i 1862 som materialist, og snart efter indviede han sit atelier til uddannelse af elever i Bredgade 21. Det varede ikke længe, før han fik en mægtig forretning, blev kgl. dansk og svensk hof-fotograf. Men ikke nok dermed, som farmaceut havde han det fulde kendskab til kemikalier, en fotografisk materialhandel, der indeholdt alt, hvad en fotograf havde brug for ligefra guld og sølv, karton, kameraer, objektiver og meget mere. Og da Casper Møller, denne dygtige kunsthandler, der fra Italien havde hjemført en mængde modeller af fine kunstværker, smykker, bakker, kobberstik og mange sjældne brugsgenstande, døde, overtog Budtz-Müller også den forretning.

Vi ka' li' at handle

CENTRUM FOTO
Specialforretning i nyt og brugt fotoudstyr

Istedgade 24. 1650 København V. 31 21 61 67.

Han havde nu i kælderen fotografisk handel, i stuen kunsthandel, og på første sal privatbolig. På anden sal venteværelse og atelier, og på taget solarapparatet, med andre ord hele huset. Han var kendt af alle. En ualmindelig smuk mand var han med det nydeligste korte krøllede hår, livlig og sprudlende, overbevisende. Snakketøjet var i orden, og hvor kunne han skælde ud, stakkels Abrahamsen. Så var han den mest aktive af fotograferne, den der satte fart i foreningen, og som var den egentlige skaber af understøttelsesfonden.

Da jeg kom til, var det store træk til portrætatelieret stilnet af, men så meget des mere var de andre forretninger vokset, især kunsthandlen, og til den leverede vi et utal af billeder i 1/4, 1/2 og 1/1 ark. format. Vi havde plader af Olrik, Jerndorff og Blacks albertavler, plader der aldrig var ude af kopirammen, undtagen når de skulle renses og have ny lak.

Vi fotograferede ude og hjemme, med små og store kameraer, portrætter, kendte personer, skuespillere, grupper, industrigenstande og Thorvaldsens arbejder. Vi tog kopier efter stål- og kobberstik helt op til 1/4 ark, og efter malerier. Vi gik på Charlottenborg fra kl. 6-7 morgen og fotograferede, det skulle helst gøres inden publikum indfandt sig. Kopier efter malerier var dengang en god salgsvare. Vi lavede kulbilleder, diapositiver til lysbilleder, som allerede da blev brugt en del, stereoskop, alt kunne sælges. Endvidere lavede vi store husnicksbilleder, som lithografen overførte på sten og trykte videre. Vi kopierede billeder fra Island og Grønland, som videnskabsmænd kom hjem med, og foruden det lavede vi en masse andre fotografier.

Der kom elever alle vegne fra, også fra Island, Sverige og Norge til kursus, der varede fra 3-4 uger til halve år. På den tid skulle de lære fotografien, og så købe apparater, baggrunde etc. i kælderen, og så ud og etablere sig.

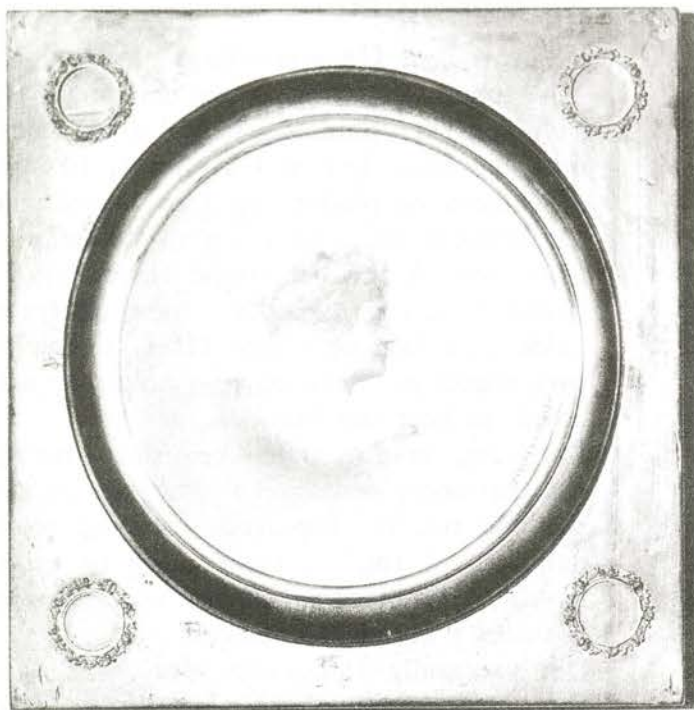
Saltbilleder.

På det tidspunkt begyndte en ny slags forstørrelser. Fotograf Riberholt i Århus lavede sig en hel industri ved at forstørre billeder til andre. Det drejede sig om en slags saltbilleder, smukke og brune i tonen, men om de var særlig holdbare, hvad vi dengang tvivlede om, har jeg ikke haft anledning til at konstatere. Vi lavede ingen, for samtidig begyndte det at mudre om bromsølvbilleder, og det varede ikke længe, før vi alle, som glubske hunde, faldt over den metode. Bare stille pladen op imod et spejl eller en klar blå himmel, papir i stedet for plade i kassetten, og så fremkaldes i skål, færdig. Men billederne havde jo den fejl, at de var grå, ækle sortgrå, vi var jo blevet vant til at se Riberholts pæne, brune toner.

Der blev eksperimenteret, ih, du milde, men det bedste blev vist et kviksølvbad med jod, og derefter i salmiakbad. Det gav en smuk brun tone, men om også det var holdbart, var tvivlsomt, i alfald fik nogle af dem svære gule skjolder, men det var muligvis, fordi fiksernatronen ikke var skyllet nok ud, hvad det altså kneb med ved de store formater.

I kælderen hos Budtz-Müller kom alle byens og provinsens fotografer, og var der noget i vejen, så op på atelieret, hvor vi prøvede baggrunde og objektiver, af hvilke der nu er kommet mange forskellige i handelen, og derved lærte vi alle nyhederne, efterhånden som de kom frem.

KODAK & H-COLOR
DE FORENEDE FOTOLABORATORIER A/S

Privat gje

Relieffoto's fra 1898. Skuespilleren Augusta Blad og frk. Dorp-Petersen. Fremstillet i samarbejde med billedhugger Klein.

Oppe hos os husker jeg bedst gamle Peter Beck, en sjældent fin kopiør, han gik ikke af vejen for at præparere 12-15 ark. om morgenen og kopiere samme dag, vel og mærke i godt vejr, og der var mange store formater i blandt. Endvidere var der Jensen fra Odense, som ikke kunne lide, at jeg, fra den tid vi var sammen i Odense, kunne huske, at han ved gasblusset sved de lange grisehår af, der stak ud fra hans pålæg. Nede i kunststuen var den fine Christensen, som var for god til denne verden, og i kælderen var Stenbro som bogholder og Martin Abrahamsen som rejssende.

Kongsbak bag disken fik der sin første uddannelse, som sikkert har givet ham de første impulser til det mægtige fotografiske handelshus, han senere har startet. Men det var dernede, det foregik mellem fotograferne. Der fortaltes alle nyhederne, og der blev sølv- og guld affald fra bade

afleveret og rigtigt udrenset mod procenter, og her rasede og smeldede og smilede Budtz-Müller med sit personale og kunderne i eet væk, fuldstændig som et tordenvejr, men han havde jo også meget om ørerne og altid et mægtigt tempo på. Han spiste godt og gerne, var høj frimurer, skydebroder og var Dansk Fotografisk Forening, særlig dens understøttelsesfond, en god ven. Han blev tidlig opslidt, og døde i en forholdsvis ung alder, 47 år gammel i december 1884.

Hans broder, Hans Müller, overtog kunsthandelen og atelieret, hvor jeg fulgte med, og hvor vi fremdeles havde store og mærkelige arbejder. Blandt andet var vi i Odense for Oldnordisk Museum en 10-14 dage og tog en mængde, vistnok 60 plader, 30x45 tommer af detaljer og helhed af den nu i St. Knuds kirke opstillede altertavle, som kom fra en kirke i Viborg.

Christianshavns

FOTO

FILM fremkaldes
og kopieres

brugt foto
købes -
køb - salg -
bytte

artikler

TORVEGADE 55

Telefon: 31 57 78 71

Mørkekammer var indrettet i tårnet, hvor-til jeg måtte bære vand op. Jeg boede på den gamle postgård, der nu er forladt af gud og mennesker. Der var en stor og mægtig restaurationssal med gammeldags hygge, mørke læderstole og paneler. To herrer sidder langt borte i halvmørke, stille dis og spiller domino, tre andre i modsat ende spiller kort, og en herre sidder ganske stille med benene udstrakt, den ene albue på bordet, og ganske, ganske stille sender han røgskyen ud, så den næsten nåede verdens ende. Der var kørt sagt dyb stilhed, kun jeg farer lydløst op og ned ad gulvet på det gamle slidte tæppe. Vi kender sikkert alle den tomhed, når man dog er ude, og synes man skal have noget ud af livet og er 26 år gammel.

Så pludselig råber jeg ud af livet med mine lungers fulde kraft "HOLD KÆFT"!!! Alle farer forskrækket op: Ja, men vi siger jo ikke et ord. "Nej for pokker, det er jo netop ulykken". Og så fik vi mad, snaps og øl på bordet, og siden nogle store romtoddier.

Det kostede mig nogle kroner, men en aften fik jeg da ud af det og havde det hyggeligt siden.

I Odense.

Medens jeg var i Odense, benyttede jeg tiden til at se på fotograferne. Der var kommet et par nye, men Jacobsen på Flakhavnen havde nu overtaget. Hvad der slog mig mest, var at jeg syntes at kunne kende enkelte billeder i skabene fra sidst, jeg var her, og besluttede, når jeg kom til København, at se, hvordan det stod til der. Det viste sig ikke at være stort bedre, tværtimod, men om skilte kommer jeg muligt senere tilbage.

Slotsbranden.

Der var også Christiansborgs slotsbrand den 4. oktober 1884. Jeg boede dengang i Nyhavn, og ser pludselig henad aften dette mægtige blus. Jeg op i atelieret, fik fat i et kamera og plader og i en droske ned til Holmens bro, hvor jeg ved hjælp af kameraet fik lov at slippe igennem, fik opstillet og tog 2 plader, hjem og fremkalde i en fart og dagen efter, sikken efterspørgsel pr. brev og pr. telegram, man havde jo hørt om branden.

Den gang havde man ikke sådan hurtige illustrationer, undtagen i træsnit, og det tog dog tid. Vi kopierede først på originalplade, så tog vi kopier, og til sidst havde vi 50 plader i gang i 1/4 ark, som kostede 3 kroner i butikken.

Der var andre fotografer, der også havde fotograferet, bl.a. Schou fra Nicolai tårn, og andre fra ridebanen. Gløderne gnistrede og fløj jo langt væk op mod Købmagergade, og gjorde de det ikke nok på fotografierne, hjalp vi til med en tandbørste og lidt rød farve hen over en redekam.

En anden tildragelse, der også skete i den periode, var baronesse Vetseras død med kronprins Rudolph. Vi fik fat i et billede og lavede kopi efter kopi. Ja, det var dengang, nu er bladene fulde af billeder, ingen gider købe.

Hans Müller overtog altså kunsthandelen og atelieret, men den fotografiske handel overtog Stenbro og Abrahamsen. Stenbro var en stærk og stejl mand ligesom navnet. Han læste alt om den ny tørplade og satte siden en fabrik i gang. Martin Abrahamsen var kendt og indsludret med alle kunderne, så den gik. Som konkurrenter havde de på den tid først og fremmest Ad. Goecker, en tysker, som var den første fotografiske

NJAL FOTO

NJALSGADE 22 - 2300 KBH. S. - 31 54 55 90.

En kreds af Københavns førende fotografer, kaldet "fotokreds", i diskussion. S.J.J. i midten. 1925.

Danmarks Fotomuseum

handlende med Knudsen og Heinrich som rejsende. Endvidere Stölten og Simonsen på Nytorv, som særlig tog sig af de yngre, og lidt senere kom så firmaet Heinrich og Poulsen.

Fotograferne havde også forandret sig lidt. Solen stod jo aldrig stille, skinner lidt på den ene, og mere på den anden.

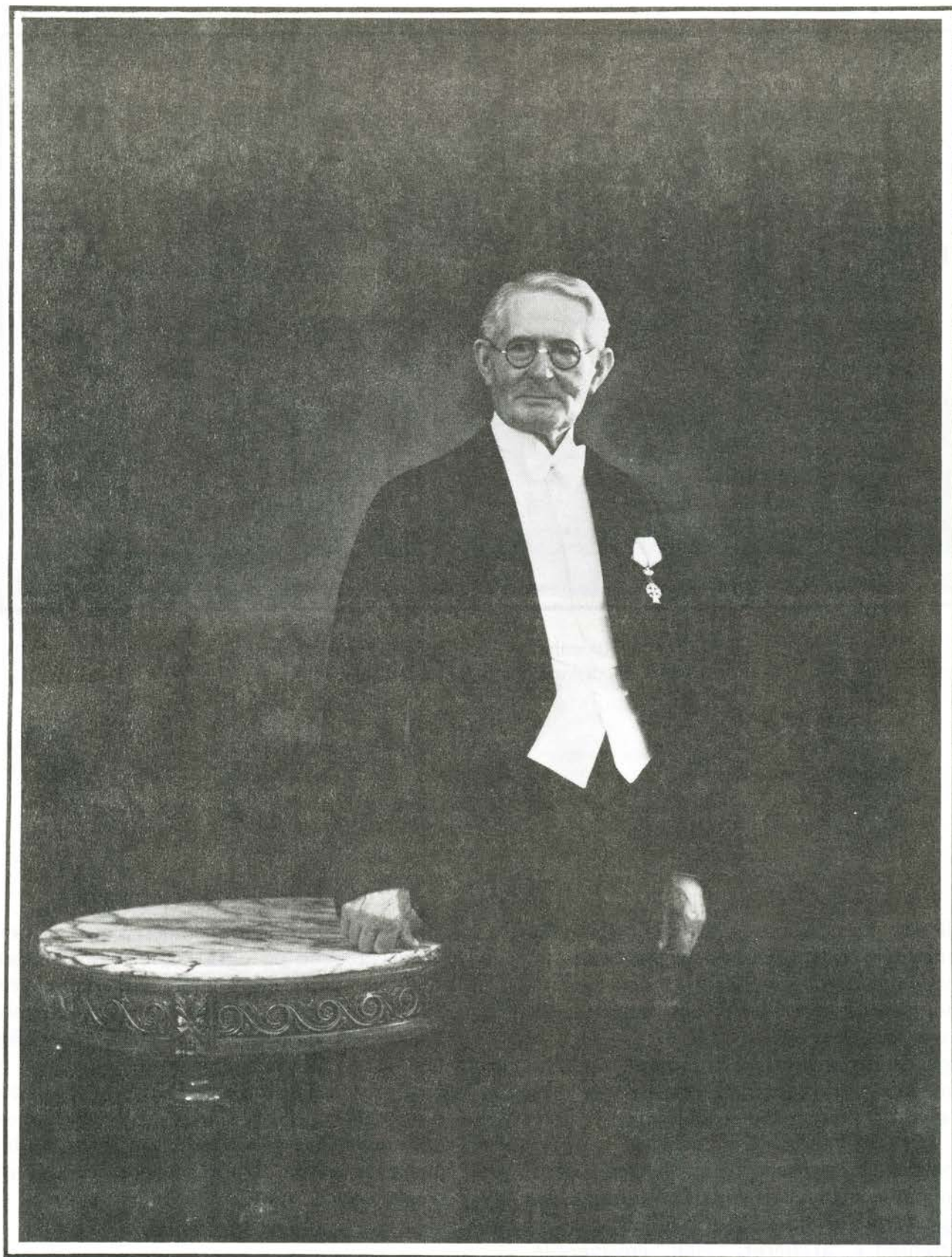
Nu havde Christensen fra Hohlenberg slået sig sammen med en fin mand, Morange på Amagertorv 25. Sidsnævnte på kontoret og Christensen i atelieret. Han engagerede

dygtige negative retouchører, og ved denne fine retouche og også kopiering, Christensen var oprindelig kopiør hos Hohlenberg, lykkes det ham at komme på guldstolen. Publikum vil jo have forandring, men Weller og J.P. Petersen havde et så stort og gedigent publikum, og dem tror jeg aldrig Christensen og Morange fik. Christensen blev iøvrigt syg og døde, og firmaet blev ophævet. Hvor Morange, en behagelig, venlig mand, blev af, ved jeg ikke.

 COLOR FOTO

Color Foto Frederiksberg
Color Foto Lyngby
Color Foto Hørsholm
Color Foto Espergårde
Color Foto Engrosafdeling

Godthåbsvej 32
Hovedgaden 47
Hovedgaden 12
Espergårde Centret
Hovedgaden 12

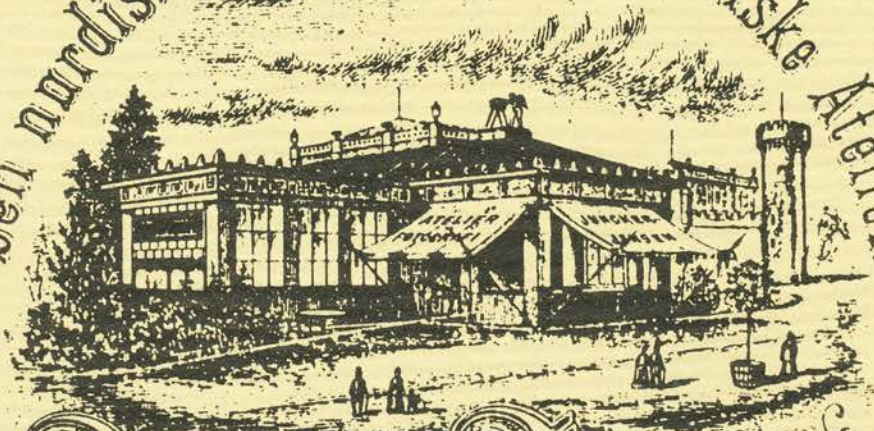

Sofus Juncker-Jensen blev Ridder af Dannebrog i 1938.
Oktober 1940 blev han indlagt på kommunehospitalet. Ved
et sygebesøg af familien skænkede han et glas rødvin,
hilste rundt, og sagde: Løbet er kørt....
Han døde den 15. oktober, 81 år gammel!

- Redaktion:** Objektiv udsendes i april, sept., og dec.
Gamle numre kan købes.
Henvendelse: Flemming Berendt.
- Økonomi:** Kontingent: 200,-.
Periode: 1. april - 31. marts.
Girokort udsendes sammen med sept-nr.
Betalingsfrist: 1. november.
Herefter ophører levering af Objektiv.
DFS' gironr.: 1 50 64 47.
Henvendelse: Niels-Ove Rolighed.
- Adresseændring:** Ca. hvert andet år udsendes en opdateret
medlemsliste.
Indholdsfortegnelse over alle numre af
Objektiv kan rekvireres.
Henvendelse: Niels-Ove Rolighed.
- Formidlingssalg:** Tilmelding af fotografika senest 1/3 og 1/11.
Medlemsskab af DFS er obligatorisk for at kunne
deltage i køb og salg. Sælger og køber betaler
hver 10% i salær til DFS. Skriftligt bud
fremsendes til formidlingssalgslederen.
Formidlingssalg afholdes på generalforsamlingen i
april og på december mødet.
Derudover loppemarked på april og september møderne.
Henvendelse: Tune Laug.
- Mødested:** Møder afholdes hver 3. torsdag i måneden
kl 19.30 i sæsonen i: Østerbro Medborgerhus
Århusgade 103
København Ø.
31 38 12 94.

Bestyrelsen:	Formand Niels Resdahl-Jensen Rygårds Alle 33A 2900 Hellerup 31 62 09 62	Næstformand Tune Laug Vanløse Alle 80 2720 Vanløse 31 79 07 15
	Redaktør Flemming Berendt Teglgårdsvej 308 3050 Humlebæk 42 19 22 99	Kasserer Niels-Ove Rolighed Terpetvej 585 9830 Taars 98 96 15 41
	Ole Knudsen Skt. Jørgensvej 10 4000 Roskilde 42 36 99 70	Svenn Hugo Poulsvej 1 4040 Jyllinge 46 73 27 44
	Vest for Storebælt Kaj Kempel Overager 10 7120 Vejle Øst 75 81 45 11	Æresmedlemmer Flemming Anholm Sigfred Løvstad

Den nordiske Udstillings Fotografiske Atelier

Huncker-Lensen

Fotografisk Etablissement.

Frederiksborggade 21, -3 S.

Kjøbenhavn K

Glæden opbevares.
Alle Forretninger udføres.

Med venlig hilsen
PHOTOGRAFICA

Skindergade 41 · Tlf. 33 12 62 52.